

MELKINRICHTING

STAD en LANDE

1907 – 1924

inhoud-lijst

STAD EN LANDE

	1904 / 1907 / 1908 / 1909 / 1910 / 1911 / 1912 / 1913 / 1914 / 1915 / 1920		
	BIJLAGEN		
1910-01-13	Opening Melkinrichting. Stoomzuivelfabriek <i>Stad en Lande</i> Westerhaven		
1923			
1923-05-15	Verslag vergadering „ <i>Stad en Lande</i> ” melding van problemen		
1923-11-17	Vergadering „ <i>Stad en Lande.</i> ” Presentatie Rapport Commissie ‘Kooistra’		
1923-11-20	Rapport Kooistar misstanden Coöp. Melkproducten „ <i>Stad en Lande</i> ”.		
1923-12-24	Vergadering ontevreden leden <i>Stad en Lande</i> – Oprichting Com. schuldvraag		
1923-12-31	De coöperatieve „ <i>Stad en Lande</i> ” te Groningen.		
1924			
1924-01-07	Commissie de Boer, Huisman, Kooistra: Circulaire aan leden „ <i>Stad en Lande</i> ”.		
1924-01-09	Ingezonden Secr. Lok. Schuldvraagcommissie		
1924-01-12	Rumoerige vergadering <i>Stad en Lande</i> – 2 delen (ook 14 jan)		
1925-01-15	Circulaire aan leden over het gesprek met de Gron. Bank		
1924-01-18	Ingezonden: Aan den heer Lok en confraters!		
1924-01-21	Laatste oproep voor meer nw. leden, nw. vereniging, zo niet..... dan failliet!		
1924-01-23	Vergadering over Faillissement „ <i>Stad en Lande</i> ” – 2 delen (ook 24 jan.)		
1924-01-25	Commentaar NvhN op ‘debacle’ <i>Stad en Lande</i> .		
1924-01-30	Prettig verlopen vergadering van nw. vereniging: ‘ <i>De Ommelanden</i> ’		
1924-02-05	Agenda komende vergadering „ <i>Stad en Lande</i> ” – voorstel liquidatie-commissie		
1924-02-18	Verslag vergadering <i>Stad en Lande</i>geen liquidatie-commissie		
1924-03-04	Vergadering „ <i>Stad en Lande</i> ” verkoopplan fabrieken aan nieuwe vereniging		
1924-04-02	Rechtzaak dl-1: De verduistering bij „ <i>Stad en Lande</i> ”	09-11	
1924-04-03	Rechtzaak dl-2: De verduistering bij „ <i>Stad en Lande</i> ”		
1924-04-04	Rechtzaak dl-3: De verduistering bij „ <i>Stad en Lande</i> ”		
1924-04-17	Uitspraak Rechtzaak verduistering bij „ <i>Stad en Lande</i> ” 9 mnd. voor directeur		
	Officieel faillissement <u>aanvraag</u> xx juni 1924		
1924-06-11	Nog steeds statutenwijziging nog ophalen als 1924-02-18		
1924-12-10	Vergadering voormalige leden „ <i>Stad en Lande</i> ”.		
1925	Knipsels verkoop		
1926			
1926-08-27	Nog steeds bemiddeling door Commissie de Boer, Kooistra. / mislukt		
1927			
1927-09-17	Bijeenkomst crediteuren – niet leden – „<i>Stad en Lande</i>”		

1930-01-28	Bijeenkomst crediteuren – niet leden – „Stad en Lande”		
BIJLAGE			
bijlage-1	Proefschrift G. Minderhoud – 1925 – dl. over „Stad en Lande”		
	DE OMMELANDEN naar eigen MAP		

1904

NvhN 1904-01-06

Vergadering : Plan Centrale Melkinrichting in Stad.

GRONINGEN: Gisterenavond had in het café van den heer Poelman, alhier, onder voorzitterschap van den heer A. B. van Flessen, opnieuw eene vergadering plaats van belanghebbenden bij en belangstellenden in de oprichting eener centrale melkinrichting. Zij was door een 25 tal personen bezocht.

Groot verschil van gevoelen bestond over (te vraag om tot dat doel te komen. Het eerste voorstel, dat gedaan werd, was, om de koeien en de melk onder controle te stellen, de namen der deelnemers in de bladen te publiceeren en op de melkemmern een merk aan te brengen.

Een ander voorstel was om dadelijk een fabriek met aandeelen op te richten, waarbij ieder deelnemer eene zekere hoeveelheid melk zou moeten leveren. Bij rondvraag bleek er echter weinig animo te bestaan om aandelen te nemen; slechts een 9-tal steunden die zaak tamelijk goed.

De heer Huisman, zuivelconsulent alhier, ontraadde echter de oprichting, wanneer er niet meer deelneming was, en daarmee viel dit voorstel. Het andere, om de koeien en de melk onder controle te stellen, bleek toen ook weinig sympathie te ondervinden, waarop de voorzitter constateerde, dat de pogingen, om tot eene centrale melkinrichting te komen, mislukt zijn en dat er van de veehouders-vereeniging geene nieuwe pogingen zouden worden aangewend om ertoe te geraken. Daarmede sloot hij de vergadering.

1907

Alg Handelsblad 1907-04-13

Coöperatieve Vereenigingen.

Met de „St.-Ct.” No. 86 zijn verzonden af-
drukken vande akten betreffende de volgende
coöperatieve vereenigingen:

Coöperatieve zuivelfabriek en **melkinrichting**
„Stad en Lande”, te Groningen.

NvhN 1907-04-17

* * * Bij akte verleden den 19 Maart
1907, voor den ondergeteekenden Notaris
is **opgericht** de Coöperatieve Veree-
niging: COÖPERATIEVE ZUIVELFA-
BRIEK en **MELKINRICHTING** „STAD
EN LANDE”, gevestigd te *Groningen*.

De akte van oprichting is in haar
geheel opgenomen in het bijvoegsel
der Nederlandsche Staatscourant van
Zaterdag 13 April 1907, No. 86.

J. OFFERHAUS Wzn.,
Notaris te *Groningen*.

NvhN 1907-05-14

Een bekwaam

Machinist-Centrifugist

aan de **Melkinrichting** „Stad en Lande”
te *Groningen*. Bekendheid met motor-
reparatiën en electriciteit strekt tot
aanbeveling. Brieven met opg. verl.
loon aan G. v. ASPEREN, *Hellum (Gr.)*

1908

NvhN 1908-04-02

Een flink **Jongmensch**, om opgeleid te worden, niet beneden 16 jaar.
Zich te vervoegen tusschen 6 en 7 's avonds: **Melkinrichting** »STAD EN LANDE», Zuiderkerkstraat alhier.

NvF 1908-07-01

Hepkema's courant

Leerling BOTERMAKER,
eenigszins gevorderd om tot botermaker te worden opgeleid.
Adres: **Melkinrichting** „Stad en Lande“ te Groningen.
Met opgaaf salaris.

NvhN 1908-12-08

Aanbesteding.

Op Dinsdag 15 December 1908, des avonds te 8 uur, zal in het café van den heer F. VOGELZANG Jzn., Nieuwe Ebbingestraat te Groningen, namens het Bestuur der Coöperatieve **Zuivelfabriek** en Melkinrichting »Stad en Lande« te Groningen,

worden aanbesteed:

Het verbouwen van de bestaande fabriek. Zuiderkerkstraat no. 10 te Groningen.

Het bestek met de daarbij behoorende teekening is tegen betaling van f2 ten kantore van den ondergeteekende, op aanvraag verkrijgbaar.

Nadere inlichtingen geeft ondergeteekende, alle werkdagen, des morgens van 9-10 uur.

G. NIJHUIS, Architect.

1909

NvH 1909-02-04

Aanbesteding.

Op **Donderdag 11 Februari 1909**, des avonds te 8 uur, zal in het café van F. VOGELZANG Jzn. in de Nieuwe Ebbingestraat te *Groningen*, namens het Bestuur der Coöperatieve Zuivelfabriek en Melkrichting »STAD EN LANDE« te *Groningen*,

worden aanbesteed:

Het bouwen van een **Zuivelfabriek** met Melkrichting, Woningen en Stalling, op een terrein aan de Noorderhaven te *Groningen*.

Het **BESTEK** met de daarbij behorende **TEKENINGEN** zijn tegen betaling van **f 2.50** ten kantore van den ondergeteekende op aanvraag verkrijgbaar. Nadere inlichtingen geeft de ondergeteekende alle werkdagen, des morgens van 9-10 uur.

G. NIJHUIS, Architect.

NvdD 1909-02-17

Aanbestedingen.

Te *Groningen* is namens het bestuur der Coöperatieve Zuivelfabriek en **Melkrichting** »Stad en Lande,« aanbesteed: het bouwen van eene zuivelfabriek met **melkrichting** aan de Noorderhaven.

De 24 inschrijvingen liepen van f 35,771 tot f 29,630; deze laatste van den Heer G. Rademaker, te *Groningen*.

1910

NvhN 1910-01-11

NvhN 1910-01-13

Opening Melkinrichting. Stoomzuivelfabriek *Stad en Lande* aan de Westerhaven

GRONINGEN: Voor ruim twee jaar werd de coöperatieve stoomzuivelfabriek en Melkinrichting „*Stad en Lande*” aan het Nieuwe Kerkhof alhier geplaatst. De inrichting begon toen met 18 melkleveranciers en dit aantal heeft zich in dezen korten tijd uitgebreid tot 90, die allen mede-eigenaar van de fabriek zijn.

De oude inrichting werd te klein, hetgeen tengevolge had, dat aan de Noorderhaven, hoek Plantsoen, een moderne fabriek werd gebouwd, die zich mag laten zien.

Ziet het gebouw er van buiten keurig uit, van binnen is dit het geval niet minder. Alles is zindelijk en hygiënisch, zeer zeker een vereischte voor een dergelijke inrichting.

De machines zijn van de nieuwste constructie.

De lokalen zijn alle ruim en frisch, eveneens de kelders voor het bewaren der producten en waarvan een, de koelkelder, op een temperatuur gebracht kan worden beneden het vriespunt.

Het water, dat voor den schoonmaak en het koelen gebruikt wordt, komt van een diepte van ruim 60 meter en is dus bacteriënvrij.

Vervolgens heeft men nog op de bovenverdieping een laboratorium voorzien van de nieuwste onderzoekingsapparaten.

De venters worden ‘machinaal’ bediend, zoodat die geheel buiten het bedrijf staan.

Melkaanvoer en ondermelkafvoer geschieden eveneens op zeer praktische wijze.

Aan de inrichting is nog verbonden een winkel en een salon. In de laatste heeft men een zeer mooi zitje; het uitzicht is prachtig.

NvhN 1910-10-29

Een net, handig Meisje als tweede **Bediende** in een winkel en salon, halve Zondag vrij. Aanmelding enkel schriftelijk, met opgave van salaris en indiensttreding, aan de **Melkinrichting** »STAD & LANDE«, Noorderhaven.

WESTERBROEK, 25 Febr. Onmiddellijk na opening der vergadering van de landbouw-vereening werd het woord gegeven aan den directeur van de zuivelfabriek "Stad en Lande" te Groningen, die op bevattelijke wijze de voordeelen van aansluiting bij een coöperatieve fabriek boven die bij een speculatieve uiteenzette.

Medegedeeld werden de bedragen per liter melk betaald en de resultaten vna het bedrijf. De veehouders behoeven zich voortaan niet meer voor 25 jaar tot leverantie te verbinden en geen inleggeld van f5 per koe te betalen; in 't vervolg kan ieder zich ook slechts voor 1 jaar verbinden. In een Maandag a.s. te houden vergadering van veehouders zal nader over dit onderwerp worden gesproken.

NvhN 1911-03-01

<p>Het Bestuur der Coöp. Zuivelfabriek en Melkinrichting „STAD en LANDE”</p> <p>wenscht de volgende MELKRITTEN uit te besteden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Westerbroek—Winschoterdiep. 2. Engelbert—Middelbert. 3. Noorddijk. 4. Den Ham—Fransum—Dorkwerd. 5. Enumatil—Lage Meeden. <p>Inlichtingen zijn te bekomen op Dinsdag 7 Maart van 9—12 uur, aan het kantoor van de fabriek.</p> <p>Inschrijvingsbiljetten moeten worden ingeleverd vóór 9 Maart.</p>	<p>HET BESTUUR — van de — Coöp. Zuivelfabriek en Melkinrichting „STAD en LANDE”</p> <p>deelt hare cliëntèle mede, dat alle maatregelen zijn genomen om besmetting door MOND- en KLAUWZEER te voorkomen, hoewel de ziekte nog niet onder de koeien harer leveranciers heerscht.</p> <p>De volle melk is op verzoek gepasteuriseerd te verkrijgen zonder prijsverhooging.</p> <p>De Directeur: H. IN 'T VELD.</p>
---	--

NvhN 1911-01-27

Tot directeur der Stoomzuivelfabriek „Stad en Lande” alhier is benoemd de heer H. Intveld, directeur te Winschoten. H. In 't Veld

NvhN 1911-01-28

Een KUIPER, genegen de centrifuge te bedienen, salaris f9 per week. Aanbieding enkel schriftelijk met opgave van ouderdom en getuigschriften aan de Melkinrichting „STAD EN LANDE” alhier.

NvhN 1911-03-07

De Coöperatieve Stoomzuivelfabriek en Melk Inrichting „STAD EN LANDE.”

Met het oog op het heerschen van het Mond- en Klauwzeer heeft de Directie op verzoek van de heeren Dr. A. A. OVERBEEK, Veeartsenijkundig Adviseur van „Stad en Lande”, en J. GOEDHART, Rijksveearts, besloten alle melk, die hare inrichting verlaat, vooraf te pasteuriseeren. De prijzen zullen evenwel niet worden verhoogd. De ONDERMELK en de KARNE-MELK, welke aan de leden wordt afgeleverd, is gedurende eenige dagen reeds gepasteuriseerd.

De Directeur:
H. IN 'T VELD:

NvhN 1911-06-10

Veeartsenijkundig-Adviseur
Dr. A. A. OVERBEEK.

Consumptiemelk
geleverd door de
Coöp. Zuivelfabriek en Melkinrichting
„STAD en LANDE”

is uitsluitend alkomstig van onder voortdurende Veeartsenijkundige Controle staand melkvee, dat blijkens de tuberculine-proef vrij is van tuberculose.

De Directeur:
H. IN 'T VELD.

1912

NvN 1912-10-22

Aanbesteding.

De Architect G. HOEKZEMA Kzn. te Groningen, wenscht, namens de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek en Melkinrichting „Stad en Lande“ te Groningen, op Zaterdag 26 October 1912, des avonds om 8 uur, in het Theesalon „STAD EN LANDE“, Noorderhaven,

aan te besteden:

Het bouwen van eene Werkplaats met Verdieping op het perceel gelegen Noorderhaven, kad. bekend Groningen Sectie E No. 2412.

Bestek en Teekeningen te verkrijgen à f 1.50 aan het Bureau van den Architect, Muurstraat.

NvN 1912-10-30

Aanbestedingen.

Te Groningen heeft het bestuur der coöperatieve stoomzuivelfabriek „Stad en Lande“ aanbesteed: het bouwen van een inrichting voor het mken van gecondenseerde melk.

De 11 inschrijvingen liepen van f 8970 tot f 8126, deze laatste van den heer F. H. de Vries, aldar.

1913

Nvln 1913-04-21

YOGHURT-SWAAB

Volgens de laatste onderzoekingen gaat Yoghurt-Swaab de veroudering van ons organisme tegen, omdat de Yoghurtbacillen de rottingsbacteriën in het darmkanaal verdeelen. Yoghurt-Swaab wordt bereid in de **Melkinrichting** „STAD EN LANDE“, Noorderhaven, Groningen.

Nvln 1913-06-26

Coöperat. Zuivelfabriek en **Melkinrichting**
„STAD EN LANDE“
te GRONINGEN.

Uitgifte eener 5% Obligatieleening
groot f 50.000.

De ondergeteekenden berichten, dat zij tot 30 Juni 1913, 's middags 4 uur, inschrijvingen zullen aannemen op genoemde Obligatiën tot den koers van 100 pct. Leeningsplannen en inschrijvingsbiljetten zijn op aanvraag verkrijgbaar.

GRONINGEN,
WINSCHOTEN,
STADSKANAAL,
WILDERVANK,
SAPPEMEER, } GRONINGER BANKVEREENIGING
SCHORTINGHUIS & STIKKER.

1914

NvH 1914-01-12

In de Zaterdag gehouden ledenvergadering van de Coöp. **Zuivelfabriek** »Stad en Land« is o.m. besloten een depôt tot verkoop van melkproducten te vestigen te Hoogkerk en is in beginsel besloten tot oprichting van een coöperatieve veevoedertabrick en maalderij, die, naar wij vernemen, geplaatst zal worden aan den Frieschen straatweg.

Toen Zaterdag aan de fabriek bekend was geworden, dat de directeur bleef, heeft het personeel de vlag uitgestoken.

1915

NvhN 1915-07-01

De afdeeling van den Raad van State voor de geschillen van bestuur heeft gisteren o.a. behandeld:

10. Het beroep van het bestuur der Coop. **Zuivelfabriek** en Melkinrichting „Stad en Lande”, te Groningen tegen het besluit van B. en W. dier gemeente, waarbij aan de vergunning krachtens de Hinderwet tot oprichting en uitbreiding aan genoemde inrichting verleend als nieuwe voorwaarde is verbonden de bepaling, dat in de fabriek des avonds na 9 ure en voor des morgens 6 uur niet mag worden gewerkt met de stoommachine en de daardoor in werking te brengen werktuigen, behalve voor het karnen, waarvoor de stoommachine niet vóór des morgens 5 uur en na des avonds 9 uur in werking zou mogen zijn.

De prov. hoofdingenieur, Gedep. Staten en de directeur-generaal van den arbeid adviseerden tot handhaving van de voorwaarden.

Het beroep werd namens het apelleerend bestuur toegelicht door mr. T. de Jong Tzn., advocaat te Helpman, terwijl de directeur der fabriek de heer H. in 't Veld, inlichtingen verstrekte.

1920

NvhN 1920-10-15

Naar wij vernemen is er groote kans, dat de pogingen om tot winkelverkoop van melk voor lagere prijs dan „Stad en **Lande**” thans vraagt, te komen, zullen slagen. Er is in den omtrek der **stad** op niet te verre afstand melk genoeg te krijgen. De kwestie van het transport levert nog eenige moeilijkheid op maar er is goede kans, dat deze moeilijkheid kan worden overwonnen.

Ook heden ontvingen wij een schrijven

van iemand, die zich beschikbaar stelt voor den verkoop, we hebben ook dat schrijven doen toekomen aan hen, die zich bovenbedoelde moeite geven in het belang der goedkoopere melkvoorziening.

1923

NvhN 1923-01-06

Loonsverlaging. Aan de Coöp. Melk-
inrichting „Stad en Lande“ te Groningen zijn
de loonen der werklieden met f 2½ & f 3½ per
week verlaagd.

NvhN 1923-05-15

Verslag vergadering „Stad en Lande” melding van problemen

GRONINGEN: In de gisteren gehouden vergadering van de melkinrichting „*Stad en Lande*”, deed de waarnemende directeur uitvoerige mededelingen over het bedrijf. Verschillende dingen moesten worden gewijzigd en verbeterd. Er zal voortaan regelmatig worden meegedaan aan de boter- en kaaskeuringen van den Groninger en Drentschen zuivelbond. De kwaliteiten van de boter en kaas zijn thans goed.

In den laatsten tijd heeft „*Stad en Lande*” wat terrein verloren met de melkinrichting. De zaken werden niet geheel behandeld zooals dat behoort. Alle moeite zal worden gedaan om eerste kwaliteit producten af te leveren. Aan hygiene en techniek zal vooral ook aandacht worden geschonken.

De heer Huisman, rijkszuivelconsulent in dezer stede heeft zich bereid verklaard als adviseur te willen optreden.

De melkritten zijn opnieuw uitbesteed tegen belangrijk minder bedragen dan tot nu toe werd betaald. In de verdeling van de aanvoer aan de fabrieken is ook wat wijziging gebracht, waardoor de venters 's morgens vroeger op straat kunnen zijn. Een nieuwe rit is ingelegd, omdat meer leveranciers in den laatsten tijd tot de fabriek zijn toetreden.

In het personeel zijn enkele wijzigingen gekomen. Hierin zal nog een enkele wijziging moeten worden aangebracht.

In de plaats van den heer J. J. Vink is tot bestuurslid gekozen de heer J. de Boer te Lettelbert. De vroegere directeur heeft ontslag aangevraagd, wat hem met algemeene stemmen is gegeven.

Tenslotte werden nog verschillende mededeelingen gedaan over de toestand der Vereeniging en over de melkgelden.

NvhN 1923-11-17

Vergadering „Stad en Lande.” Presentatie Rapport Commissie ‘Kooistra’

Gisteravond was in café Jansen te Haren door de commissie, benoemd door de leden der coöperatieve zuivelfabriek „*Stad en Lande*” te Groningen een vergadering belegd van leden dier coöperatie en andere belangstellenden, die bij reorganisatie als lid zouden kunnen toetreden.

Als voorzitter der commissie opende de heer Veldman van Woldijk de vergadering en gaf het woord aan den heer Kooistra, secretaris van den *Bond van Coöp. Zuivelfabrieken in Friesland* te Leeuwarden, die de commissie als deskundige terzijde stond. De heer De Boer, waarnemend directeur der fabrieken, was door ongesteldheid verhinderd aanwezig te zijn.

De heer Kooistra ving aan met te zeggen, dat de commissie belast was een onderzoek in te stellen naar de stand van zaken en zich voorgenomen had er nog zooveel mogelijk van terecht te brengen. Deze vergadering was belegd om de leden volledig over den toestand in te lichten, wat te meer noodig is omdat allerlei fantastische verhalen de rondte doen, die niet op waarheid berusten. De leden weten wel hoe de zaak zich heeft toegedragen.

Toen alles was vastgelopen, zijn zij gevraagd om advies teneinde uit den warboel te kunnen geraken. Het heeft nogal een tijd geduurd voor men een goed overzicht van alles kon krijgen, daar het wanbeheer minstens een jaar of vijf, zes heeft geduurd. De opzet van de vergadering van 8 Maart j.l. was om de oude vereeniging te reorganiseeren en dan de zaak voort te zetten. De pogingen hiertoe zijn niet gelukt. In de eerste plaats was noodig de medewerking van de leden, die veel te wenschen overliet uit te begrijpen redenen.

Men wilde vooral de schuldvraag op den voorgrond stellen, inplaats van de zaak te bezien. Het vertrouwen in de zaak was verloren en het directe, eigen financiële belang trad op den voorgrond. Hierdoor was het ondoenlijk da reorganisatie op de oude basis te doen plaats vinden, weshalve voor eenige weken besloten werd de oude vereeniging te liquideren. Het is echter gewenscht om dan direct een nieuwe vereeniging op te richten.

Spreker is sinds April verbonden geweest aan *Stad en Lande* en hij kan verzekeren, dat de zaak alle redenen van bestaan heeft, mits de basis gezond en het beheer goed zijn. Bovendien zal men bij totale liquidatie voor een groot tekort staan, dat dan direct aangezuiverd moet worden. Volgens het accountantsrapport is dit, tekort geen 8 ton zoo als beweerd wordt, maar belangrijk lager.

Ingeval van faillissement zal de curator alles beheren en moeten, zorgen de centen bij elkaar te krijgen. 't Gevolg zal zijn dat niet ieder naar recht en billijkheid zal worden behandeld, terwijl er enkelen tusschen doorglippen. Door een dergelijke spoedige afwikkeling zullen velen vallen.

Omdat een dergelijke oplossing voor de commissie niet aantrekkelijk was, heeft men de zaak anders aangepakt. Men meent een nieuwe zaak te stichten, die van de oude de fabrieken met toebehooren overneemt. Wanneer deze vereniging op een goede basis wordt gesteld, kunnen de oude schulden door de tegenwoordige leden geleidelijk, in termijnen, worden afbetaald, waardoor de slag kan worden doorstaan. Op een dergelijke grondslag heeft men een accord met de schuldeischers kunnen treffen: waarvan de Groninger Bank wel de grootste is, die dan wat geduld zullen hebben met het indienen hunner vorderingen. De nieuwe vereeniging zal vooral op het punt van de aansprakelijkheid der leden met de oude verschillen, in dier voege dat in de nieuwe statuten is vastgelegd, dat elk lid voor elk aandeel van *f* 100, dat hij neemt hij slechts 16 pct. behoeft te storten, terwijl een grote boer tot hoogstens 5 aandeelen verplicht is. Wanneer het eventueel weer eens mis mocht loopen, wat volgens spreker niet weer zal voorkomen, is elk lid tot hoogstens 5 maal zijn aandelenkapitaal verbonden hetgeen voor een kleine boer dus *f* 500 is, voor een groote boer hoogstens *f* 2500 kan worden. Bij de oude statuten met de onbeperkte aansprakelijkheid, die de hechtste grondslag biedt voor soliditeit en credietwaardigheid, weet men niet waar aan toe te zijn. Maar om de zaak volgens de nieuw opzet te drijven moet er melk zijn en spreker acht 5½ à 6 miljoen k.g. per jaar noodzakelijk. Daarom moeten er leden geworven worden, die voldoende, melk kunnen leveren. Het register kan

men tekenen, maar men is niet eerder gebonden dan ingeval de zaak doorgaat en de fabrieken van de oude vereeniging worden overgenomen. De tijd dringt, de zaak kan niet lang meer sleepende worden gehouden, daar men afhankelijk is van bedrijfskapitaal en schuldeischers

Door een der aanwezigen werd na deze toelichting opgemerkt, dat de door de commissie aanbevolen vorm van samenwerking meer op een naamlooze vennootschap leek dan op een coöperatie, voor welken vorm o.a. de bekende Groninger specialiteit op landbouwcoöperatief gebied, de heer J. B. Westerdijk, altijd gewaarschuwd heeft. Daarom zou hij den aanwezigen raden dezen deskundige eens te hooren.

De heer Kooistra merkte naar aanleiding hiervan op, dat hij ook met den heer Westerdijk deze zaak besproken had, die wel met zijn oplossing accoord kon gaan. Hij is in beginsel ook van meening, dat voor zuivel coöperaties geen bezwaar bestaat om de onbeperkte aansprakelijkheid van de leden, in de statuten voor te leggen. In Friesland wordt er b.v. niet aangedacht om de beperkt aansprakelijkheid aan te nemen. In dit geval is de reden van het groote deficit uitsluiten te wijten aan wanbeheer.

Zuivelcoöperaties zijn uit den aard der zaak te gemakkelijk te beadministreeren, omdat de verantwoording en de risico niet bijzonder groot zijn. Men is altijd zeker van den afzet zijner producten, zoodat de prijs hiervoor na aftrek der onkosten de boeren ontvangen. Met beetwortelsuikerfabrieken, aardappelmeel- en kartonfabrieken is de zaak meer ingewikkeld omdat men daar veel meer afhankelijk is van afzetgebied en wisselende vraag. De beperkte aansprakelijkheid is echter voorgesteld omdat men zich wel kan indenken, dat de boeren huiverig zijn zich weer aan de oude voorwaarde te binden, die hier een bitteren smaak hebben achtergelaten.

Bij genoemde industriele ondernemingen en o.a. de Leeuwarder Condens. fabriek is ook een dergelijke beperkte aansprakelijkheid en men heeft er goede resultaten mee bereikt. Van de laatste weet spreker, dat de credieten grooter zijn dan het totaal bedrag van de borgtochten der leden. Veel hangt in dezen af van het vertrouwen in een zaak. Daar de Groninger zuivelbond indertijd niet over deskundig personeel beschikt om de zaak van *Stad en Lande* aan een grondig onderzoek te onderwerpen, heeft men zich gewend tot den Frieschen Zuivelbond, die aan spreker en de heer de Boer de opdracht heeft verstrekt de zaken te beheeren. Wij hebben het klaar gespeeld dezen zomer te kunne doorwerken en de schuldeischers rustig te houden, terwijl gezorgd is het tekort niet te doen toenemen. Maar nu moet er een beslissing vallen. Spreker kan den leden in hun eigen belang aanraden: wordt lid van de nieuwe vereeniging.

De heer van Loenen wilde een artikel ingevoegd zien, dat wijziging der statuten niet mogelijk was, wat volgens den heer Kooista de wet niet toelaat. Ingeval de zaak doorgaat moet met de oude vereniging onderhandeld worden voor de overname der fabrieken en volgens spreker moet deze prijs worde bepaald voor de bedrijfswaarde. De bedrijfs waarde van de fabriek te Welgelegen is groter dan die aan de Noorderhaven, maar de verkoopwaarde van de laatste te grooter.

De heer Lok hield een pleidooi tegen coöperatie op grond van zijn ervaringen als lid van „Stad en Lande”. Volgens hem waren de geruchten over een tekort van f 800.000 niet overdreven, hetgeen door den heer, Kooistra werd bestreden. Ook had de heer Lok bezwaar dat aan de schuldvraag niet meer aandacht was geschonken door het bestuur. Volgens hem had men niet alleen de directeur moeten aanpakken.

De heer Kooistra lichtte daarna de kwestie van de schuldvraag nog toe en wees er op hoe moeilijk het is om juridisch het bewijs te leveren.

De justitie heeft nu de zaak in handen, het bestuur heeft zich hiermede verder niet in te laten.

NvhN 1923-11-20

Commentaar op Rapport misstanden Coöperatieve Fabrieken van Melkproducten „*Stad en Lande*” te Groningen.

GRONINGEN: Achteraf bezien, waren de toestanden aan en „*Stad en Lande*” dit voorjaar, na reeds langen tijd ongunstig te zijn geweest, van dien aard, dat de zaak dreigde spaak te lopen. De leden zijn toen hulp gaan vragen aan den Bond van Coöp. Zuivelfabrieken in Friesland, om hen in te lichten omtrent den stand van zaken. Al direct bleek, dat ingrijpende veranderingen en reorganisatie noodzakelijk waren. In de ledenvergadering van 12 Mei j.l. werd een commissie benoemd, bestaande uit de heeren R. F. de Boer lid der 2e Kamer. H. Huisman Rijkszuivelconsulent, U. Kooistra secr. v.d. Bond v. Coöp Zuivelf. in Friesland, die zoo mogelijk

rapport uit zou brengen over de volgende punten:

- 1) Over den stand van zaken van de Vereeniging.
- 2) Over den mogelijkheid tot voortzetting van de Vereeniging.
- 3) Over de houding en handelingen van Bestuur en Commissarissen en den vorigen Directeur

Punt 1 betreffende werd daartoe door de Commissie aan het Accountantskantoor van Dien van Uden en Co., hier ter stede opdracht gegeven de administratie en boekhouding uit te zoeken, de balans per 1 Mei 1923 op te maken en over een en ander rapport uit te brengen. Dit rapport is dezen zomer klaar gekomen, zoodat dan de Commissie met punt 1 gereed is.

Aangaande de punt 2 is de Commissie van oordeel dat het bedrijf van „*Stad en Lande*” bij zeer goed en accuraat beheer weer rendabel kan worden gemaakt en adviseert zij aan de leden het bedrijf door te zetten.

Met punt 3 is de Commissie zoover gevorderd, dat de Justitie zich met de zaak heeft ingelaten en termen heeft gevonden, den vorigen directeur H. in ‘t V. te arresteren.

Direct nadat de Friesche Zuivelbond zich met „*Stad en Lande*” bemoeide, is de vorige directeur geschorst en later in de Ledenvergadering van 12 Mei j.l. definitief ontslagen.

Na de schorsing is een der ambtenaren van de Frieschen Zuivelbond, de heer F. de Boer aangesteld als waarnemend directeur. De heer de Boer is als zoodanig nog aan „*Stad en Lande*” verbonden. Later is ook nog de boekhouder ontslag aangezegd.

Wij waren in de gelegenheid inzage te nemen van het door straks genoemd Accountantskantoor uitgebracht rapport.

Uitvoerige mededelingen worden hierin gedaan over:

1. Balans per 30 April 1922
2. Administratie 1922/23
3. Kasadministratie.
4. Inkoopen 1922/23
5. Verkoopen 1922/23
6. Balans per 30 April 1923.
7. Diversen

Wij zullen van elk dezer punten den korten inhoud van het rapport weergeven.

De Balans per 30 April 1922 welke door het Accountenskantoor H. Huizinga Hzn. Alhier is opgemaakt, gaf in 't geheel niet den stand van zaken van „*Stad en Lande*” weer. Wij zullen onzen lezers al de genoemde cijfers sparen, maar volstaan met mede te deelen, dat op de Balans een voordeelig saldo voorkwam van *f* 16.000.-, terwijl deze Balans een verlies had moeten aangeven van plm. *f* 350.000.

De administratie was onvolledig en zeer slordig. O.a. werd van een zeer belangrijke suikerttransactie vrijwel niets aangeteekend, zoodat in dezen afgegaan werd op de boekhouding van derden. Verschillende treffende voorbeelden worden verder in het rapport vermeld.

Hetzelfde geldt van de **kasadministratie**. Bovendien heeft men in kasboeken gefingeerde posten ontdekt van vrij grooten omvang. Diverse uitgaven bleken niet door een quitantie te zijn gedekt. Aan het rapport is een bijlage toegevoegd, waarin al deze posten zijn vermeld.

Zeer uitvoerig worden verder de **in- en verkoopen** over het jaar 1921-'22 behandeld. Het bleek, dat er geen overeenstemming was tusschen het Crediteurenboek en de hoofd administratie, zoodat verschillende correctieposten hiertoe noodig waren. Facturen werden tweemaal betaald; diverse posten voor accijns zijn niet in de boeken veranderd geworden. Ook de administratie der verkoopen was zeer onaccuraat. Ook hier zijn verschillende correctieposten nodig geweest om de boeken in overeenstemming te brengen met de werkelijkheid.

De Balans per 30 April 1923 vertoont een verliessaldo van rond *f* 500.000. Op achterstallige debiteuren is plm. 128.000 afgeschreven, welke nu voor *f* 1 op de balans voorkomen. Onder pasiva paraisseeren als hoofdschulden, deposito's *f* 226.000. Hypotheek *f* 110.000 en bankcrediet groot *f* 219.000.

Ten slotte werden nog diverse **mededelingen** gedaan. Op grond van verschillende berekeningen en aanzienlijke verbeteringen, welke in het technisch bedrijf reeds zijn aangebracht, komt men ten slotte tot de conclusie, dat bij nog verdere verbetering van de technische organisatie „*Stad en Lande*” weer een gezond bedrijf kan worden, en weer behoorlijke opbrengsten voor de leden kan opleveren.

NvhN 1923-12-24

Vergadering deel leden *Stad en Lande* – de schuldvraag

GRONINGEN: Zaterdag werd in het *café Poelman* een vergadering van leden en oud-leden van „*Stad, en Lande*” gehouden, waar de schuldvraag van het bestuur en commissarissen dier melkinrichting besproken werd.

De heer Lutgers gaf na opening der vergadering de leiding over in handen van den heer Van der Veen. Deze ging de geschiedenis van het *débacle* bij *Stad en Lande* na en wees er op, dat de schuldvraag van bestuur en commissarissen steeds op den achtergrond is geschoven. Wat staat ons nu te doen? Wanneer de directeur en ook het bestuur en de commissarissen strafbare feiten hebben gepleegd, dan worden zij veroordeeld b.v. tot een, geldboete. Dat is het strafrechtelijke gedeelte. Maar de aandeelhouders wenschen niet te betalen waarvoor zij niet aan-

sprakelijk zijn en dan moet dus volgen het civiele gedeelte waarbij schadevergoeding wordt geëist.

Met een voorbeeld gaat spr. dat verduidelijken. Wanneer het bestuur en de commissarissen tezamen de landbouwers hebben gehandeld. Dat is ook het doel van deze vergadering, daarvoor moet een actie op touw worden gezet. Daarvoor moet een commissie uit deze vergadering worden benoemd, die naar bevind van zaken handelen. Zij moet zoeken naar betrouwbaar rechtskundige advies.

Spreker vraagt of de aanwezigen daarmee accoord gaan. Dan krijgt men een vereeniging tegenover het bestuur. Spreker hoopt, dat, daarover allen gelijk zullen denken. (Applaus)

De heer Bakker heeft den indruk gekregen, dat men reeds te veel vertrouwen in de andere commissie is gaan, stellen. Hij heeft aan den heer Kooistra een brief geschreven over een conferentie, waarop het, schuldvraagstuk aan de orde zou moeten komen, maar hij heeft daarop nooit antwoord gekregen. De heer Huisman wilde zich over de schuilverraag en ook niet over het bestuur uitlaten. Spreker zou in de eerste plaats het vraagstuk der aansprakelijkheid aan de orde willen stellen en daarvoor een advocaat willen raadplegen, die op dit punt deskundig is.

Wij moeten eerst weten, wie schuldig is, want die moet betalen. Voor de nieuwe fabriek hebben zich thans 97 personen aangegeven, maar spreker gelooft niet dat dit in orde komt. De voorz. wees er op, dat het niet de bedoeling is met de actie het bestuur en de commissarissen aan den grond te drukken als ze schuldvrij zijn. Zij hebben al veel moeten hooren en ook daarom wordt het tijd, dat wordt uitgemaakt dat de officier kan verklaren, dat zij vrij uitgaan; hun strafrechtelijken civielrechtelijk geweten volkomen zuiver is gebleken. Wanneer een commissie die zaak onderzoekt en serieus voorbereidt, dan kan, onderzocht en serieus voorbereidt, dan kan men daarvan zeker vluggere afdoening verwachten wat in 't belang van allen is.

Spr. stelde voor een commissie van 7 personen te benoemen. Hij is bereid daarin zitting te nemen met adviserende stem, 2. uit de depositohouders, 2 melkleveranciers en 2 niet-leveranciers.

Na veel discussie werd dit voorstel aangenomen en werden buiten den voorzitter een 7-tal personen aangewezen. Deze commissie zal nu in de eerste aan het bestuur van „*Stad en Lande*” verzoeken een algemene vergadering uit te schrijven, waar de kwestie aan de orde moest komen, hoe de zaak op een eerlijke en vlugge wijze tot oplossing kan worden gebracht.

Men zou de zaak nu ook zelf, kunnen aanpakken, maar aan de eerste methode geeft spr. de voorkeur. Toch gaf hij in overweging, dat de commissie zich onmiddellijk in verbinding zal stellen met een rechtskundig adviseur.

De heer Bakker gaf in overweging de commissie vrij mandaat te geven.

De voorzitter was het daarmee eens. Hij verklaarde nog naar aanleiding van een opmerking van een der leden, dat „*Stad en Lande*” wel ziek maar, nog niet dood is. Een regeling werd getroffen inzake de benodigde gelden tot dekking der voorlopige kosten. De op Zaterdag j.l. te Aduard belegde vergadering in verband met de reorganisatie van „*Stad en Lande*” was vrij druk bezocht. Een 40-tal veehouders uit de omgeving waren aanwezig,

Uitvoerig werden de reorganisatieplannen door de heren R. F. de Boer van Siddeburen en U. Kooistra van Leeuwarden uiteengezet. Zoals bekend, wordt de oude Vereniging omgezet in een nieuwe. De statuten hiervan zijn, z.g. met beperkte aansprakelijkheid en verder zijn dusdanige bepalingen opgenomen, dat een tekort vrijwel niet meer zal kunnen voorkomen.

Velen uit de vergadering hebben hun melk toegezegd Men zal hier deze week nogmaals een vergadering houden, om te trachten gezamenlijk nog een groter aantal toe te treden. De nieuwe vereniging bestaat thans reeds uit 95 leden met ongeveer 3½ miljoen K.G. Melk. Zaterdag a.s. wordt een algemene ledenvergadering gehouden, waar definitieve besluiten moeten worden genomen.

NvhN 1923-12-31

De coöperatieve „Stad en Lande” te Groningen.

In een schrijven, d.d. 24 December, deelt de commissie, bestaande, uit de heeren De Boer. Huisman en Kooistra, aan de leden van „Stad en Lande” mede, dat in de **15 December** te Groningen gehouden vergadering nog een aantal veehouders-tot de nieuwe vereniging zijn toegetroten, zoodat het aantal leden tot 94 is gestegen met een hoeveelheid melk van zeer ruim 3 mill. K.G. Zij leidt daaruit af, dat er nu kans van slagen is voor de nieuwe zaak.

Verder deelt zij mede, dat op Zaterdag 29 Dec. een vergadering zal gehouden worden waarin het tot een beslissing moet komen; zoowel ten aanzien van het bedrijf als van de schuldeischers kan niet langer worden uitgesteld. Daarom wekt de commissie nogmaals op tot toetreding, overtuigd als zij is, dat bij algemeene deelname de nieuwe zaak direct sterk zal staan. In een nader schrijven deelt de commissie nog mede dat de vergadering van 29 Dec. ook toegankelijk is voor leden van de nieuwe vereniging, die nu geen lid van „Stad en Lande” zijn en dat ook worden toegelaten, degenen, die zich alsnog bij de nieuwe vereniging wenschen aan te sluiten. Verder wordt verzekerd, dat kwesties als de schuldvraag etc. niet van de baan gaan, ook als de nieuwe vereniging kan werken. Maar langer doorwerken kost den leden hoe langer hoe meer geld. Nog wordt erop gewezen dat in verband met de voortdurende misère met het kasgeld en de feestdagen over de melkgelduitbetalig nog nader bericht zat worden gezonden.

Verslag vergadering 29 dec.¹

Zaterdag werd bedoelde vergadering weder in het Concerthuis gehouden, die door een 150-tal personen was bezocht. Zij werd weder gepresideerd door den heer R. F. de Boer te Siddeburen. Deze wees er bij de opening op, dat in de 14 dagen, die sedert de laatste vergadering verliepen een tusschenvergadering is gehouden van 60 leden, waarvan spreker den indruk heeft gekregen, dat zij hun vertrouwen in de bestaande commissie De Boer c.s. hebben opgezegd,

Spreker zou in dit opzicht wel gaarne zekerheid willen hebben. - Verder stelt spreker voor **het bestaande bestuur te doen aftreden een nieuw bestuur te benoemen en ook aan Mr. de Jong zijn congé te geven als rechtsgeleerd adviseur en daarvoor een notaris te vragen.**² Na deze wijziging in de leiding kan tot liquidatie worden overgegaan.

De heer Lok ondersteunt dit voorstel met een kleine wijziging. Spreker verzocht het bestuur zijn mandaat in handen van de leden te stellen. Spreker acht dit noodzakelijk, omdat hij heeft vernomen, dat de melkgelden zeer onregelmatig worden uitbetaald. Hem bekruipt wel eenigermate de vrees, dat van deze gelden schulden worden betaald waarvoor het bestuur verant-

1 2 jan. 1924 stond er een correctie over dit verslag – reden was, geen eigen verslag, maar overname uit het Gron. Dagblad. Onjuistheid in kleur aangegeven en ‘verbetering’ als noot. (ZHN.)

2 Niet juist: Niet de voorzitter maar bestuurslid J. de Boer van Lettelbert stelde dit voor.

woordelijk is, men hoort er van mompelen, dat nog onder één hoedje met het oud-bestuurslid Vink wordt gespeeld, die voor een schuld van f30.000 is aangesproken. Ook wordt gevreesd voor het gevaar dat bij ruim kasgeld wel eens een deel naar de bank van Zuidwolde kon worden gedragen.

Na eenig beraad deelt de voorz. mede, dat het bestuur in de volgende vergadering en bloc zal aftreden en dat dan de verkiezing in een nieuw bestuur aan de orde zal komen. Spreker hoopt dat dan flinke mannen zullen worden gekozen. Verder meent spreker, dat de heer Lok de commissie heeft beleedigd, waarvan hij overtuigd is, dat *Stad en Lande* voorbeeldig beheert en niet en blaam op zich kan laten laden dat elk geld voor schulddelging wordt gebruikt. De heer Lok antwoordt dat hij de commissie hoog acht en alleen het bestuur op het oog had. De voorzitter wenscht zekerheid te hebben en stelt een motie van vertrouwen in de commissie, die met bijna algemene stemmen werd aangenomen.

De voorz. doet thans enkele mededeelingen aangaande de nieuwe vereniging en geeft gelegenheid het register te tekenen, waarvan nog door enkele personen gebruik wordt gemaakt zoodat het getal leden stijgt tot 104. Veder spreekt de voorz. er zijn vreugde over uit, dat enkele afgevaardigden van den veehoudersbond te Aduard aanwezig zijn.

De heer Van Loenen vraagt of de schuldvraag ook aan de orde komt en of de nieuwe commissie ook aan het woord kan komen. De voorz. beantwoordt, die vraag ontkennend, het is een vergadering van de nieuwe vereeniging.

De heer Lok tracht uit de circulaire te bewijzen, dat het een vergadering is van de oude vereniging. De voorz. bestrijdt deze opvatting, **maar op aandrang van de vergadering moet hij den heer Lok het woord geven, nadat hij daarover zijn leedwezen heeft uitgesproken.**³

De heer Lok deelt mede, hoe de nieuwe commissie is ontstaan op de vergadering van 22 December. Spreker verzoekt thans de vergadering deze commissie, tot officiële commissie van „*Stad en Lande*” te benoemen, maar de voorzitter wil daarvan niet weten en dreigt, als dit mocht gebeuren, dat dan de bestaande commissie onmiddellijk haar taak neerlegt. Dit is niet de bedoeling en daarom wordt niet verder op het voorstel aangedrongen. De heer Lok brengt thans verslag uit van ‘t geen de commissie in de afgelopen week heeft verricht. Zij heeft een hoogstaand rechtsgeleerde op coöperatief gebied geraadpleegd, maar de tijd heeft nog ontbroken van het onderhoud een verslag samen te stellen. In ‘t algemeen heeft de commissie den indruk gekregen, dat ook deze deskundige van mening is, dat door het bestuur en de commissarissen heel wat onrechtmatige daden zijn bedreven. Ten slotte zegt spreker dat een directeur van een zeer groote bankinstelling zich bereid heeft verklaard de leden van goed crediet te voorzien, als de commissie de schuldvraag tot oplossing brengt en „*Stad en Lande*” weer gezond maakt.

De commissie durft dan ook beweren, dat het oude bestuur van „*Stad en Lande*” met de commissarissen deze fabriek niet als een goed huisvader hoeft beheerd, terwijl het verplicht was de belangen daarvan te behartigen. Zij hebben door onrechtmatige daden de fabriek groot financieel nadeel berokkend en spreker verzoekt het daarom zich bereid te verklaren deze schade zoo spoedig mogelijk te vergoeden.

Hierop wordt echter niet ingegaan en nadat de voorz. nog een opmerking heeft gemaakt sluit hij de vergadering.

3 De voorzitter heeft dit uit eigen beweging gedaan, zonder enige invloed van de vergadering als zodanig in overleg met de commissie.....

1924

NvhN 1924-01-07

Com. De Boer: Circulaire aan leden „*Stad en Lande*”.

De commissie van „*Stad en Lande*”, bestaande uit de h.h. R. F. de Boer, U. Kooistra en J. J. Huisman, heeft een circulaire aan de leden gezonden, waaraan het volgende is ontleend:

De commissie, die destijds door de leden is aangewezen als neutraal lichaam om de zaken van „*Stad en Lande*” tot regeling te brengen, heeft haar taak zoo opgevat, dat zij in de allereerste plaats moest zorgen voor het belang van de verschillende leden, stuk voor stuk, van „*Stad en Lande*”.

Toen de commissie optrad, bevond zich de toestand zoo, dat een dreigend teniet gaan van de zaken van „*Stad en Lande*” voor de deur stond, dat er van de zijde der crediteuren, groote moeilijkheden waren die een aanstonds ineensstorten van de fabriek deden vreezen.

De commissie heeft zich onmiddellijk ingedacht, dat dit een ramp zou beteekenen voor de leden van „*Stad en Lande*” en tevens voor de organisatie, en dat men niet alleen zou komen te staan voor het volledig aanzuiveren van de tekorten, maar tevens dat men zou blijven zitten met een ontredderen toestand, waarin de leden zonder eenig stuur de gemakkelijke prooi zouden worden van de omliggende concurrentie, welke den ondergang van „*Stad en Lande*” niet anders dan met groot welgevallen zou zien geschieden.⁴

Ook in wijderen omtrek dan bij „*Stad en Lande*” alleen zouden de noodlottige gevolgen daarvan zich doen gevoelen.

De commissie heeft zich daarom als eerste taak gesteld de vraag te overwegen of deze fabriek bestaansreden had en of zij bij doelmatig beheer tot goede uitkomsten zou kunnen leiden. Indien dit het geval bleek te zijn, zou het verkeerd zijn gezien om de fabriek, aan haar lot over te laten en daarmee aan de leden de kans van eventueel herstel te benemen.

Deze eerste vraag vereischte een grondig onderzoek van den stand van zaken, van de wijze van werken en van de mogelijkheden, welke met deze fabriek zouden kunnen worden bereikt en van de eventuele uitkomsten, welke met deze fabriek waren te verwachten.

Dit onderzoek heeft plaats gevonden en de commissie is eenstemmig tot de overtuiging gekomen dat de zaken van „*Stad en Lande*” van dien aard waren, dat bij doelmatig beheer, zorgvuldige administratie en goede koopmanschap zou kunnen komen tot uitstekende resultaten en dat derhalve, indien eenigszins mogelijk, herstel van zaken tot het uiterste moest worden beproefd.

Te dien einde heeft de commissie derhalve in de eerste plaats, hare aandacht geconcentreerd op de vraag, hoe dit herstel mogelijk zou zijn.

De commissie is wederom eenparig tot de slotsom gekomen dat herstel van zaken alleen dan mogelijk ware, wanneer men deze zaken zou kunnen overbrengen in een nieuw lichaam dat niet de groote lasten heeft te dragen, welke aan de oude organisatie waren verbonden; dat men als het ware m.a.w. een nieuw leven begon onder de noodige waarborgen voor de leden.

4 Hier werd vooral gedacht aan particuliere bedrijven als De Lijempf.....(ZHN.)

Ook indien deze verwachting slechts ten deels zou worden vervuld, zou men althans daarin nog een aanzienlijke winst voor de betrokkenen hebben te boeken, daar alles, wat maar op eenigerlei wijze mogelijk was om ten slotte wederom te ontkomen aan de noodlottige gevolgen van den vroegeren gang van zaken zou moeten worden aangegrepen.

De commissie heeft ter uitvoering van deze plannen zich uitermate beijverd, in het belang der leden van *Stad en Lande*, om deze zaken te doen slagen.

Bij de uitvoering daarvan is de commissie echter gestuit op grootse tegenstand.

Allengs heeft zich de gedachte gevormd, dat de zaken van *Stad en Lande* minder dreigend zouden zijn dan 't zich aanvankelijk liet aanzien.

Men heeft zich meer en meer laten verleiden om te meenen, dat het met *Stad en Lande* nog zoo'n vaart niet zou lopen en derhalve heeft men gemeend, dat men, inplaats van voor alles te zijn gedacht op blijvend herstel, wel eerst allerlei andere vraagstukken eens rustig onder de oogen zou gaan kunnen zien met name dat men eerst, voor alle andere dingen, wel eens in alle rust en kalmte zou kunnen gaan behandelen de z.g. schuldvraag.

Nu wil de commissie allereerst op den voorgrond stellen, dat de z.g. schuldvraag, van den aanvang af is geweest een punt op het program der commissie, dat deze vraag haar ook nooit heeft losgelaten en dat zij ook thans nog tot haar program behoort.

De leden die zich echter hebben voorgesteld dat deze schuldvraag vóór de regeling van het herstel der zaken van *Stad en Lande* zou kunnen gaan, vergissen zich in hooge mate.

Nog steeds is de toestand van dien aard, dat slechts met groots moeite het bedrijf wordt staande gehouden en dat het slechts aan de medewerking van de grootste crediteuren te danken is, dat men er tot dusver in geslaagd is, om, ondanks de groote lasten te blijven in den toestand, waarin men verkeerde, toen de commissie optrad, m.a.w. Dat de verliezen, die er toen waren, in geen enkel opzicht zijn toegenomen.

Het is daarom zoo teleurstellend voor de commissie geweest, dat de leden van *Stad en Lande* zoo weinig hun eigen belangen hebben ingezien en zoo weinig vertrouwen hebben gehad in haar beleid.

Wanneer men inderdaad met de commissie het belang van *Stad en Lande* en haar afzonderlijke leden, en uitsluitend dat belang, in het oog vat, moet men ook de commissie volgen in den weg, dien zij heeft aangewezen.

Aan alle bezwaren, die aan dien weg verbonden waren, is de commissie tegemoet gekomen.

Voor de belangen in de toekomst van de leden is zooveel dit immer mogelijk was, gewaakt en zal worden gewaakt. Ook ten aanzien van de schuldvraag.

Juist echter op het punt, waar de leden van hun belangstelling moeten doen blijken, en dat in hun eigen belang, heeft het aan belangstelling ontbroken. Dit is zeer teleurstellend voor de commissie.

Het spreekt vanzelf, dat de schuldvraag, die men thans op den voorgrond wil stellen, een belangrijke vraag is, maar die schuldvraag zal binnen afzienbaren tijd geen enkel tastbaar resultaat kunnen opleveren.

Dit weten ook degenen, die die schuldvraag in de eerste plaats naar voren schuiven, zeer wel.

De commissie weet, dat de heer mr. Gezelle Meerburg te Utrecht aan de schuldvraag-mannen heeft geadviseerd, om over deze schuldvraag geen processen te beginnen. Waarom heeft men op de vergadering van 29 Dec. j.l. dat verzwegen? Welk belang heeft men daarbij om niettemin die vraag op den voorgrond te dringen?

Eenvoudig dit, dat men daarmede zijn eigen belangen in de eerste plaats meent te kunnen dienen.

De commissie is er van overtuigd, dat de personen, die deze schuldvraag in de eerste plaats naar voren dringen, zich voorstellen, daarmede allereerst te bereiken, dat zij dan ieder voor zich de meeste kans zullen hebben om zich op den duur aan hunne rechtmatige verplichtingen tegenover „*Stad en Lande*” te onttrekken.

Indien nu deze vraag in alle rust en kalmte vóór alle dingen zou kunnen worden besproken en uitgevochten, zonder dat het belang van „*Stad en Lande*” daarmede was gemoeid, zoude er geen enkel bezwaar bestaan, om dezen weg te volgen.

Maar zoo staat het nu echter juist niet.

De leden van „*Stad en Lande*” zullen toch wel willen gelooven, dat de commissie, die alle omstandigheden en het bedrijf van „*Stad en Lande*” kunnen overzien, juist daarom op de voorstellen tot het eerst behandelen voor alles van de schuldvraag niet kan ingaan, omdat de toestand van „*Stad en Lande*” dit niet toelaat.

Wat zouden de leden van „*Stad en Lande*” er van zeggen, indien als eerste gevolg van het achterstellen van al het andere en het vooropstellen van de schuldvraag zou intreden de toestand, dat er bijvoorbeeld geen melkgeld meer zou kunnen worden uitgekeerd?

Men moet niet denken dat onder ‘t nieuwe beheer de melkgelden maar voor het opscheppen liggen, maar dat het de meest mogelijke attentie vereischt om te zorgen, dat ondanks alles de uitbetaling der melkgelden tot dusver nog kon plaats hebben.

Nu is op de vergadering van 29 Dec. j.l. door iemand gezegd, dat wellicht in drie instantie’s de schuldvraag in de toekomst zou moeten worden uitgevochten.

Ieder kan dan toch begrijpen, dat, indien men het eerstnoodige, n.l. het herstel van zaken, in-middels uit het oog zou verliezen, het onmiddellijk met de zaken mis zou loopen.

Feitelijk is die stand van zaken zoo dat dat, wanneer er niet snel wordt ingegrepen, er van alles niets terecht komt.

Een groote groep heeft de commissie gevolgd en is tot de nieuwe organisatie toegetreden, maar een nog grootere groep heeft de commissie niet gevolgd.

Laat deze groep zich dan terdege bewust zijn, dat men er met langer dralen niet kan komen. Wil men in het belang der zaken in het algemeen en van ieder in het bijzonder het beste zoeken, dan blijft er niet alleen over dat men de commissie volgt, daar de commissie zonder eenige bijoogmerk die belangen voorstaat.

Men late zich niet verleiden door de personen, die gedurende heel den tijd der moeilijkheden bij „*Stad en Lande*” niets anders hebben gedaan dan tegenwerken, dan te trachten zich aan hun verplichtingen te onttrekken en die zelfs voor dien tijd geen druppel melk leverden.

Kan de commissie thans niet zeer spoedig aan de belanghebbende schuldeischers met grond het uitzicht geven dat de zaak in orde komt, dan is de commissie verplicht zich aan haar taak te onttrekken.

Daarmede is dan de ondergang van „*Stad en Lande*” beslist

De commissie wenscht niet tenslotte tegenover de belanghebbende crediteuren een houding aan te nemen, alsof de zaken wel in orde zouden kunnen komen, wanneer zijzelve overtuigd is geworden, dat de goede gang van zaken afstuit op den onwil van de leden.

De leden moeten nu zelf weten, wat zij willen.

Indien ondanks alle vertogen van de commissie het inzicht niet kan door doordringen, dat men tenslotte zijn eigen belangen dient, indien men met de commissie meegaat, dan legt zij haar taak neer en moet zij tot haar buitengewonen spijt „*Stad en Lande*” aan haar lot overlaten. Welk een ramp dit voor de betrokken personen zou uitmaken zal de commissie hier niet herhalen.

Ieder kan dit zelf bedenken en de commissie heeft dit reeds voldoende tevoren gezegd. Treden niet vrijwillig nagenoeg alle leden van „*Stad en Lande*” alsnog uiterlijk a.s. Dinsdag toe door ten kantore van „*Stad en Lande*” te tekenen het ledenregister der nieuwe organisatie, dan stelt de Groninger Bank voor de melkgelden de noodige financiën niet meer beschikbaar: De melkgeld-uitbetaling zal nu a.s. Dinsdag al niet om deze reden kunnen doorgaan.

De commissie zal, zij het ook zeer noode, indien de zaak niet kan doorgaan, de verdere afwikkeling van zaken aan de leden zelf moeten overlaten, in welk geval zij zich van alle verantwoordelijkheid onttrekt en een ieder de gevolgen voor eigen rekening moeten nemen. Ook de Groninger Bank zal volgens haar uitdrukkelijke mededeeling, wanneer de commissie zich terugtrekt, zich van het financieren, van „*Stad en Lande*” onttrekken.

NvhN 1924-01-09

NvhN 1924-01-09

zie reactie heer Lok 1924-01-18

NvhN 1924-01-09

INGEZONDEN – reactie op voorgaande

Stad en Lande ‘Schuldvraagcommissie’

Mijnheer de Redacteur.

De in de vergadering van gehouden 24 December j.l., benoemde commissie voor de schuld-vraag bij „*Stad en Lande*”, verzoekt u beleefd, naar aanleiding van de circulaire van *Stad en Lande* en opgenomen in het nummer van 7 Januari, het volgende in uw veelgelezen blad op te nemen. Bij voorbaat onzen dank.

De heeren de Boer, Kooistra en Huisman doen het voorkomen, of al die schuldvraag mannen tegenwerkers der nieuwe vereeniging zijn. Niets is echter minder waar, wijl er meerdere van de vergadering van 29 dec. reeds het nieuwe register hadden geteekend en er ook een van dezen in de benoemde commissie zitting heeft genomen.

Daar de Heeren thans beweren, dat de oplossing van de schuldvraag zulke groote moeilijkheden zal baren, begrijpen wij hen niet al te goed, omdat diezelfde heeren op de vergadering van 25 Augustus 1923 hebben medegedeeld, dat op 15 Sept. da.v. de schuldvraag zou worden behandeld zonder over een enkele moeilijkheid te spreken.

Op den 15 Sept. gehouden vergadering alsook op latere datums gehouden vergaderingen hebben ze met alle macht belet, dat over de schuldvraag werd gesproken, en ons ook nimmer medegedeeld, waarom de schuldvraag niet werd behandeld. Men wil nu de schuldvraag-mannen aan het publiek voorstellen als een minderwaardig uitvaagsel, welke niemand vertrouwen, doch hiertegen het volgende: Tusschen de bovenvermelde vergaderingen van 25 Aug. en 15 Sept. werd een tusschenvergadering gehouden van leden zonder bestuur, met het doel een schuldvraagcommissie te benoemen. Op deze vergadering was ook ondergeteekende aanwezig en werd van verschillende zijden aangewezen als lid der te benoemen commissie. Hij heeft toen op de vraag van den voorzitter of hij zich de benoeming liet welgevallen, ongeveer het volgende geantwoord; dat hij ter vergadering was gegaan met het vaste voornemen niet aan de discussie deel te nemen, dat hij door deze benoeming het echter wel moest doen; dat hij direct moet mededeelen, dat hij de benoeming niet kan aanvaarden, om reden de heeren de Boer c.s. in de vergadering van 25 Aug. de belofte hadden gedaan om over 3 weken de schuldvraag aan de orde te zullen stellen en wij toch geen enkele reden hadden om ons te vertrouwen in deze heeren op te zeggen. Dit gezegde is door de aanwezigen zoo gunstig ontvangen, dat van het benoemen van een commissie voor de schuldvraag toen is afgezien.

Waar deze heeren echter meenen. dat zij de thans aan het werk zijnde schuldvraagcommissie moeten bestrijden door te zeggen, dat Mr. Gezelle Meerburg hun heeft geadviseerd om over deze schuldvraag geen processen te beginnen, daar hebben ze het een beetje mis. Mr. Gezelle Meerburg heeft geadviseerd niet in de eerste plaats een proces te beginnen, maar zoo mogelijk een anderen, weg te volgen, welke voor beide partijen voordeeliger, veel minder kostbaar en in ten hoogste drie maanden tot oplossing was te brengen. Ofschoon juist dit advies het eenige is wat in de vergadering van 29 December niet is voorgelezen, omdat onze commissie van meening is dat men soms ook wat al te veel openbaar kan zijn, toch kan uit onze vraag aan het Bestuur en Commissarissen of zij zich bereid willen verklaren de schade te vergoeden, duidelijk blijken, hoe het advies van mr. Gezelle Meerburg is gewenst

Dat op de vergadering van 29 December door iemand is medegedeeld, dat wellicht in drie instanties de schuldvraag zou moeten worden uitgevochten, is beslist onwaar, wel is medegedeeld, wat een proces in drie instanties zou moeten kosten.

Dat de schuldvraagcommissie de Heeren de Boer c.s. tegenwerkte is ook beslist onwaar, op de vergadering van 22 Dec. is uitdrukkelijk gezegd: „alleen de schuldvraag” en dan voor de commissie een blanco mandaat en de commissie heeft dit in haar eerste vergadering ook nog herhaald.

Wij werken, indien mogelijk, zeer gaarne met de heeren de Boer, Kooistra en Huisman samen aan den wederopbouw van *Stad en Lande* in oude of nieuwe plunje, doch de schuldvraag blijft aan de orde, als *Stad en Lande* behouden wordt, als *Stad en Lande* liquideert of in staat van faillissement mocht worden verklaard.

De schuldvraag blijft bestaan in het belang, zoowel van alle coöperanten in Nederland in het algemeen, als in het belang van alle leden van *Stad en Lande* in het, bijzonder en wij zullen de leden blijven adviseeren, om niet te betalen wat zij niet schuldig zijn. Dat is ons recht en onze plicht.

Voor het overige hopen wij de circulaire in de vergadering van a.s. Zaterdag te beantwoorden.

Voor de schuldvraagcommissie:

A. LOK, Secretaris, Haren, 8 Januari 1924.

P. S. Andere bladen welke de circulaire opnamen worden verzocht dit ook te willen plaatsen.

Rumoerige vergadering Stad en Lande

GRONINGEN: Hedenmorgen vergaderden in het „Concerthuis” onder presidium van den heer L. veldman, de leden van de Coöp. Fabrieken van Melkproducten „*Stad en Lande*”. Zooals men weet, heeft de commissie, bestaande uit de heeren R. F. de Boer, U. Kooistra en J. J. Huisman, voor deze vergadering een circulaire aan de leden toegezonden, die wij in extenso in ons blad opnamen, en waarin er tegen wordt gewaarschuwd om niet de schuldvraag op den voorgrond te stellen, maar eerst de reorganisatie ter hand te nemen. Treden niet - aldus de commissie in haar circulaire - nagenoeg alle leden van „Stad en Lande” Dinsdag a.s. (d.i. gepasseerden Dinsdag) tot de nieuwe organisatie toe, dan stelt de Groninger Bank voor de melkgelden de noodige financiën niet meer beschikbaar. De commissie zal, indien de zaak niet doorgaat, de verdere afwikkeling aan de leden zelf moeten overlaten en trekt ze zich terug - zoo zal ook de Groninger Bank zich van het financieren van „*Stad en Lande*” onttrekken.

De belangstelling voor de heden gehouden vergadering was zeer groot.

De heer E. Veldman opende de vergadering en gaf het woord aan den heer Kooistra.

De heer Kooistra deelde mee, dat 112 leden het register van de nieuwe vereeniging hebben getekend, die een 3½ à 4 miljoen K.G. kunnen leveren. Zoo kan de nieuwe vereeniging niet bestaan. Het ledenaantal en de te leveren melk is te gering. De Groninger Bank wil een uitsluitel. Wanneer vandaag voldoende leden toetreden en de oude vereeniging besluit te liquideren, dan zal spr. nog moeite aanwenden om de Groninger Bank verder te laten steunen.

De heer De Boer zei dat men hem verweten had, dat alles door hem gedaan was om de eer en heerschzucht. Spr. verklaarde, dat hij in het belang der boeren heeft gehandeld. Het niet uitbetalen van de melkgelden is niet een truc van de commissie geweest. De Groninger Bank heeft er n.l. op aangedrongen om aan te toonen, dat de commissie het heft in handen heeft. Deze heeft toen moeten verklaren, dat zij van de goedwilligheid van de leden afhangt. De oppositie heeft door haar krantengeschrijf dit bereikt. Direct zijn de meergenoemde circulaires rondgezonden.

Het niet uitbetalen der melkgelden bracht in menig huisgezin ontreddering. Nu is het woord aan de leden, d.i. aan hen, die nog niet teekenden. Alleen door toetreding van de oude leden tot de nieuwe vereeniging kan een redelijke afwikkeling der zaken plaats hebben. Vandaag moet de beslissing vallen. Treden niet genoeg leden toe, dan zal de Groninger Bank haar rechten als grootste schuldeischer doen gelden. Dan zal S. en L. niet meer bestaan. De melk al op de straat komen en naar niet Coöperatieve fabrieken gaan. De prijzen zullen dalen en de verliezen zullen groot zijn. Wanneer de toetreding voldoende is; zullen misschien a.s. week de melkgelden weer worden uitbetaald.

De leden hebben thans te beslissen.

Nadat de vergadering een half uur onderlinge besprekingen had gehouden, kreeg de heer Kooistra nogmaals het woord. Spr. wilde niet teveel praten, maar had nog even de Groninger Bank opgebeld. Deze heeft gezegd, dat wanneer heden nog zooveel leden toetreden, zoodat spr. kan verzekeren, dat de nieuwe zaak levensvatbaar is, en wanneer de oude vereeniging de gebouwen e.d. aan de nieuwe overdoet, de zaak wel weer los zal loopen.

De heer A. Lok, uit Haren, stelde de vraag, of de vergadering wel geopend is.

De heer Pontenga zei, dat de vergadering wel degelijk geopend is. De heer Lok tracht steeds weer een wig in de zaak te drijven en voert steeds weer oppositie. Spr. kan zich niet voorstellen, dat de oppositie zeer groot is en waarschuwde de vereeniging om niet met haar mee te

gaan, daarbij de vraag stellend, hoeveel menschen de oppositie telkens weer ter hand nemen (applaus).

De heer Veldman zei, dat hij de leden wel welkom had geheeten maar het woordje geopend opend niet had gebruikt.

De heer Lok zei, dat de schuldvraag-commissie op dezen dag niet op de gebruikelijke bombast zal antwoorden, Maar voor een zakelijke bespreking beschikbaar is, waarbij echter de schuldvraag niet op den achtergrond dient te worden geschoven. Den weg der bemiddeling is men toegedaan, daar deze in het belang van leden en schuldeischers is. Ook voor de commissie is deze van belang, opdat deze niet het gevoel van onvoldaanheid hebben. Voor commissie en bestuur is deze weg te prefereren boven den weg der gerechtigheid. De schuldeischers zullen misschien de volle 100 pct. krijgen.

De weg der bemiddeling is het groote boerenbelang voor de omgeving van Groningen.

Stellen wij hiertegenover den weg der liquidatie, aldus spr. deze is veel kostbaarder, zooals in dergelijke gevallen in Friesland is gebleken. Dit weet de heer Kooistra ook wel. Hij zelf heeft immers tegen mr. Gezelle Meeburg, je Utrecht, gezegd: Liquidatie is het allerergste voor Stad en Lande.

Spr. eindigde met de vraag aan bestuur en commissie, of men niet nu nog zou pogen te komen tot den weg der bemiddeling in aller belang (applaus).

De heer Kooistra zei, dat men nooit iets anders gedaan had dan de weg tot bemiddeling te zoeken. De eenige weg is nu dat een nieuwe vereeniging de zaak van de oude overneemt. Een vroeger gezochte bemiddelingsweg mislukte door te weinig medewerking.

De heer Poortenga zei, dat de heer Lok en consorten steeds in de contramine blijven. Kan men de commissie eigenlijk wel vertrouwen schenken.

De heer Bakker zei, dat de oppositie niet werkte tot eigen profijt. De schuldigen moeten betalen. Laten zij voor hun schuld uitkomen, inplaats van te zwijgen. Wij zijn geen dievenbende (gelach).

De heer Geertsema verklaarde evenals de heer Poortenga, onder applaus, de oppositieleiden niet te vertrouwen.

De heer De Boer voelde, dat het critieke punt was gekomen. Wanneer een der leden verklaart, dat hij de commissie van de schuldvraag, welker leden zich voor het grootste deel aan haar verplichtingen onttrokken, niet vertrouwt, dit toch wel hoekdeelen spreekt. Wanneer gij, zooals het applaus op de rede van den heer Geertsema bewees, uw eigen commissie uw vertrouwen schenkt, toon dit dan met de daad en teeken het register voor de nieuwe vereeniging. De heer Veldman wekte eveneens de leden op om, voordat bestuur en commissie de zaal verlaten te teekenen. Teekent gij niet, dan is de liquidatie op komst. Denk aan uw broeders, zwagers en medemenschen die daardoor in de ellende zullen worden gestuurt. Heeft men er wel eens over nagedacht, hoezeer men de reorganisatie-commissie heeft beleedigd, door den leden eigenbelang toe te schrijven. De schuldvraag moet onderzocht worden. Het bestuur en commissarissen hebben daar zelfs recht op.

Een nieuwe organisatie kan de coöperatie nog redden. Daarom teeken het register (applaus).

De voorzitter stelde daarna nog eens de vraag, wie wilde spreken.

De heer Marquet begreep niet waarom men applaudieeerde en niet teekende.

Enige oogenblikken werd hierna gelegenheid gegeven om nog te teekenen.

De heer Nieuwenhuis nam na een oogenblik nogmaals het woord. De schuld der bestuursleden moet onderzocht worden en wordt door den Officier van Justitie onderzocht. Deze worden uitgescholden, heimelijk of half openlijk en hebben recht op vaststelling van de schuld.

Spr. stelde de vraag of men de vergadering niet eenigen tijd kon geven om nog gelegenheid tot tekenen te geven.

De heer Lok, vroeg of men door het recht niet kan komen tot den weg der bemiddeling en gerechtelijk tot betaling dwingen..

De heer De Boer zei, dat wanneer er schuld is bij de bestuursleden, dat zal worden uitgemaakt. Het is de oppositie niet om de eerquaestie te doen, maar om het geld. Daarom is het den heer Lok, die zelf zijn melk aan S. en L. onttrok om vrij uit te gaan, immers toch te doen. De heer Lok stemt dit zelf toe.

Dit alles kan gebeuren en zal gebeuren, maar de nieuwe organisatie is noodig. Wordt het bestuur in staat van beschuldiging gesteld, en blijkt de schuld, dan zal men ook moeten betalen. De heer Lok herhaalde nogmaals zijn vraag.

De heer Pontenga wilde hiervan zijn meening zeggen. Wanneer men teekent blijft nog zoolang niet betaald is, de schuldvraag bestaan en deze evengoed uitgemaakt. De weg der bemiddeling is pas open, wanneer de nieuwe vereeniging is opgericht.

De heer Lok: Ik heb de eer met u van meening te verschillen.

Op een vraag van een der leden zei de heer de Boer, dat de financiering bij het oprichten van eener nieuwe organisatie zeker los zal loopen en dat deze organisatie financieel los zal staan van de oude.

De vergadering werd hierna een kwartier geschorst.

Do heer Kooistra was ondertusschen naar de Grnninger Bank gegaan om nadere besprekingen te houden.

(De vergadering duurt voort.)

NvhN 1924-01-14 – vervolg

GRONINGEN, 14 Jan.

Van de Zaterdag gehouden vergadering van „*Stad en Lande*” konden wij tot aan de pauze een verslag geven. Na deze pauze heropende de heer Veldman de vergadering en deelde mee, dat er thans 121 leden waren, dus 9 nieuwe leden. Dit aantal is nog te gering.

De heer Bus meende, dat nog wel eenige leden zouden willen toetreden, maar er nog even over wilden praten.

Toen werd nog weer eenige oogenblikken de vergadering geschorst voor de zooveelste maal. In deze pauze ging het rumoerig toe.

De hr. De Boer kreeg weer ‘t woord en zei dat geen persoonlijke geschillen hier moest worden uitgevochten. Men teekene liever op het register. Doet men dit niet, dan is de volgende week de zaak kapot. De nieuwe organisatie moet crediet hebben. De *débaclé* van „*Stad en Lande*” is een leerschool voor een nieuwe organisatie. Door het rekken van den tijd sloven het bestuur en de commissie zich uit om de zaak nog te redden. Laat men nu niet langer weifelen en het register teekenen.

De heer Kooistra had nog twee mededeelingen te doen. In de eerste plaats, dat 127 leden thans hadden geteekend, die 4 miljoen K.G. melk kunnen leveren. De conferentie met de Groninger Bank is nog verschoven tot Maandagmiddag. Verandert de toestand niet, zoo kan spr. niet adviseeren, dat de zaak wel los zal loopen. Het resultaat van de conferentie zal Maandagavond per circulaire worden bekend gemaakt. Het vonnis is dus nog eenigen tijd uitgesteld. Er moet echter meer geteekend worden. Wanneer er een 166 leden vóór Maandag 12

uur zich hebben aangegeven in totaal, dan durft spr. de zaak wel aan (er moeten dus nog minstens 40 leden zich aanmelden).

Hierna sluiting.

Bij informatie bleek ons, dat vanmiddag om twee uur nog 4 leden van „Stad en Land” het register voor de nieuwe organisatie hadden geteekend, zoodat dit aantal tot 131 was gestegen.

NvhN 1924-01-15

NvhN 1924-01-15

Circulaire aan leden over het gesprek met de Gron. Bank

GRONINGEN 15 Jan.

Zoals men weet heeft gistermiddag de reorganisatiecommissie van „Stad en Lande” vergaderd met de directie der Groninger Bank, teneinde de toestand te bespreken.

Gisteravond is nog de volgende circulaire aan de leden van „S. en L.” toegezonden:

„Zooals in de Zaterdag gehouden vergadering is meegedeeld, zou u alsnog in een circulaire de uitslag van de bespreking met de Groninger Bank worden meegedeeld.

Deze was over het verloop van de vergadering van Zaterdag ten zeerste teleurgesteld.

Waar er echter op dit oogenblik 131 leden met ruim 4 miljoen K.G. melk het ledenregister hebben geteekend. is de Bank bereid gevonden, om alsnog een allerlaatste gelegenheid aan de leden te geven, tot de nieuwe vereeniging toe te treden.

De Commissie moet a.s. Zaterdag wederom met de Bank hierover spreken.

Er is dus nog tot uiterlijk Vrijdag a.s. gelegenheid om toe te treden.

Is a.s. Zaterdag wederom van geen voldoende belangstelling gebleken, dan is daarmede de zaak beslist.

Laat een ieder nu deze allerlaatste waarschuwing ter harte nemen en teekent het register!

Levert in elk geval nog deze week de melk.”

(w. g.) De Commissie.

INGEZONDEN – „Stad en Lande”.

Aan den heer Lok en confraters!

Mijnheer de Red.

Ik haast me u eenige plaatsruimte te vragen voor het volgende:

Hedenmorgen kwam in mijn bezit een aangeteekende. In de hoop een gratificatie of iets dergelijks te bekommen, toog ik naar het postkantoor, om de „bewuste” in ontvangst te nemen. Niets minder was het dan een brief van den heer Lok met de inhoud, zich beleedigend gevoelende door het woord „krachtpatser”. Dadelijk kwam de gedachte bij me op van iemand, die voor ‘t eerst naar de kerk was geweest en bij zijn thuis komst gevraagd werd „en hoe is het je befallen”, antwoordde: „Domine heeft den geheelen morgen over mij gesproken”. Om nu maar kort te gaan, heer Lok, ik vond de volgende verklaring ervan in mijn woordenboek:

„Krachtpatser” doet ons denken aan een omroeper in een dorp, waar de menschen met open oog en mond naar luisteren, als hij zijn keeltje open zet, en ons te kennen geeft, dat een dame een kouseband heeft verloren, enz. Dit woord was voor mij zoo aanlokkelijk, dat ik het in mijn advertentie liet opnemen. Ik begrijp niet heer Lok, dat u dit zich zoo kunt aantrekken, u is immers voorstander van de nieuwe organisatie?

Ik zal de laatste zijn iemand een beleedigend woord aan te wrijven, dat zij verre van mij. En nu zo ik u en nog eenige gelijkdenkende leden daarvan betichten, och kom. Neen heer Lok, dan zeg ik het zelfde wat u in de laatste vergadering van „Stad en lande” hebt naar voren gebracht.

„Ik heb de eer, met u van meening te verschillen”. Laten we nu eerst de nieuwe vereeniging op gang brengen, dan zullen wij nog eens van gedachte verwisselen.

Redactie, dank voor de verleende plaatsruimte en aan den heer Lok, die de schoen past trekke hem aan, en anders zet hij hem onder zijn kastje.

En zegen met het koebeest en met deschuldvraag.

Harkstede, 17 Januari 1924

Hoogachtend, HOMAN.

***Stad en Lande*: Laatste oproep voor meer leden, nieuwe vereniging, zo niet dan failliet!**

Verleden week heeft men nog eens een poging gedaan om „*Stad en Lande*” in een nieuwen vorm te behouden. ‘t Resultaat is bedroevend geweest. Er zijn slechts 3 leden voor de nieuwe organisatie bij gekomen, zoodat er thans 134 leden op het register teekenden, die ruim 4 miljoen k.g. melk kunnen leveren. De conferentie, die Zaterdag met de Groninger Bank werd gehouden, had geen succes zooals te begrijpen is. Nog is er evenwel een kleine kans op herstel. Wanneer in het begin van deze week het aantal te leveren k.g. melk kan stijgen door toetreding van nieuwe leden tot 5 á 6 miljoen is er nog hoop op behoud.

Gebeurt dit niet, dan gaat „Stad en Lande” te gronde, men zal moeten liquideren en de aandeelhouders zullen groote schade lijden.

In dit voor Stad en Lande critieke ogenblik is het wel de moeite waard eens een blik in het verleden te slaan.

‘t Was in het begin dezer eeuw, dat de melkveehouders, die hier melk leverden, zijn begonnen met zich aaneen te sluiten. Leek het er eerst op, dat dit niet zou lukken, toen de heer K. R. Veldhuis de leiding kreeg werd het anders Ook de zuivelconsulent, de heer Huisman, stond met raad en daad bij.

Men stichtte een melkinrichting en wist een groot perceel aan het Nieuwe Kerkhof te huren, waar de zaak zeer eenvoudig werd ingericht. ‘t Ging alles van een leien dakje, tot men op een gegeven ogenblik voor de keuze stond het perceel te kopen of ergens zelf een gebouw te zetten. Hoewel er een stroming was, die veel voor het eerste voelde, daar men dan in het centrum der stad bleef, werd toch tot het laatste besloten. Men kocht het terrein aan de Noorderhaven en daar verrees het gebouw, dat ook thans nog *Stad en Lande* huisvest.

Toen kwamen de oorlogsjaren, die jaren van voorspoed werden. Velen, die tot nu toe hun melk op straat verkochten, ondervonden last van de distributie en sloten zich bij S. en L. aan. Zij behoren thans, nu de eigen verkoop weer voordeliger is, tot de malcontenten en hebben zich weer grotendeels teruggetrokken.

In die jaren werd de melkinrichting uitgebreid met de productie van melkproducten. De fabriek „Welgelegen” aan den Frieschenstraatweg werd gesticht, zodat het bedrijf een veel groteren omvang kreeg. Men zal zich nog de quaestie van het lawaaiige melkpoedermaken herinneren, die zelfs in den raad ter sprake kwam met het gevolg, dat dit deel van het bedrijf naar „Welgelegen” is overgebracht. Het was in dien tijd, dat „S. en L.” „Vredewold” wist te overvleugelen en deze melkinrichting opgeheven werd.

De directeur, die thans onder verdenking van verduistering in voorarrest zit, toonde zich in dien tijd een krachtig leider. Toen hij echter met de riskante productie van gecondenseerde melk en met het handelen in suiker begon, waarbij hij tevens zelf handelde, is de debacle begonnen. In „20 tot 21” werd dit nl. een groote strop. Er werden de fabriek processen aangedaan over de niet voldoende duurzaamheid der producten en deze werden bijna allen verloren, zoodat „S. en L.” nog meer te lijden had dan andere fabrieken.

Het slot van de geschiedenis zien wij thans afspelen. Het begon met geruchten en eindigde met de aanhouding van den directeur, nadat deze eerst ontslagen was. De oppositiepartij beroept zich er op, reeds in 1918 haar waarschuwend stem te hebben doen horen, maar in dien tijd was het bedrijf, naar men ons van zeer bevoegde zijde verzekerde, volkomen gezond.

Er was evenwel nog een kans geweest. Als een phoenix had *Stad en Lande* uit haar asch kunnen zijn herrezen doordat met medewerking van den grootsten crediteur, de Groninger Bank, een nieuwe organisatie mogelijk bleek. Men heeft dit echter niet gewenscht en zoo men zich niet nog in deze laatste dagen bedenkt, zullen er groote verliezen door zeer velen worden geleden en zal men in den komenden tijd er in tal van gezinnen de wrange vruchten plukken van een verkeerd inzicht en een teveel naar voren schuiven van de schuldvraag, die bij het stichten van de nieuwe organisatie toch blijft bestaan en gerechtelijk onderzocht wordt.

NvhN 1924-01-22

NvhN 1924-01-23

Vergadering: Faillissement „*Stad en Lande*” en besluit tot oprichting nieuwe vereniging „*De Ommelanden*”.

GRONINGEN: Hedenmorgen werd in het Concerthuis weer een zeer druk bezochte vergadering gehouden van *Stad en Lande*. Op de agenda stond als eenig punt: „Behandeling van de faillissementsaanvraag van de Vereeniging.”

De heer A. F. De Boer van Siddeburen, nam op verzoek van den voorzitter, den heer E. Veldman, de leiding der vergadering op zich. Spr. wees er op dat bijna een jaar getracht is het debacle te voorkomen. Thans heeft de Coöp. Boerenleenbank te Zuidwolde, het faillissement aangevraagd. Nu zijn wij, aldus pr. ten einde raad. Gij hebt ons gevraagd om voorlichting, wij vragen op dit oogenblik: „Wat nu?” Nog steeds zijn er die niet meewerkten. Spr. hoopte, dat er geest en kracht, genoeg zou zijn in de boeren om nog te redden, wat te redden valt.

De heer H. Kooistra deed hierop enkel mededeelingen omtrent het gebeurde sedert de vorige vergadering. Na afloop van die vergadering werd - zooals bekend - Maandags met de Groninger Bank nogmaals geconfereerd. De toestand was toen nog niet veranderd en er kon nog geen melkgeld worden uitgekeerd. Nogmaals werd een circulaire tot de leden gericht en verleden Zaterdag werd weer met de Groninger Bank een conferentie gehouden. Er waren toen 134 leden, die ruim 4.000.000 k.g. melk konden leveren. Algemeen was men toen van meening, dat men op die wijze niet met de nieuwe organisatie kan beginnen, daar men de fabrieken en gebouwen der oude vereeniging niet kon opnemen, wanneer er geen 5 a 6 miljoen k.g. melk gegarandeerd is. Aan het laatst genoemd bedrag hield men zich vast.

De nieuwe vereeniging is opgezet met een bepaalde beperkte aansprakelijkheid. Daarom is eveneens weer noodig, dat er voor voldoende credietwaardigheid een grooter aantal leden moest zijn.

De Centrale Boerenleenbank te Utrecht vroeg inlichtingen en verkreeg die met het gevolg, dat de Bank te Zuidwolde door Mr. Weenma, zooals wij gisteren reeds meldten het faillissement van S. en L; aanvroeg.

Thans moet dus besproken worden of men het faillissement zal aanvaarden zonder meer of trachten maatregelen er tegen te nemen.

De heer De Boer herhaalde het laatste en gaf daarop het woord aan den heer J. Nieuwenhuis te Aduard.

Deze spr. verwijlde eerst eenigen tijd in het verleden, toen nog met speculatieve fabrikanten gehandeld moest worden. Toen werd Stad en Lande opgericht. De vereeniging heeft steeds met geleend geld gewerkt. Een bedrag van 3 ton heeft men met elkaar opgebracht, en dit is nog altijd de schuld van S. en L. Evenals de heer Lutgers Voor een drietal maanden geleden zei sprak de heer Nieuwenhuis het thans uit hoezeer het hem begrootte, dat de gebouwen thans in anderen handen overgaan. Spr. wees op een vergadering van de Lijempf, waar een 200 boeren hun melk zonder meer overgaven. Waar blijft dan de boer, vraagt spr. Ziet men

daarop, dan is het spr. meening, dat men nooit den weg aan de levering aan de speculatieve fabrieken op moet. Moet men nu de zaak, die men met zooveel moeite opbouwde, aan den speculant overgeven en zich met handen en voeten laten binden. De speculant heeft zelf als handelaar gelijk. Blijft men aaneengesloten, dan zal de Lijemph niet veel kunnen doen en niet dwarsbomen in de productie.

Ook speet het spr. voor de commissie, dat de zaak zoo zou gaan. De heeren van de commissie doen het alles voor niets en doen meer dan van hen verwacht mocht worden.

De voorzitter bracht den spr, dank voor zijn woord van opwekking. S. en L heeft. veel voor de boeren gedaan. Zij heeft een ongeluk gehad, maar hoeveel speculatieve vereenigingen hadden eveneens ongelukken, al hingen zij ze niet aan de groote klok. De vorige spr. heeft geschilderd hoe de toestand zal zijn, wanneer de coöperatie teniet gaat

De heer Lutgers was het voor een deel met den heer Nieuwenhuis eens. De zaak is een tijdlang goed gegaan, maar het is misgelopen, De leden hebben reeds eerder gewaarschuwd, maar kregen toen ten antwoord, dat de zaak gezond was, wat het bestuur ontkende. Was de zaak beter geleid, dan was het ongeluk niet gehoord. Spr. heeft tot den laatsten tijd zijn melk geleverd, maar bedankte er voor zijn melk aan de Bank te lereren. Wat doet de Bank met ons melkgeld? Wanneer dit wel was uitbetaald, dan had men wel meer leden gekregen (applaus). De heer W. Dijkhuis te Euvelgunne, herinnerde er aan, dat een deel der leden uittrad, omdat ze de zaak niet vertrouwden. Het Bestuur stelde voor om hen wel als leden te houden, wat strijdig was met de statuten, die geen leden kennen, die geen melk leveren. Hieruit concludeerde spr, reeds dat de zaak niet zuiver was.

Thans zit de schrik er in bij de leden voor het oprichten van een nieuwe organisatie. Was het beheer goed geweest, dan zou het oude Stad en Lande evenwel winst hebben gehad, als thans verlies.

Spr. zou zelf ook nog wel weer willen teekenen om S. en L., wanneer er evenredig en volop melk zou worden geleverd. Hij zag dan een mooie toekomst voor de fabriek.

De voorzitter zei, dat hij de vergadering om voorlichting gevraagd had. Iemand die de hand aan den ploeg slaat en omziet, komt er niet. „Geef ons thans voorlichting en Zie niet wat achter u ligt”.

De heer Van Loenen, te Haren herinnerde aan den strop van 1909-1910 die er ook is geweest. De schuldvraag is toen direct opgelost en het tekort is toen gedekt. Dit voorjaar was er weer groot wantrouwen jegens het Bestuur. Toen een der leden zijn vee verkocht werd er beslag gelegd op de gelden. Toen een zoon van een der bestuursleden hetzelfde deed, gebeurde dit niet.

De schuld ligt niet bij de Schuldvraag-commissie, maar bij het Bestuur. (applaus).

De heer Agema. Slaperstil, sprak als buitenstaander. Hij wist niets van de historie van S. en L. af. Als los-leverancier had hij de ondervinding dat wat gebeurde, krom, scheef en gemeen was. Wie de schuld heeft is een kwestie, waarmee men niets verder komt. Maar de zaak waar het nu omgaat, is, wat moet er gebeuren. Wanneer men echter op de vergadering niets anders doet dan afbreken, blijven de buitenstaanders huiverig. De oppositie-commissie moet wel weten wat ze doet. Men moet thans opbouwen en niet afbreken. (applaus).

De voorzitter verheugde zich over deze woorden en verzocht den heer Agema en zijn Vrienden het register van de nieuwe organisatie te teekenen. Dat is het werk van opbouwen met de daad!

De heer De Jong. van Dorkwerd, eveneens een buitenstaander, zei, dat hij en zijn vrienden wel een miljoen k.g. konden leveren Wanneer men voldoende gegevens krijgt, dat de zaak op een gezonde basis is, wil men zeker wel teekenen en zal de koers opgaan, voor het winnen van meer leden. Voor welke waarde zullen de gebouwen op de balans komen. (applaus). De voorzitter kon op het oogenblik van het laatste niets zegszen. Hij somde de bekende voordeelen der nieuwe organisatie op, en verzocht nogmaals de heeren, die spraken, hun namen op het register te zetten.

De vergadering duurt nog voort en wordt steeds rumoeriger. Reeds was zij gesloten, toen op aandrang van hen, die het register teekenden zij weer geopend werd, waarna de voorzitter verzocht aan allen die het register niet willen teekenen de zaal te verlaten. Dit gebeurde onder groot tumult waarbij de heer Lok en consorten eenige klappen ontvingen., Men ging daarna in gesloten vergadering over ter bespreking van de naaste toekomst.

Er hebben zich thans 141 leden opgegeven, die ongeveer 4 ½ miljoen k.g. melk kunnen leveren.

NvhN 1924-01 24 – Vervolg

De heer De Jong zei, dat de drie aanwezigen een 3 à 4 ton konden leveren en vroeg nogmaals een uiteenzetting van de waarde der overdracht.

De heer H. Boerema, Aduard, meende, dat men bij het oprichten van een nieuwe organisatie niet direct een dergelijke waarde kan vaststellen.

De voorzitter wekte de buitenstaanders nogmaals op een voorbeeld te geven in Aduard waarvan een zoo grooten steun kan uitgaan.

De heer Ho1werda. Zuidwolde, meende, dat 2½ ton voor overname zeker voldoende was en dat men bij faillissement hier lang niet aan toekwam.

De heer Kooistra kon geen antwoord geven omtrent het cijfer van overname. Hij wist het niet en zou het ook op dit oogenblik niet zeggen. Spr. maakte zich sterk, dat de overname aan de bedrijfswaarde – dus voor een waarde waarop men met 5 miljoen k.g. kan werken - getoetst zou worden. Het bedrag doet er dan niets toe. Wat er wel toe doet, dat is, dat Vrijdag de faillissementsaanvraag behandeld wordt. Wanneer de zaak nu nog voor elkaar komt, meende spr., dat Utrecht de faillissementsaanvraag zou intrekken.

De voorzitter wilde de oppositie eens een keer voor zijn en de verklaring afleggen, dat deze faillissementsaanvraag geen truc is waaraan de heer Kooistra toevoegde, dat - wanneer men dat dacht - hij naar huis ging.

De heer Pontenga wilde nu wel eens het standpunt van de oppositie hooren, die nu wel het verleden ophaalt, maar geen raad geeft. Wanneer zij bewijzen kunnen, dat het beter is, dat S. en L. failliet gaat laat ze het dan nu eens zeggen (applaus.)

De heer L. v.d. Broek, Essen, was bang voor een faillissement en was voor een nieuwe organisatie, wanneer het oude bestuur aan den kant wordt gezet.

De voorzitter: Dat heeft er niets mee te maken. Het oude bestuur heeft met de nieuwe organisatie niets te maken.

Enkele leden gaan thans het register teekenen en een algemeen gesprek ontstond.

Na een half uur werd de vergadering weer heropend. De voorzitter hoopte, dat de onderlinge besprekingen een gunstig resultaat mochten hebben.

De heer Kooistra gaf als zijn meening te kennen, dat - wanneer de organisatie nog tot stand kwam - er nog veel kans op behoud was.

De voorzitter vroeg of nog een der leden wilde teekenen of het woord verlangde. Toen dit niet het geval was, vroeg spr. de oppositie, wat deze nu eigenlijk wilde.

De heer Agema stelde de vraag of het mogelijk was om staande de vergadering een commissie te benoemen, die tot de taxatie der overname overgaat.

Dit voorstel werd ondersteund met het verzoek morgen een tweede vergadering te houden.

Het lid, dat dit voorstel steunde, de heer Redeker, wees weer op de gevolgen van het verdwijnen van S. en L.

De heer A. Lok, Haren, had gisteravond nog tot half een gewerkt aan het samenstellen van een rede. Hij heeft dit binnengehouden. Maar nu men eenige malen de oppositie naar haar meening vraagt. Spr. had liever Vrijdag het faillissement. Dan komt er een curator en zal de schuldvraag vlot behandeld worden.

Op een interruptie van den heer Geertsema zei spr. dat deze f 4 had gegeven voor het oplossing van de schuldvraag.

De heer Geertsema zei, dat hij den heer Lutgers dat geld had gegeven, maar verder met de beweging niets had te maken.

De voorzitter stelde voor te behandelen of het aanbeveling verdient een commissie te benoemen om te taxeren den prijs waarvoor de gebouwen zullen kunnen worden overgenomen.

De heer Redeker zette zijn meening nader uiteen. Hij wilde dat in deze commissie alle richtingen, ook de oppositiepartij, waren vertegenwoordigd, hiermee zal het bezwaar van de oppositie toch ook opgeheven zijn.

De voorzitter zei, dat men tot een waardebepaling moest komen, waardoor noch de oude leden, noch die van de nieuwe organisatie gedupeerd worden. Er moet een billijke regeling worden getroffen, waaraan alle groepen, de nieuwe leden, de oude, die toetreden tot de nieuwe organisatie en zij, die dat niet doen alsook de oppositie moeten meewerken (applaus.)

De heer Van Loenen vroeg of de fabriek niet voor balanswaarde kon worden overgenomen.

De heer Kooistra zei, dat in dat geval de fabriek veel te duur zou worden. Hij heeft niets tegen een commissie. Er moeten voldoende leden zijn en dan komt deze quaestie vanzelf tot haar recht. Een overname voor 375.000 gulden, de balanswaarde zou spr. echter voor een organisatie, die 5000000 K.G. melk kan leveren, en gezien de toestand der gebouwen, nimmer kunnen aanbevelen.

De heer K. Veldman meende, dat men op den weg was om misbruik te maken van de goedheid der commissie. Het verheugde spr., dat het register iets grooter was geworden. Vandaag moet de beslissing vallen. Nog zijn we bij elkaar. Van het geduld der commissie kan men niet meer vergen. De overname komt vanzelf in orde. Het oude bestuur bestaat voor de nieuwe organisatie niet meer. Straks zal de hamer des voorzitters vallen en is het te laat. (applais.)

De heer Holwerda vroeg nog eenige inlichtingen.

De voorzitter zei dat de verlangde commissie voor overname een goed ding is. Maar wat zijn nu de perspectieven, waarop men het faillissement kan afwentelen. De schuldvraag blijft, het is reeds zoo dikwijls gezegd, bestaan. Het bestuur eisch dit immers zelf. Bij de Veenkoloniale Hypotheekbank is het evenzoo gegaan.

Spr. vroeg: „Wie wil nog teekenen? en toen niemand antwoordde, stelde spr. voor om de vergadering te sluiten.

De heer Agema drong nog eens weer op een commissie aan en meende, dat men dan meer zou kunnen bereiken.

De voorzitter wees er op, dat de tijd ontbreekt. Het idee is goed, maar eerst moet men voor de Coöp. Boerenleenbank te Zuidwolde en de Gron. Bank met cijfers verschijnen.

De heer N. Poel vroeg of men het faillissement niet kon afwentelen door de 30.000 gulden te betalen op een of andere wijze.

De heer Kooistra, zei dat men het faillissement kon afwentelen door f200.000 op tafel te leggen, dan waren alle buitenschulden betaald. Wanneer de zaak failliet gaat, moet men ook betalen. Er zijn nu een 139 leden, waarvan 136 oude Alleen door het stichten van de nieuwe organisatie met voldoende leden zal men tot een goede afwikkeling van zaken komen.

Er wordt op dit oogenblik reeds geen rekening meer betaald. Wanneer vandaag geen besluit wordt genomen, moet het gebouw morgen wel gesloten worden.

Op een vraag van een der leden, zeide spr., dat op de bekende vergadering van de Schuldvraagcommissie men het voor deed komen, alsof het gerechtelijke aanspreken van het bestuur succes zou hebben. Mr. Gezelle Meerburg zou dit geadviseerd hebben. Spr las een aan hem gericht schrijven van mr. Meerburg voor, waarin dezer zeide, den heer Lok gezegd te hebben, dat een proces in deze richting nooit succes zou hebben.

Op een andere vraag, zeide de heer Kooistra nog, dat een motie van de vergadering, waarin uitgesproken wordt dat men voor een billijke overname is, wel een ruggesteun is, maar dat men geen besluit kan nemen.

De heer Lok stelde de vraag of mr. Meerkerp ook gezegd heeft, wat hij wel geadviseerd heeft. De heer Kooistra zei, dat mr. Meerkerk, gezegd heeft, dat men de zaak zoveel mogelijk in eigen boezem moet betalen. Spr zei dat de heer Lok dit zelf door zijn schuldvraag tegenwerkte. Een lid gaf onder applaus zijn instemming met het gezegde van den heer Kooistra te kennen.

De voorzitter achtte de verantwoordelijkheid van den heer Lok zeer groot en sloot de vergadering met de belofte, dat de commissie tot het laatste half uur doen zal wat ze kan om de zaak nog te redden.

Eenige oogenblikken later weer de hamer weer en sprak de voorzitter: „Weet ge nu wat er komt? Nu staat men hier om ons heen en vraagt wat men met de melk doet. Men doet nu het beste de melk thuis te houden .”

Een der aanwezigen vroeg of men de melk van de 134 nieuwe leden niet aan ander Coöperaties zoo lang kan geven. De heer Kooistra zei, dat men hierover reeds gesproken heeft en dat men ook nu dit tot stand zal zien te brengen.

De voorzitter zei, dat de pogingen aangewend zullen worden, maar dat men voorloopig tot nader bericht beter doet zijn melk thuis te houden.

De vergadering werd sleeds onrustiger.

De voorzitter stelde voor om de vergadering voort te zetten met hen, die het register reeds teekenden, of het willen teekenen en verzocht hen, die niet willen tekenen de zaal te verlaten. Dit laatste ging met een geweldig tumult gepaard. Heftige woorden vielen over en weer en de heren Lok en consorten kregen de klappen in letterlijken zin.

Verreweg het grootste deel van de aanwezigen bleef binnen.

De voorzitter vroeg of men thans niet voelde, hoe hier vergift was ingespoten en hoopte, dat men nu aan het opbouwen kon gaan (donderend applaus.)

Hierna ging men over tot een huishoudelijke bespreking van den toestand. Toen wij de vergadering verlieten hadden 141 leden voor de nieuwe organisatie zich opgegeven, die ongeveer 4.500.000 K.G. melk kunnen leveren.

NvhN 1924-01-25

Commentaar over ‘drama’ *Stad en Lande*.

Men schrijft ons:

Dezer dagen kon men uit de bladen lezen, dat door een der schuldeischers het faillissement van de zuivelfabriek „*Stad en Lande*” was aangevraagd. Dit zal dus misschien het einde zijn van de voor enkele jaren (onder leiding van den directeur den heer in ‘t V.) nog bloeiende coöperatie.

Het is te hopen, dat hiermede nu ook een einde zal komen aan de sensatieberichten, welke sedert November j.l. aangaande de vereniging in de dagbladen de ronde deden, waarin de inzenders als het ware gewedijverd hebben om de interne zaken van bovengenoemde fabriek, voornamelijk wat betreft de leiding van den vroegere directeur, mogelijke nalatigheid in het toezicht van het vroegere bestuur, alsmede het voeren der administratie, in een uiterst slecht daglicht te stellen, waardoor in de eerste plaats de leveranciers, reeds door de berichten van het bedrijfstekort in hun vertrouwen geschokt, zich nog meer van de wijs lieten brengen en huiverig werdeb om zich als lid van een nieuwe vereniging te binden en in de tweede plaats bij het lezend publiek zich de gedachte moet hebben gevestigd, dat, het bij genoemde coöperatie in elk opzicht een janboel is geweest.

Waarom heeft men zich in den beginne, toen de slechte financiële toestand van *Stad en Lande* bekend werd, nooit afgevraagd, of het tekort niet een gevolg kon zijn van de tegenwoordig ook voor Zuivelfabrieken zoo slechte tijdsomstandigheden? Bij een inrichting als de onderhavige, welke juist in de oorlogsjaren belangrijk werd uitgebreid, tengevolge waarvan evenals bij zovele andere industriële zaken de exploitatiekosten voor de huidige malaise-jaren veel te groot zijn geworden, lag dit toch wel voor de hand.

Den heren der commissie Kooistra, De Boer en Huisman zal bij hun onderzoek toch ook wel duidelijk zijn gebleken dat hierin een hoofdoorzaak van den achteruitgang van „*Stad en Lande*” moet worden gezocht, zulks ook blijkens hun herhaald aandringen op inkrimping van het bedrijf.

Waarom toch moest per sé alles worden geweten aan wanbeheer en varl directeur én van bestuur én verwaarlozing der administratie? Voorzeker heeft dit het vertrouwen van het publiek in bedrijven op coöperatieven grondslag niet vermeerderd.

Alle onjuiste of overdreven berichten, welke gepubliceerd zijn hier te weerleggen, is ondoenlijk

Hun echter, die den goeden tijd aan „*Stad en Lande*” hebben meegemaakt, hun, die den vroegeren directeur meer van nabij hebben gekend, zal het meermalen gebleken zijn, dat hij destijds een krachtig en energiek leider van de organisatie was. Zijn mogelijk te groot optimisme en te groote vooruitstrevendheid hebben hem zeer zeker parten gespeeld, voornamelijk toen hij, in den tijd, dat voor boter, kaas en melkpoeder uiterst lage prijzen werden betaald, niet de fabricatie begon van gecondenseerde melk. Inderdaad zijn daarmede in den beginne, mogelijk door nog te geringe bekendheid met de productie van dit artikel en ondoelmatige inrichting

van de oude fabriek „Welgelegen”, waardoor geen 1e klas producten konden worden geleverd, grote verliezen geleden. In den lateren tijd kwamen niet veel klachten meer daarover binnen, en ware niet plotseling in het voorjaar van 1922 een enorme prijsdaling ingetreden (terwijl de prijs van suiker, een grondstof voor de bereiding van gecondenseerde melk, voortdurend steeg) dan zou mogelijk een groot deel der geleden schade zijn ingehaald en was het tekort zeer zeker niet van zoo groten omvang geworden.

Wanneer in het voorjaar 1923 in de diverse vergaderingen van de leden dit meer naar voren was gebracht, en ieder kalm zijn verplicht aandeel in de geleden schade had betaald, zooals toch bij meerdere coöperaties in den omtrek (o.a. de cartonfabriek „De Halm”) is geschied, en verder in kalm overleg de zaak was gereorganiseerd inplaats van het in de eerste plaats zoeken naar een zondebok, welken men nu in de persoon van den vroegeren directeur meent te hebben gevonden, zeer zeker zouden daarmede en de coöperatie en de leden zijn gebaat.

Wat verder de handelingen van den heer in 't, V. betreft, zoo zal hij, wanneer hij inderdaad ernstige fouten mocht hebben bedreven, zijn straf daarvoor niet ontgaan, nu de justitie de zaak in handen heeft.

Om echter, zolang van dit alles *niets* is bewezen maar artikelen in de bladen (niet alleen de stedelijke doch ook de Hollandsche) te plaatsen, die een oppervlakkig lezer wel moeten doen geloven, dat door hem duizenden en duizenden zouden zijn verduisterd, gaat veel te ver.

Tenslotte moeten ook de sterk overdreven berichten omtrent slordige bijhouding der boeken, en zelfs daarbij gevoegde verdachtmakingen van een enkele van het personeel voor hen, die aan het kantoor van Stad en „Lande” met, ernst en ambitie hun werk hebben verricht en steeds als eerlijk en nauwgezet in plichtbetrachting hebben bekend gestaan, wel uiterst grievend zijn geweest”.

Natuurlijk zijn er fouten gemaakt, maar dit is geen reden om de gehele administratie te disqualificeren.

Hoofdoorzaak van de misère is en blijft de crisistijd, welke ook in tal van andere zuivelfabrieken zich even ernstig heeft doen gevoelen, al is daarvan naar buiten niet zoveel ophef gemaakt.

NvhN 1924-01-26

GRONINGEN, 26 Jan.

Nu de kogel eenmaal door de kerk is en de nieuwe organisatie van „Stad en Lande” tot stand komt, heeft het ledenaantal en vooral het aantal K.G. melk, dat geleverd kan worden, een grooten sprong gemaakt. Er zijn thans 155 leden, die meer dan 6 miljoen K.G. melk kunnen leveren, wat dus beteekent, dat het voortbestaan van Stad en Lande in nieuwen vorm thans gewaarborgd kan worden geacht.

De groote toename van K.G. te leveren melk is voornamelijk te danken aan buitenstaanders, die geen lid waren van het oude S. en L. De boeren in Aduard en omstreken geven hiermee een voorbeeld aan oude leden, die nu zeker hun wantrouwen ook wel zullen laten varen.

NvhN 1924-01-29

„Stad en Lande”
VERGADERING
van
Veehouders van Sanwerd en Omstreken
op Zaterdag a.s.
des avonds 7 uur, bij VAN ZIJL, aldaar
DE COMMISSIE.

Goed verloop, vergadering nw. leden „De Ommelanden”

Maandag hebben de leden van de nieuwe Organisatie van „*Stad en Lande*” een vergadering gehouden in het café „De Unie”. De vergadering kenmerkte zich door een prettigen geest, die zich uitte in het algemeen pogen om tot een goed resultaat te komen.

Besprekingen werden gevoerd over de overname der zaak door de nieuwe organisatie. Natuurlijk kon men nog niet tot eenig resultaat komen en werden deze besprekingen dan ook in het algemeen gevoerd.

Er werd getracht een obligatieleening onder de leden te plaatsen en reeds ter vergadering werd hierop geteekend. Enkele leden teekenden zelfs, zoo deelt men ons mede, voor zeer groote bedragen.

Binnenkort zal weer een vergadering worden gehouden van de oude en nieuwe organisatie tot het nemen van nadere besluite inzake overdracht enz.

Circulaire komende vergadering „*Stad en Lande*”

Aan de leden van „S. en L.” Is per circulaire bekend gemaakt, dat er een algemeene ledenvergadering zal worden gehouden Zaterdag 16 Febr. ‘s morgens 10 uur in het Concerthuis.

De agenda bevat ten eerste een voorstel tot Statutenwijziging n.l. Art. 4 vervalt en hiervoor wordt gelezen: De Vereen. zal zijn aangegaan tot 8 Maart 1924 en mitsdien op 8 Maart 1924 in toestand van ontbinding treden.

Art. 69 vervalt en hiervoor wordt gelezen. De vereffening der zaken van de vereeniging nadat zij in den toestand van ontbinding is getreden, zal geschieden door eene commissie van 7 personen, daartoe aangewezen door de ledenvergadering.

Deze Commissie zal volledige bevoegdheid hebben de zaken finaal te vereffenen en te beredderen, de baten te verzilveren en de schulden te betalen op zoodanige wijze, als zij zal vermenen te behooren, zonder dat zij voorafgaande, machtiging van de ledenvergadering of Commissarissen zal behoeven.

Bijaldien aan de Liquidatie-commissie mocht blijken dat naar haar oordeel de baten niet toereikend zijn om de schulden te voldoen, zal het tekort moeten worden aangezuiverd door de leden en zij wier lidmaatschap nog geen jaar geëindigd is, met dien verstande, dat ieders deel in een tekort wordt berekend en omgeslagen naar verhouding van de hoeveelheid melk, door ieder der aansprakelijke personen gemiddeld per jaar geleverd gedurende de laatste vijf jaren, voorafgaande aan het Vereenigingsjaar 1922/1924.

Voor degenen, wier lidmaatschap vóór het vereenigingsjaar 1922/1923 nog geen vijf jaar heeft geduurd, wordt het aandeel in het tekort berekend en omgeslagen overeenkomstig de gemiddeld per jaar geleverde hoeveelheid melk gedurende het aantal volle vereenigingsjaren, waarover zijn of haar lidmaatschap heeft geloopt vóór den aanvang van het vereenigingsjaar 1922/23.

Ten aanzien van degenen, die vóór den aanvang van het vereenigingsjaar 1922/1923 nog niet over een vol vereenigingsjaar melk mochten hebben geleverd en degenen, die na dien aan-

vang van het vereenigingsjaar 1922/1923 mochten zijn toegetreden, zal het aandeel in het tekort worden berekend en omgeslagen naar verhouding van de gemiddeld per jaar door hen geleverde hoeveelheid melk. Een eventueel batig saldo zal in deze zelfde verhouding worden verdeeld.

Het bedrag dat door ieder der aansprakelijke personen is betaald uit hoofde van den omslag waartoe op 8 Maart 1923 door de ledenvergadering is besloten, zal in mindering strekken op hun aandeel in het tekort. Het tekort wordt door de liquidatiecommissie vastgesteld. Daarbij zal het door de aansprakelijke personen in laatst bedoelde omslag betaalde worden aange-merkt als aan hen verschuldigd.

Ingeval in de liquidatiecommissie een vacature ontstaat, zal daarin door de ledenvergadering ten spoedigste worden voorzien.

Het bestuur stelt ons aan te wijzen tot leden der liquidatiecommissie de heeren: R. F. de Boer te Siddeburen; Mr. Sauer, Accountant van de Groninger Bank te Groningen; U. Kooistra, te Leeuwarden, en vier leden van de Vereeniging.

NvhN 1924-02-16

Een gerucht als zou de aangehouden **directeur** In 't V. van „Stad en **Lande**” in vrijheid zijn gesteld, kan worden tegengesproken.

NvhN 1924-02-18

Verslag vergadering ‘*Stad en Lande*’

Voorstel faillissement afhandeling

GRONINGEN: Zaterdagmorgen werd in de groote zaal van het Concerthuis een algemeene ledenvergadering gehouden van „Stad en Lande”, waar verschillende statutenwijzigingen behandeld werden.

Gisteren is nog een vergadering gehouden in dit verband van leden die daartoe waren uitgenodigd door een drietal leden der oppositiecommissie. Deze leden kunnen zich n.l. niet verenigen met het bestuursvoorstel tot wijziging der statuten, daar zij meenen, dat noch het belang der vereeniging, noch dat der leden gebaat wordt door het instellen van een liquidatiecommissie met een zoo uitgebreide volmacht als thans wordt voorgesteld. Zij wenschen voor de ledenvergadering te handhaven het recht en de macht om de liquidatie zoo te doen geschieden, dat met de belangen der leden rekening wordt gehouden. Volgens hen wordt dit wel bereikt wanneer eenvoudig met toepassing der thans geldende statuten tot liquidatie wordt besloten. Volgens het „Gron. Dgbl.” waren o.m. op deze vergadering aanwezig mr. Romkes, mr. van Iddekinge en mr. van Berkum, die mede adviseerden niet tot statutenwijziging over te gaan, waartoe dan ook besloten werd.

Wij laten hier nog eens de voorgestelde statutenwijzigingen volgen:
(Zie voorgaande tekst van de circulaire nav. deze vergadering)

Verslag vergadering

De belangstelling was als gewoonlijk zeer groot. Om ruim elf uur werd de vergadering geopend door den heer E. Veldman.

De heer IJ. W. Tysma, voorzitter van de Landbouw Coöperatie, te Leeuwarden, wees er hierna op, dat reeds zooveel over de kwestie „S. en L.” is gesproken en dat men heden niets anders had te behandelen, dan de voorgestelde statutenwijziging. Nadat de heer F. de Boer, thans directeur van *Stad en Lande* de ledenlijst had gecontroleerd, deelde de heer Tijmsma mee, dat het gerucht dat de oud-directeur van S. en L. was vrijgelaten onjuist was. Tevens werd meegedeeld dat er voldoende leden aanwezig waren om tot statutenwijziging over te gaan.

De heer U. Kooistra deelde mee, dat 217 leden van de 304 aanwezig waren en van die 679 er 512 stemmen waren, zoodat het vereischte aantal leden en stemmen aanwezig was. Spr. be-
treurde het, dat gisteren een vergadering gehouden was door de oppositie, zonder dat men eerst eens met de commissie had gepraat.

Wat de statutenwijzigingen betreft, deze is een gevolg van het feit, dat de nieuwe organisatie voldoende leden telt. Het meergenoemde voorstel is alleen van spreker afkomstig. Volgens de bestaande statuten moet de liquidatie geschieden met toestemming van de ledenvergadering en zou de liquidatie door het Bestuur moeten worden uitgevoerd, wat gezien de huidige toestanden minder gewenscht is. Het voorstel tot benoeming van een commissie zal vertrouwen geven en leiden tot vlugge afhandeling,

De heer Kruier, te Engelbert, bracht het Bestuur een compliment voor de slechte bijhouding van het register, waarin personen worden vermeld die reeds langer of korter geleden zijn overleden. De Coöperatiewet stelt den eisch, dat het register dagelijksch wordt bijgehouden. Bovendien verklaarde deze spreker, dat hij bericht had gekregen, dat hij een voorschot op de melklevering kon krijgen, terwijl hij in geen drie jaren een koe had gemolken (gelach). Spr. is tegen de statutenwijziging omdat hierdoor de soevereiniteit der vergadering hierdoor wordt aangetast.

De heer J. Mensinga, alhier, meende eveneens, dat met de oude statuten de liquidatie best zou kunnen geschieden.

De heer U. Kooistra stemde het laatste toe, maar dan zal het oude Bestuur als liquidateur optreden, wat ongewenscht is. De liquidatie-commissie moet een groot vertrouwen hebben, dat is nu eenmaal niet anders. Het faillissement staat nog altijd voor de deur. Het is het beste om tijwillige ontbinding over te gaan,

De heer Bakker, te Woldijk. meende dat men zich geheel overleverde in handen der commissie en absoluut niets meer te zeggen heeft. „Wij moeten met elkaar betalen, en degenen, die betalen, moeten het recht van medespreken behouden.” Spr. heeft niets tegen de commissie, maar de vergadering moet haar soevereiniteit behouden.

De heer Kooistra stemde toe, dat men alles in handen van de commissie gaf, maar dit is noodig voor een behoorlijke afwikkeling van zaken. De commissie bestaat uit menschen, die een verantwoordelijkheidsgevoel hebben, en de leden er niet in zullen laten loopen. Wanneer spr. lid was, zou hij liever deze wijze kiezen, dan dat er een curator in komt. Wanneer de zaak is afgelopen, dan komt er toch een liquidatievergadering. Er worden dan toch behalve de deskundigen ook nog vier leden benoemd, die controle kunnen uitoefenen.

De heer Bakker, bleef erbij, dat de leden hun rechten niet moeten worden gegeven. In de vergadering van gisteren hebben de drie aanwezige advocaten hier ter dege op gewezen. Spr. wil hebben dat het Bestuur de zaak liquideert en niet de Commissie.

De heer H. Kooistra betreurde het, dat men met hem de zaak niet had besproken. Hij had ook wel eens met die advocaten willen praten, terwijl hij op zijn beurt ook met juristen de zaak heeft gesproken. De zaak moet aangepakt worden. Er wordt haast geen melk meer geleverd en

spr. zou het ook niet meer doen. Wordt het voorstel aangenomen, dan kan men 8 Maart weer opnieuw in zee gaan.

De heer Bakker was wel te vinden voor een conferentie, als de heer Kooistra wilde. Dat kon dan vandaag of morgen wel beginnen. De heer Kooistra was bereid, om vandaag met de heeren Romkes, Van Iddekinge enz. te confereeren. De vergadering moet dan geschorst worden en kan later worden voortgezet.

De heer Geertsema te Aduard, drong er op aan dat men eindelijk tot stemming zou overgaan over de ontbinding. Men zou eerst kunnen stemmen over ontbinding en dan nog eens zien, hoe het gebeurt.

Stemmen: „Wij willen juist dat het bestuur liquideert”.

De heer A. Lok te Haren, meende, dat alle opposanten voor liquidatie door het Bestuur zijn en tegen statutenwijziging. Hij stelde verder de vraag, of vandaag geen weg is te vinden, dat de nieuwe vereeniging in het bezit der fabrieken komt.

De heer Dijkhuis te Euvelgunne wilde weten waar zijn geld bleef. Wat hij betalen moest, wilde hij wel betalen, maar weten, waar het geld heengaat. Hij is tegen de commissie.

De heer Tijama vond dat men nu maar eens moest stemmen.

De heer Kooistra stelde voor eerst te stemmen over art. 60.

De heer Dijkhuis wilde liever stemmen of men voor of tegen statutenwijziging is.

Aldus werd besloten en overgegaan tot mondelinge stemming.

Na stemming bleek, dat het voorstel statutenwijziging verworpen was met 272 – 237 stammen. De statutenwijziging is afgelopen en de commissie moet zien wat zij verder te doen heeft, aldus de heer Tijama.

Op voorstel van een der leden antwoordde de heer Kooistra, dat men niet tot ontbinding thans kan overgaan zonder een nieuwe vergadering, waar alleen het voorstel tot ontbinding, wordt behandeld.

Hierna werd de vergadering gesloten.

NvhN 1924-03-04

Vergadering „Stad en Lande” – plan voor verkoop fabrieken aan nieuwe vereeniging „De Ommelanden”

In de gisteren in het Concerthuis gehouden algemene ledenvergadering van de Coöperatieve Fabrieken van Melkproducten „Stad en Lande” alhier was aan de orde het voorstel van het Bestuur om de fabrieken te verkopen aan de nieuwe organisatie.

Zooals men weet - aldus schrijft men ons – is door de reorganisatie van „Stad en Lande” een geheel nieuwe vereeniging geboren met den naam: *Coöperatieve Melkproductenfabriek „De Ommelanden”*, waarbij zich ook verschillende veehouders, thans niet leden van „Stad en Lande”, hebben aangesloten.

De Oude Vereeniging zal moeten worden geliquideerd.

Genoemd voorstel van het Bestuur werd na toelichting van de heeren R. F. de Boer, van Siddeburen, en U. Kooistra van Leeuwarden, met vrijwel algemeene stemmen aangenomen.

Besloten werd dat de prijs bepaald zal worden door een Commissie van deskundigen, bij welker uitspraak de vereeniging zich neerlegt.

Één lid van deze Commissie wordt aangewezen door „*Stad en Lande*” – hiervoor werd bij acclamatie de heer Kooistra benoemd – één lid door „*De Ommelanden*” en een door deze beide taxateurs als derde.

Zoals het nu staat zal „*De Ommelanden*” in den loop dezer maand reeds kunnen beginnen te werken en blijft dus een Coöperatieve Melkproductenfabriek voor Groningen behouden.

Het Bestuur van de nieuwe Vereeniging bestaat uit de heeren. A. Agema van Slaperstil, A. de Jong van Dorkwerd. Joh. Redeker van Westerbroek, A. Veldman van Zuidwolde en S. J. de Wit van Oosterhoogebrug, terwijl het beheer voorlopig wordt waargenomen door het secretariaat van den Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken (Friesland), dat een zijner ambtenaren, den heer de Boer de functie van waarnemend directeur (thans ook waarnemend directeur van „*Stad en Lande*”) heeft, opgedragen.

Of de nieuwe vereniging ook weer de melkinrichting zal exploiteren, zij het dan ook in gewijzigden vorm, zal in een van de e.v Bestuursvergaderingen nader besproken worden. Wel zijn, naar wij vernemen, dienaangaande reeds van verschillende kanten verzoeken bij haar binnen gekomen.

Het staat echter reeds vast, dat men zich wel zal bezighouden met den detail-boterhandel en zal men dus binnenkort aan de fabrieken van eertijds „*Stad en Lande*” weer terecht kunnen.

NvhN 1924-06-10

In een Zaterdag j.l. gehouden ledenvergadering van de Coöperatieve Melkproductenfabriek „De Ommelanden” is de heer F. de Boer, voorheen ambtenaar van den Bond van Coöp. Zuivelfabrieken in Friesland en waarnemend directeur der fabriek definitief tot directeur benoemd.

‘Waarnemer’ F. de Boer nu definitief directeur van *De Ommelanden*

Rechtzaak dl-1: De verduistering bij „*Stad en Lande*”

De verduistering bij „*Stad en Lande*”

In speciale zitting van de Arrondissements-rechtbank alhier is heden behandeld de zaak tegen den 37-jarigen Hendrik in 't V., oud-directeur van de Coöperatieve Fabrieken van Melkproducten „*Stad en Lande*” te Groningen, laatst wonende te Heemstede, thans gedetineerd in het Huis van Bewaring alhier, die zich te verantwoorden had wegens verduistering van gelden ten nadeele van „S. en L” in zijn hoedanigheid als directeur.

In het begin van het vorige jaar doken hardnekkige geruchten op inzake knoeierijen en tekorten bij S en L. De leden gingen toen hulp vragen bij den *Bond van Coöp. Zuivelfabrieken in Friesland* om hen in te lichten omtrent den staat van zaken. Al direct bleek, dat reorganisatie noodig was. In de ledenvergadering van 12 Mei werd een commissie benoemd die over verschillende punten rapport had uit te brengen. Reeds toen werd de aanvankelijk geschorste directeur definitief ontslagen. Een accountantsonderzoek van het kantoor van Dien van Uden en Co. toonde aan dat de balans per 30 April 1922, die een voordeelig saldo van f 16.000 aanwees, een nadeelig saldo had moeten aangeven van plm. f 350.000. De administratie was geheel in désorde terwijl sommige transacties niet geboekt waren en wel geboekte weer gefinancierd bleken te zijn. De balans per 30 April 1923 vertoonde dan ook een verliessaldo van rond f 500.000.

De verdere loop der zaken ligt ongetwijfeld nog te versch in het geheugen, dan dat wij die hier weer geheel zouden releveeren.

Stad en Lande is overgegaan in handen van een nieuwe organisatie en het laat zich aanzien dat de zaak op nieuwen leest geschoeid levensvatbaar zal blijken te bezitten en velen voor groote verliezen zullen worden gevrijwaard.

Het recht had ondertusschen zijn loop en den 10den November werd tegen den oud-directeur die in Heemstede was gaan wonen rechtsingang met gevangenneming verleend, en werd aanvankelijk naar het Huis van Bewaring overgebracht, waar hij totnutoe is gebleven.

De publieke belangstelling

Zooals te verwachten was, bestond er van de zijde van het publiek een geweldige belangstelling voor deze zaak. De gereserveerde tribune zoowel als de publieke tribune waren geheel bezet.

De Rechtbank.

Mr. J. A. G. Gockinga presideert de zitting, terwijl verder mr. H. W. J. Kloppenburg en Jhr. mr. E. J. Strick van Linschoten als rechters hebben plaats genomen.

Het O. M. wordt waargenomen door den subst. officier mr. J. L. Steenlack.

Griffier is mr. C. W. Andreae.

Zooals wij reeds meldden wordt bekl. verdedigt door mr. W. J. M. Weersma

De zitting.

Nadat het publiek had plaats genomen nam de Rechtbank plaats en opende de president de zitting, waarna de beklaagde werd binnengeropen. Na opgaaf van naam beroep en leeftijd vroeg het O. M. voorlezing van het be~~xx~~schrift van verwijzing, dat door den griffier werd voorgelezen.

De dagvaarding.

Bekl. is thans gedagvaard ter zake: dat hij in Groningen op verschillende na te noemen tijdstippen in of omstreeks de jaren 1921 en 1922, terwijl hij als beheerder-boekhouder van de coöperatieve fabrieken van melkproducten „*Stad en Lande*” aldaar, was belast met, althans bevoegd tot, het in ontvangst nemen van aan genoemde coöperatieve vereeniging verschuldigde renten, telkens opzettelijk nader omschreven gelden, toebehoorende aan bovengenoemde coöperatieve vereeniging, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, welke gelden hem, beklagde, in zijne bovengenoemde hoedanigheid door tusschenkomst van na te noemen bankinstellingen waren uitbetaald - welke gelden hij althans anders dan door misdrijf onder zich had – zich telkens wederrechtelijk heeft toegeëigend te weten:

a. in of omstreeks September 1921: een bedrag van ongeveer *f* 2731, hem door tusschenkomst van den Groninger Bank alhier uitbetaald,

b. in of omstreeks December 1921: een bedrag van ongeveer *f* 9000, hem door tusschenkomst van het bijkantoor der Amsterdamsche Bank alhier uitbetaald,

c. in of omstreeks Februari 1922: een bedrag van ongeveer *f* 5000, hem door tusschenkomst van laatstgenoemd bijkantoor uitbetaald;

en bovendien terzake: dat hij te Groningen op verschillende tijdstippen in of omstreeks de jaren 1921, 1922 en 1923, na te noemen nader omschreven koopmansboeken, bestemd voor en gebruikt in de boekhouding van het bedrijf van de coöperatieve fabrieken van melkproducten „*Stad en Lande*” aldaar, van welke coöperatieve vereeniging hij destijds was de beheerder, tevens boekhouder, belast met de geheele boekhouding, welke koopmansboeken zijn geschreven, bestede door de bovengenoemde coöperatie geïnde ontvangsten en gedane uitgaven, althans bestemd om tot bewijs van eenig feit te dienen, valschelijk heeft opgemaakt of vervalscht, althans valschelijk heeft doen opmaken of doen vervalschen, telkens met het oogmerk gemelde koopmansboeken als echt en onvervalscht te gebruiken, of door anderen te doen gebruiken, terwijl uit dat gebruik geldelijk nadeel voor genoemde coöperatieve vereeniging, of voor andere personen, althans eenig nadeel, kon ontstaan hebbende hij:

a. op of omstreeks 29 Augustus 1921 in het kleine kasboek, No. 7 begonnen 6 Juli 1921 en eindigend 27 October van dat jaar, opzettelijk, valschelijk, persoonlijk, de toezeggingspost; K. van Andel ad *f* 13.007,40 veranderd in een ontvangstpost: Drewes, boter ad *f* 13.000, hebbende hij beklagde de met inkt geschreven letters „K.” en „V.” en het eveneens met inkt geschrevenen woord „Andel” met potlood doorgehaald en over een drietal met inkt geschreven aanhalingstekens, geplaatst onder de woorden „nog niet betaald wel geboekt”, met potlood geschreven de woorden „Drewes boter”, en opzettelijk valschelijk persoonlijk de met inkt geschreven cijfers „7” en „4” met potlood ieder veranderd in eene „0” en opzettelijk valschelijk persoonlijk de daarachter met inkt geschreven woorden „niet boeken”, met potlood doorschrapt en met inkt geschreven de letters „geb”.

b. op of omstreeks 30 April 1922 in het zoogenaamde kolommen- of groote kasboek, gehouden vanaf 28 October 1922 1 Augustus ‘23 opzettelijk, valschelijk, door Veronica Barbara Clara Maria de Vries doen boeken in de rubriek ontvangsten: „April 30, H. Drewes en Co., Den Haag, boter *f* 12.000” en in de rubriek uitgaven: „April 30, Koenr. v. Andel, buiten liquidatie *f* 12.000”, zulks hoewel genoemd bedrag van *f* 12.000 op of omstreeks dien datum niet van Harm Drewes was ontvangen, noch aan of ten behoeve van Koenraad van Andel was uitbetaald,

c. op of omstreeks 8 Mei 1922 in het bovengenoemde kolommen- of groote kasboek, opzettelijk, valschelijk door meergenoemde mejuffrouw de Vries doen boeken in de rubriek ontvangsten: „Mei, 8, v. Melkpro voor boter *f* 6200”, en in de rubriek uitgaven: „Mei, 9, Koenr. v. Andel v. suiker per Melkpro *f* 6200”, zulks hoewel op of omstreeks genoemden datum van de te Amsterdam gevestigde maatschappij voor export van melkproducten „Melkpro”, geen

f 6200 was ontvangen en evenmin gemeld bedrag aan of ten behoeve van Koenraad van Andel was uitbetaald.

d. op of omstreeks 16 Sept. 1921, in het bovengenoemde kleine kasboek, No. 7, opzettelijk, valschelijk, persoonlijk geboekt:

„Sept. 16, Koenraad v. Andel, zie afz., zie brief f 2107,96”. en daar onder „Sept. 18, Koenraad v. Andel, te veel betaald, opslag f 135.45” zulke hoewel hij op of omstreeks genoemden tijd van genoemden Koenraad van Andel, door tusschenkomst van den Groninger Bank alhier, had ontvangen een bedrag van f 4947,65.

e. op of omstreeks 13 December 1921 in het kleine kasboek, no. 8, aanvangende 28 October 1921 en eindigende 21 Februari 1922, opzettelijk, valschelijk, nadat door bovengenoemde mejuffrouw de Vries in de rubriek: ontvangsten was geboekt: „Dec. 13, A’damsche Bank voor? f 6000”, door haar het cijfer „6” doen veranderen in het cijfer „0”, zulks hoewel hij, beklagde, op of omstreeks 13 December 1921, door tusschenkomst van het bijkantoor der Amsterdamsche Bank alhier, had ontvangen een bedrag van f 9000.

f. op of omstreeks 3 Maart 1923 in het kleine kasboek, no. 12, aanvangende 9 Februari 1923 en eindigende 6 Juni van dat jaar, opzettelijk, valschelijk persoonlijk in de rubriek: Uitgaven, geboekt: „Mrt., 3 Dudok de Wit, (oude post brief komt) f 5000, zulks hoewel genoemd bedrag van f 5000 niet op of omstreeks dien tijd aan de handelsvereniging van Dudok de Wit en Co, en Matthes en Bormeester te Amsterdam of aan een harer leden is uitbetaald geworden, hebbende hij beklagde, althans wat betreft de hierboven sub II onder b, c en e omschreven misdrijven van valsheid in geschrifte ten tijde en ter plaatse genoemd telkens opzettelijk door misbruik van gezag van patroon over zijnen na te noemen ondergeschikte uitgelokt dat gemelde misdrijven door meergenoemde mej. V. B. C. M. de Vries zijn gepleegd op boven omschreven wijze.

(vervolg op eerste blad.)

Het getuigenverhoor.

Hierna werd met het getuigenverhoor aangevangen.

Get. J. Heerema, landbouwer te Haren, bestuurslid van *Stad en Lande* werd het eerst gehoord. Getuige verklaarde, omtrent de bevoegdheden van bekl. als directeur van S. en L., dat deze de algemeene leiding had van de fabrieken. Op bestuursvergaderingen confereerde het bestuur met den directeur en besprak met hem verschillende zaken.

In de laatste jaren was de bezoldiging van den directeur f 5000 plus vrij wonen en emolumenten.

Op een vraag van den president verklaarde getuige, dat hij nooit gemerkt heeft, dat bekl. te groot leefde.

President: Wanneer kreeg het bestuur verdenkingen?

Getuige: In het voorjaar van 1922.

President: Is er geregeld in de jaren dat u in het bestuur zat, gecontroleerd door een accountant.

Getuige: Ja, te samen met de commissarissen.

Getuige verteld verder geweten te hebben, dat er een vordering op den heer Dreves bestond van pl.m f 50.000. In 1921 drong het bestuur aan op afwikkeling van deze zaak. Bekl. heeft toen geadviseerd om wat geduld te hebben, daar D. met de valuta verloren had en dat dit wel weer in orde zou komen. In 1922 vertelde beklagde aan het bestuur, dat D. nu f 25.000 had afbetaald en dat men voor de rest weer wat geduld moest hebben.

Getuige heeft niet bepaald de instructie van beklagde gelezen, maar kent deze uit de besprekingen.

Mr. Weersma, vroeg of getuige wel eens de instructie in handen heeft gehad. Getuige beantwoordde dit ontkennend. Hij wist wel, dat de instructie bij den voorzitter was, maar wist niet

of bekl. die wel had ontvangen. Bekl. heeft zich altijd gedragen of hij volkomen wist, dat hij b.v. vorderingen moest incasseeren.

Getuige heeft wel eens naar de instructie gevraagd, maar de voorzitter wist aanvankelijk niet waar die was. Later heeft men die wel gezien.

Het O. M. dat de instructie onder zijn berusting had, vroeg bekl. of daar zijn handteekening stond.

Bekl. bekende dit.

Het O. M.: Mijnheer de president bekl, heeft zelf de instructie geteekend.

Mr. Weersma: Maar ze berustte bij den voorzitter.

Getuige verklaarde verder op vragen van den verdediger niet te weten of de boekhouder door bekl. of het bestuur is aangesteld. Men heeft niet geweten of bekl. zaken voor zich zelf deed. maar er wel eens over gesproken.

Mr. Weersma: legde hierop het notulenboek van „S, en L.” over, waarin een verslag van een vergadering, waarin de voorzitter zegt dat men den directeur niet kan beletten eigen zaken te drijven. De houding van directeur en bestuur werd toen goedgekeurd met 93-88 stemmen en 50 blanco. Een datum staat in dit verslag niet vermeld, maar de vergadering is in het voorjaar 1921 gehouden.

Verder zouden het bestuur en commissarissen gezegd hebben, dat de post-Drewes niet meer op de balans mocht komen.

Het O. M.: Met andere woorden „Knoei mee.”

Verdediger: ik zeg dit alleen.....

Het O. M.: Nee ik licht het maar toe.

Getuige verklaart van dit laatste niet te weten, maar wel, dat aangedrongen is op afwikkeling van deze zaak. Bekl. heeft later gezegd, dat er f25.000 van de rekening was afgekomen.

Bekl. verklaarde dat zijn salaris in 1919 verhoogd was tot f5000 en in de herfst van 1922 weer verlaagd tot f4500.

Hij heeft de instructie bij zijn benoeming voor 14 jaar geteekend. waarna de voorzitter haar weer meenam. Nooit is hierna weer iets over de instructie besloten.

Pres.: Waartoe was u dan gerechtigd?

Bekl.: Het algemeen beheer met bestuur en commissarissen.

Hij heeft wel geweten dat hij het recht had te koopen en vorderingen te innen.

Het O. M.: Van de instructie heeft u zich dus nooit veel aangetrokken. Dat is wel vreemd. Maar hebt u het huishoudelijk reglement (H. R.) nooit gelezen?

Bekl.: Dat heb ik gelezen.

Het O. M. wees er op, dat in het H. R. bekl. is belast met de algemeene boekhouding en hij zooveel mogelijk moest handelen in overleg met en onder goedkeuring van het bestuur, dat hij in zaken van belang moest adviseeren.

Bekl. zei, dat hij als niet-lid zich voor het H. R. niet erg interesseerde, omdat hij daar niets mee te maken had.

Op een vraag van den verdediger zei bekl., dat hij wel gehandeld heeft in automobielen. Of hij nooit gehandeld had in producten, die op bet bedrijf betrekking hadden, kon bekl. niet pertinent beweren.

Als tweede getuige werd gehoord J. Nieuwenhuis, landbouwer te Den Ham (Aduard). President-commissaris van „S, en L.” Get. verklaarde vanaf 1915 commissaris te zijn geweest. Get. verklaarde niet met de instructie bekend gewent te zijn en ook niet geweten te hebben onder wien deze berustte. Er is wel eens over gesproken, vooral in den laatsten tijd. Get. wist

wel, dat bekl. belast was met de boekhouding en een handel dreef, gelden moest incasseeren, contracten afsluiten. enz.

Op een algemeene vergadering was wel eens gesproken over het al of niet handel mogen drijven voor eigen rekening van bekl. Get. heeft hiertegen toen geprotesteerd en herinnerde zich de vergadering, waarvan het notulenboek spreekt, nog vrij juist..

In de kwestie-Drewes verklaarde get., dat daarover veel gesproken is en bekl. werd aange- maand hem goed aan te pakken. Bekl. heeft toen geadviseerd dit niet direct te doen, daar Dre- wes een tusschenpersoon was en de Duitsche regeering achter hem stond. Later zeide bekl. dat er *f*25.000 was ingekomen. Toen is nog wel eens aangedrongen om ook de rest te incasse- ren.

Mr. Weersema vroeg of bekl. den get. heeft gezegd, dat *f*25.000 was afbetaald of dat dit be- drag er was afgegaan en of get. heeft gezegd, dat deze post niet meer op de balans mocht voorkomen.

Get. zei, dat men in het algemeen niet meer met de groote debiteuren posten op de balans wil- de komen en dat aangedrongen was op afwikkeling ervan. Het geld moest betaald worden of er moest afgeschreven worden. Bekl. heeft gezegd, dat *f*25.000 betaald was.

Get. heeft een jaar of zes zeven geleden aangedrongen op het aanstellen van een geexamineer- den boekhouder, maar dat wilde bekl. niet. Op welke gronden vroeger een boekhouder is aan- gesteld weet get. niet, daar dit voor zijn benoeming is geschied.

Bekl. beweerde, dat in de meergenoemde vergadering, waarin gestemd werd over het beleid van den directeur, get. Nieuwenhuis blanco gestemd zou hebben.

Get. beweerde, dat in de aangenomen motie niet inbegrepen was het drijven van eigen handel door bekl. en bleef hier bij, hoewel mr. Weersma hem op het hart drukte zich goed te bezin- nen en bekl. niet onnoodig te bezwaren.

Get. S. Medema, landbouwer te Aduard, commissaris van „S. en L.”, heeft nooit wantrouwen gehad tegenover den directeur. Ook hij werd gehoord over de meergemelde vergadering en verklaarde, dat de toenmalige voorzitter van het bestuur gezegd zou hebben, dat het er niet toe deed, of bekl. eens een enkele maal een auto verkocht.

De vordering op Drewes was lang besproken en op een gecombineerde vergadering van be- stuur en commissarissen heeft bekl. gezegd, dat er „*f*2.5000 was afbetaald op de vordering van *f*50.000”.

Bekl. zei, dat op deze gecombineerde vergadering was gezegd, dat er gebrek aan kasgeld was en dat men wilde, dat men zijn eigen geld maar binnen had. Bekl. heeft toen gezegd, dat van de post-Drewes *f*25.000 was afgedaan.

Get. Medema bleef er bij, dat er gezegd was, dat de *f*25.000 verleden week was afbetaald. Dat was gezegd in Augustus of September 1922.

Mr. Weersma wees erop, dat de posten van *f*12.000 en *f*13.000,- in Aug. ‘21 en Mei ‘22 wa- ren geboekt.

Bekl. beriep zich op het accountantsrapport waarin alleen *f*13,000,-, afgeschreven vermeld stond.

De getuigen Heerema en Nieuwenhuis verklaarden niet gehoord te hebben de woorden „verle- den week” maar wel dat er „*f*25.000 betaald was.”

Het O. M. vroeg bekl., te preciseeren, wat hij bedoelde met het „afgaan van *f*25.000.”

Bekl. zei, dat hij bedoeld had wat hij had gezegd.

Mr. Kloppenburg vroeg of bekl. het recht had om afschrijvingen te verrichten.

Bekl.: Dat werd door het Accountantskantoor in hoofdzaak beoordeeld, dat de balans opmaakte.

De ledenvergadering maakte nooit aanmerking op de balans, die dan in de boeken werd overgebracht. Het bestuur nam altijd zoo maar de balans over, zooals het Accountantskantoor die opmaakte.

Mr. C. Prins, directeur der Amsterdamsche Bank, alhier, verklaarde, dat 13 Dec. '21 door de Bank aan bekl. f9000.- is uitbetaald, en 25 Februari 1922 f5000,-. Beide keeren gaf bekl. hiervoor een quitantie.

Bekl. beweerde niet persoonlijk het geld te hebben afgehaald, maar erkende, dat het door „S, en L” is ontvangen.

Get. W. P. E. Smith procuratiehouder bij de Groninger Bank, verklaarde dat in Sept. 1921 door de Bank is uitbetaald aan „S, en L.” f4974,65.

Hierna werd als getuigen gehoord de tegenwoordige bedrijfsleider van „S. en L.”, de heer F. de Boer, alhier. Get. verklaarde, dat hij thans waarnemend beheerder van „Stad en Lande”, sedert het vorige jaar in het laatst van Maart, even voordat bekl. geschorst werd, Get. heeft voordat hij hier kwam nooit iets met „S. en L.” te maken gehad. Hij heeft het idee, dat er in suiker is gespeculeerd, daar er meer gekocht was dan voor het bedrijf noodig was. De heer Schilder heeft dezen get. verteld, dat bekl. hem had bekend, dat hij wel eens had gespeculeerd.

Bekl. beweerde, dat hij niet gespeculeerd had en vroeg waarom get. geconcludeerd had, dat er teveel suiker is aangekocht.

De heer A. Schilder, accountant alhier, werd gehoord als getuige-deskundige. Hij heeft den toestand bij „S. en L.” onderzocht en daarvan een lijvig rapport uitgebracht.

De boekhouding bij „S. en L.” was geen volledige accurate boekhouding. De administratie was niet technisch ingericht, wat volgens dezen deskundige wel noodig was voor een zoo groot bedrijf.

Tijdens het onderzoek heeft get. met bekl. gesproken den 11 Mei. Het onderhoud was zeer onbevredigend, daar bekl. zich niets meer wist te herinneren, behalve een kleinigheid. Tijdens dit onderhoud heeft bekl., bij het bespreken van een der posten, hem gezegd, dat hij zelf ook handelde in suiker- en melkproducten.

Wat de noteering van f5000 uitgaven aan Dudok de Wit betreft, bekl. zei dat hij zich den naam niet meer had herinnerd. Later noemde hij den naam Wolf, maar ook deze was nergens in de stukken te vinden.

Als resultaat van zijn onderzoek heeft get. gemerkt, dat er een schade is geleden van f350.0000. Dit is aan verschillende oorzaken te wijten, waaromtrent de deskundige zich in zijn rapport niet heeft uitgelaten. Er was b.v. een schade van f90.000 wegens te hoge gewaardeerde goederen.

Mr. Weersma wees erop dat door de malaise vele verliezen zijn geleden en vroeg of dit ook niet hier aanleiding zou kunnen zijn.

De heer Schilder zeide, dat hij zich absoluut van eenig oordeel had onthouden.

Mr. Weersma zei, dat dit wel van belang was, daar het bevel van gevangenneming spreekt van f417.000 verduistering door bekl. Het rapport noemt de malaise absoluut niet.

De heer Schilder meende, dat indien de verliezen een normaal gevolg van de abnormale toestanden zouden zijn geweest, men ze niet had behoeven te verbergen. Bovendien kan men in een bedrijf als bij „S en L.” het verlies voorkomen, door bij verkoop van gecondenseerde melk direct suiker in te kopen.

Of er bedrijfsverliezen zijn geleden door schuld of overmacht, zou door een apart onderzoek moeten worden gemaakt.

Mr. Weersma vroeg nog eens het oordeel van get. inzake den strop bij „S. en L.” en wees op de enorme verlaging van de prijzen der producten op de markt in den laatsten tijd. Hij vroeg of get. dit niet kon bevestigen en wees erop dat bekl. in een goed licht moet worden gezien en ten onrechte nog steeds den naam heeft, dat hij f400.000 van „S. en L.” heeft verduisterd, wat de tenlastelegging nu ook lang niet meer noemt.

Getuige Schilder kon geen oordeel over deze zaak uitspreken.

Bekl. zei, dat hij S. en L. de bedragen van f 2731, f9000 en f5000 uitbetaald door de Gron. en de Amst. Bank. wel moeten ontvangen zijn al herinnert hij zich niet meer. Van de hem ten laste gelegde veranderingen in de boeken en bij den post-Drewes f13.000 bekende bekl. een gedeelte.

Bekl. erkende niet, dat hij mej. de Vries heeft laten boeken op 1 April 1923 als inkomst van f12.000 van Drewes en Co., en de uitgaaf van dat bedrag aan Koenr. v. Andel.

Verder legde bekl. nog verschillende technische verklaringen af omtrent zijn boekingen en de verminderingen daarin. Wat betreft de post Dudok de Wit ad f5000 zei bekl., dat dit geld reeds in Juni is betaald maar dat toen bleek, dat dit geld was uitbetaald, wist bekl. niet zeker aan wie het betaald was, maar hij meende, dat dit aan Dudok de Wit was betaald, wien hij daarover een brief zond.

Tusschen den verdediger en get. Schilder volgde hierop een snel vragen en antwoordspel, waarbij de verdediger nog verschillende vragen stelde over den aard der boekhouding etc. Hierna werd de zitting geschorst tot 2 uur. Het verdere gedeelte van dit verslag moet dus wachten tot morgen.

NvhN 1924-04-03

Rechtzaak dl-2: De verduistering bij „Stad en Lande”

(Vervolg van gisteren.)

De Middagzitting.

Na heropening der zitting door den president, werd het verhoor der getuigen

Mr. T. de Jong advocaat en procureur alhier verklaarde, dat ongeveer in Februari 1921 bekl. hem zou gezegd hebben, dat Drewes voor geen cent goed, was. Het kantoor van get. heeft aan „S en L.” geld verstrekt voor een vordering, die later werd afbetaald. Per 1 Febr. 1923 werd een proefbalans bij „S. en L.” opgemaakt, waarop get.’s kantoor voorkwam als debet aan „S en L.” voor f4000. De zaken stonden toen reeds niet goed en get. heeft de opmerking gemaakt, dat de eerste post, die hij kende alvast niet juist was.

Get. heeft den meermalen in deze zaak genoemden heer Wolf aangesproken voor het betalen van f5000. Deze zaak is echter niet volgehouden.

Verdediger vraagt of mr. de Jong zich ook herinnert, dat bekl. gezegd heeft, dat men met de Duitschen regering bezig was om schadevergoeding te krijgen.

Mr. de Jong zei, dat hij zich het niet herinnerde, hij had inlichtingen gevraagd.

Bekl. zei, dat hij wel wist, dat Drewes geen contanten had, maar dat hij wel vorderingen had van f100.000 en f70.000. Drewes was dus volgens zijn meening niet insolvent.

Mej. V. B. C. M. de Vries, vroeger boekhouder bij „S. en L.”, thans zonder beroep verklaarde, dat zij in 1916 bij „S. en L.” was gekomen eerst als correspondentente en later als boekhoudster. Get. dacht wel, dat zij in het kolommenboek den 29 Aug. 1921 een post in ontvangsten van f13.000 van Drewes had overgeboekt uit het kleine kasboek. De verandering in het kleine kasboek is volgens haar niet door bekl. veranderd.

Het was wel haar gewoonte om bij vreemde boekingen inlichtingen te vragen bij den directeur maar ze kon niet zeggen of ze dit nu ook had gedaan.

Wat betreft de boeking ad f12.000 op 30 April 1922 in ontvangsten voor Drewes heeft deze get. vroeger verklaard voor den rechter-commissaris, dat bekl. haar deze post had opgegeven. Zij zeide thans, dat zij dit niet zeker weet. Zij stelt er haar wel iets van voor, maar het is mogelijk, dat de directeur er wel over heeft gesproken zonder dat het zijn bedoeling, was, dat zij het direct moest boeken. Ten opzichte van den post „Koenraad van Ander” uitgegeven f12.000 verklaarde zij hetzelfde

De post van 8 Mei 1922 onder ontvangsten en uitgaven van resp. „8 Mei v. Melkpro voor boter f6200” en „Koenr. v. Ander voor suiker per Melkpro f6200” werd hierna besproken. Get. zei, dat de aantekeningen van bekl. haar tot het laatste hadden gebracht en dat bekl. dit ook gezegd had.

De post A'damsche Bank voor f6000 op 13 December is veranderd in f0000. Get. weet niet, of zij dit gedaan heeft. Het is echter mogelijk, dat zij het bedrag van te voren had geboekt, en dat, toen er later geen quitantie kwam, zij den post heeft opgeheven.

Pres.: U heeft vroeger toch erkend, dat u in opdracht van bekl. de zes in een nul heeft veranderd.

Get.: Dat kan ik niet gezegd hebben.

Pres.: Dat heeft u wel. Het staat er.

Get.: Toch weet ik het niet.

Het O. M.: veranderde u zooiets maar op eigen houtje?

Get.: Ik heb in de instructie wel gezegd, dat ik niet meer wist, wie het gedaan heeft, maar dat de rechter-commissaris maar moest zeggen, dat hij het gedaan had.

Het O. M.: Nu is er dien dag f9000 van de Bank gekomen. Heeft u daar iets van gemerkt?

Get.: Ik niet, maar 't is wel mogelijk

Het O. M.: 't Is dan toch waarschijnlijk, dat U de verandering hebt aangebracht.

Get.: Waarschijnlijk wel, maar zeker niet.

Het O. M.: Is er iemand anders dan de directeur die u boeking, als f12.000, enz. opgaf?

Get.: Nee, ik kan het, mij niet indenken

Rechter Kloppenburg: Bezint u zich eens goed. Het is wel onwaarschijnlijk, maar u moet toch volkomen juist uwe verklaringen afleggen.

Get.: Ook boekte ik wel eens iets, wanneer juffrouw Siebesma het zei, maar dit zal hier wel niet gebeurd zijn. Het gebeurde, wel eens een enkele keer meer, dat een post zonder quitantie werd geboekt. Misschien ben ik dan wel wat voorbarig geweest. Soms is het er ook bijgeschreven.

Verdediger: Herinnert get. zich ook, dat in de brandkast een enveloppe was met het opschrift „niet te boeken quitanties” .

Get.: Ja dat herinner ik mij.

Pres.: Wat voor quitanties waren dat?

Get.: Dat weet ik niet.

Verd.: Kan get. zich niet herinneren, dat daaronder een quitantie van Drewes ad f27.00 was?

Get.: het bedrag weet ik niet, maar er waren wel quitantie's van Drewes bij.

Verd.: Herinnert get. zich, dat bekl. wel eens heeft getelefoneerd met Drewes over f12.000?

Get.: Dan moet dat geweest zijn in dezelfde tijd, dat over dien post is geschreven. Ik meen, dat er over gesproken is, dat er nog geen quitantie van was.

Rechter Strick van Linschoten: Kwam het wel eens voor, dat, wanneer er geld ontvangen werd, dit niet geboekt werd, omdat het b.v. direct werd uitgegeven.

Get.: Dat is mij niet bekend.

Mej. M. Siebesma, boekhoudster te Drachten, vroeger cassière bij „S. en L.” verklaarde, dat zij van 1916 – 1922 aldaar is werkzaam geweest en, sedert 1920 cassière was. De post K. van Andel ad f 13.007,40 is door haar geboekt op 29 Aug. 1921. Get. kan niet zeggen, of zij het geld heeft ontvangen of opdracht kreeg tot die boeking. Zij kon niet mededeelen, wie den post veranderd had.

Zij heeft niet genoteerd een ontvangst van f 5000 van de Amsterdamsche Bank. Wel heeft zij eenige dagen tevoren geschreven f 5000 van de A. B. te halen, maar zij kon niet zeggen, wat de aanleiding van deze notitie was geweest.

Het O. M. stelde de vraag of het wel eens voorkwam, dat get. boekte op instagnatie van bekl. en of zij dan bescheiden boekte.

Get. stemde toe, dat dit zou kunnen gebeurd zijn.

Get.: W. F. Leijns, kassier bij de H. V. Dudok de Wit en Matthes en Bermeester, verklaarde niets van de in dagvaarding vermelde f 5000 te weten. Get. zei, zich wel een vordering van f 43.000 op „S. en L.” te herinneren, die door Koenraad van Andel betaald werd in twee bedragen van f 30.000 en f 13.000 en beiden waren ontvangen op 27 Aug. 1921

Op 5 Sept. '21 heeft de H. V. van Koenraad van Andel ontvangen f 13.007,40.

Bekl. vermoedde, dat de f 13.000, die den 27 Aug. bij Dudok de Wit werd ontvangen, in verband stonden met het bericht, dat Drewes f 13000 zou betalen.

Wat de f 5000 betreft, bekl. heeft gedacht dat dit geld van Dudok de Wit was gezonden, en hij heeft daarover zelf gecorrespondeerd. Door zijn vertrek is deze zaak niet tot klaarheid gekomen.

Get. K. van Andel makelaar in suiker te Zandvoort, heeft verschillende zaken gedaan met „S. en L.” De suiker werd geleverd op termijn. Deze getuige legde verschillende verklaringen af, omtrent verrekeningen van zijn kantoor te Amsterdam met „S. en L.”. In Febr. tot Mei 1921 is geen f 5000 ontvangen. In Dec. 1921 is f 9000 verzonden aan „S. en L.” De f 12.000, die Drewes verzonden zou hebben aan zijn kantoor, zijn door get. niet ontvangen.

Bekl. zei, dat de f 12.000 geboekt was, omdat Drewes, dit had toegezegd. Toen bleek, dat dit niet geschied was, omdat de balans al in dien tijd was klaar gemaakt. Bekl. had, toen nog wel fiducia dat het geld kwam, omdat de heer Drewes hem had verzekerd, dat „S. en L.” de primeur zou hebben.

Get. verklaarde op een vraag van den verdediger, dat hij aan de fabrieken indertijd een circulaire had gezonden, waarin hij wees op den koop van suiker op termijn om risico te ontloopen en zich voor opdrachten te dekken.

Get. Drewes koopman te 's Gravenhage, verklaarde, dat hij zaken met „S. en L.” heeft gedaan en dat zijn schuld opliep tot ruim f 50.000. Hierop heeft get. nooit iets betaald, hoewel bij telkenmale gemaand werd. In 1922 is get. failliet verklaard. Het faillissement begon ongeveer in Mei 1922, toen het wegens gebrek aan actief weer werd opgeheven. Get. gelooft niet, dat bekl. wist, dat hij failliet was gegaan.

Bekl. was eens bij hem geweest en had hem verteld, dat hij twee fictieve posten had geboekt op afbetaling van de f 50.000, omdat hij anders een mal figuur tegenover de leden sloeg. Get. heeft hem toen een brief gegeven, waarin hij verklaarde, dat hij nooit enig geld had betaald.

Get. heeft nooit samen met of voor bekl. gespeculeerd.

De f 13000 of f 12000 zijn door get. niet betaald, maar hij gelooft niet dat hij het beloofd heeft. Hij kon het niet geloven.

Bekl. geeft toe, dat een dergelijk onderhoud tusschen hem en get. is gehouden. Hij heeft get. echter steeds gemaand om te betalen en gezegd, dat bij die 12 en 13 duizend gulden nu moest hebben.

Mr. Weersma vroeg of get. nu pertinent kon zeggen, dat hij niet gezegd heeft: Ik krijg een voorschot van de Deutsche regeering en ik zal je die f 13.000 naar Van Andel sturen.

Get. kon het zich niet meer goed herinneren, wel is hem in principe door de Deutsche regeering een voorschot toegezegd.

Ook over de f 12.000 die geboekt zijn, werd nog gesproken. Get. zei ook hierbij, dat hij niet wist, of hij een toezegging gedaan had om maar van de zaak af te zijn. Hij kon dit noch ontkennen noch bekennen.

Bekl. zei, dat hij de f 13.000 heeft geboekt, omdat de toezegging zoo pertinent was geweest. De f 12.000 stemt bekl. niet toe, dat hij die heeft doen boeken. Wel is het mogelijk dat hij hierover gesproken heeft per telefoon met Drewes.

Get. Schilder wilde even een opmerking van den verdediger corrigeren, dat hij met den heer Van Andel in tegenspraak was en dat er wel suiker geleverd is. Spr. beweerde, dat volgens de rekening-courant een en ander bleek.

De verdediger was het daarmee niet eens.

Get. D. Wolff, procuratiehouder te Amsterdam, deed mededelingen omtrent de zaken van zijn firma met Drewes & Co. Hij verkocht, meer aan deze firma dan dat dat hij er van kocht Suiker heeft get. ook wel eens gekocht. Rechtstreeks met bekl. heeft niet te doen gehad. Wel heeft get. bekl. wel eens bij Drewes getroffen, maar kreeg dan niet den indruk, dat de laatste voor de eerste werkte. Wel was er sprake van „*Stad en Lande*”, maar get. had het idee, dat dit een zaak van Drewes & Co. was. Op 27 Febr. en 5 Juni heeft get. f 5000 iedere keer ontvangen. Bekl. is eens bij hem geweest en heeft hem daarna gevraagd. Get. wist wel, dat het geld van „S. en L.” kwam.

De verdediger maakt er op opmerkzaam, dat in dien tijd Drewes & Co. failliet was en dat deze geen f 50.000 konden betalen, daar dit faillissement wegens gebrek aan actief was opgeheven. Get. wist niet zeker meer, wie hem de f 50.000 had betaald.

Bekl. zei, dat hij het geld op de beurs had betaald.

Get. J. Oosstra, bedrijfsleider van „S en L”, wist niets af van suikerleveringen. Hij was meer in de fabriek werkzaam. Uit de dagstaten bleek hem, dat van Drewes & Co. noch van Wolff ooit, suiker was aangekomen.

Get. verklaarde verder, dat hij niet wist dat op de dagstaten lang niet altijd de suiker direct zou worden ingevuld.

Get. L. de Boer, kantoorbediende alhier, is in dienst van S. en L. geweest. Hij heeft met de correspondentie nagezocht en de quitanties en dagstaten nagezien. Op de dagstaten kwamen geen suikerleveringen voor.

Get. L. G. Klamer, assistent-accountend alhier, is op het kantoor van den heer, Huizinga geweest. Van dit kantoor heeft hij o.m. het kwartaal „S. en L.”-gecontroleerd, vanaf 1920. Hij heeft, toen opgemerkt de post van Drewes, waartegenover een uitgaaf voor suiker stond. Daarvan was geen cast-bewijs. Get. vroeg mej. de Vries om opheldering. Deze zei dat het bewijs er niet was, maar dat ze er wel eens naar vragen zou aan den directeur. Get. heeft dit meegedeeld aan den heer Huizinga en er verder geen melding van gemaakt. omdat volgens hem de heer H. daarvoor verantwoordelijk was.

Mej. de Vries: stemde toe, dat dit gesprek met den vorigen get. had plaats gehad.

Get. Klamer heeft in de commissievergadering van S. en L. geregeld aangedrongen op liquidatie van de schulden. Bekl. was meening, dat de debiteuren wel zouden betalen. Of bekl. gezegd heeft in een vordering, dat Drewes reeds f 13.000 betaald had is get. niet bekend, hoewel hij dit wel uit de boeken wist.

Het O. M. stelde thans nog eenige vragen aan get. Schilder, die verklaarde, uit de kas-saldi te kunnen concluderen, dat de f 5000 oorspronkelijk geboekt als uitgegeven aan Dudok de Wit, niet is uitgegaan.

J. H. J. v. d. Ploeg, accountant alhier werd gehoord als getuigen á décharge.

Deze was van meening, dat de kleine kasboekjes niet behooren tot de koopmansboekhouding. Het dagboek bij S. en L. wat betreft de uitgaven en inkomsten voor iederen dag is het kolommen-kasboek. Het kleine kasboek is niets anders dan een hulpmiddel van het kolommenboek, dat het koopmansboek bij S. en L. is. Spr. heeft met prof. Folmer te Delft over deze quaestie gecorrespondeerd en dit heeft hem in zijn meening versterkt, dat het klad kasboek bij S. en L. geen koopmansboek is, maar wel het kolommenboek dat uit deze en andere boekjes is samengesteld. Spr. is het ook niet eens met den heer Schilder waar deze spreekt van klein kasboek, terwijl hij moest spreken van kap-kasboek.

Gezien in het systeem van de boekhouding van „S. en L.” kan spr. zich indenken, dat f 9000, die op denzelfden dag was ontvangen en ook weer uitgegeven niet geboekt werd.

Wat betreft de vele suikertransacties, get. achtte die niet te veel, daar een goed koopman tegenover een verkoop zich dekken moet.

Spr. vertelde verder, dat de suikerprijzen enorm waren gedaald. Spr. heeft de suikerrekening nagegaan. Hij is van meening dat de posten verschoven zijn om verliezen te camoufleren. Bij narekening is hem gebleken dat de suikertransactie's een klein voordeel hebben gebracht.

Wat betreft het rapport-Schilder vond spr. dit een zeer goed overzicht over het jaar 1922-'23. Over de malaise is niet gesproken en het jaar 1921-1922 is niet nagezien wat spr. een fout vindt.

De president schorste hierna de zitting om kwart na zes tot hedenmorgm 11 uur. Het getuigenverhoor had toen ruim 7 uur geduurd.

NvhN 1924-04-03 2 /1

Hedenmorgen werd de zaak tegen den oud-directeur van „S en L”, weer voortgezet tegen half twaalf. De belangstelling van het publiek was weer zeer groot. Publieke en gereserveerde tribunes waren geheel gevuld.

Pres.: Blijft u ontkennen alles wat in de dagvaarding staat? Aan verduistering en vervalsching?

Bekl.: Ja.

Pres.: Er zij inlichtingen, dat u een dubbel bestaan heeft gevoerd. Erkent u dat.

Bekl.: Gedeeltelijk.

Pres.: Hoe kwam u aan het geld?

Bekl.: Ik had ook andere inkomsten. Zoo heb ik eens een stuk land gekocht, waarop de winst f 5000 was en ik heb in automobielen gehandeld.

Pres.: U heeft tegen get. Schilder gezegd; dat u geen andere zaken deed.

Bekl.: Get. Schilder heeft juist gezegd, dat ik bekende, dat ik wel heb gehandeld.

Verd.: Bekl. ontkent alleen, dat hij gehandeld zou hebben in producten, die in zijn bedrijf gebruikt worden.

Het O. M. vroeg voorlezing van het eerste en tweede verhoor van bekl. bij den Rechter-Commissaris, wat de griffier deed.

Pres.: Blijft u bij, wat u toenn heeft verklaard?

Bekl.: ja mijnheer.

Pres.: Waarom heeft u nooit van die speculaties verteld?

Bekl.: Er werd mij niet naar gevraagd.

Pres.: U had u er mee kunnen ontlasten. Wanneer is die landverkoop geweest?

Bekl.: Ik geloof ongeveer 1920. Het was een perceel aan den Frieschenstraatweg. Op de automobielen heb ik een f 8000 verdiend.

Pres.: Is daar niets meer van ever.

Bekl.: Ik ben ongelukkig geweest in de beleggingen ik had o.a. Aandelen in het „Noorderlicht”.

De President gaf nu het woord aan het Openbaar Ministerie..

De verdediger wenschte nog wel eenige vragen te stellen aan de getuige van der Ploeg, die gisteren niet voldoende gelegenheid heeft gehad om zijn meeningen uiteen te zetten.

Get. van der Ploeg, aannemende de de goede trouw van bekl. en lettende op het systeem van boekhouding kan zich indenken dat alle ontvangsten van suiker als winst en alle uitgaven als verlies werden geboekt. Op de gegevens der accountants-rapporten en vergelijkende met cijfers van andere fabrieken moet in de jaren '21-'22 en '22-'23 een winst van f 20.000 op de suiker zijn gemaakt. Er is niet te veel gekocht volgens get. meening.

Pres.: Waaraan wijt u de abnormale verliezen.

Get. van der Ploeg gaf aan de hand van het rapport-Schilder als zijn meening te kennen, dat er f 410.000 abnormaal verlies is geweest en dat de malaise voor en groot deel hiervan de oorzaak was.

Get. Heerema verklaarde dat de eerste omslag over de leden is geweest f 300.000

Get. Schilder corrigeerde allereerst een uitdrukking van get. v. d. Ploeg. dat er een verlies geleden was op gecondenseerde melk van f 100.000. Volgens spreker's rapport. Spr. heeft alleen gesproken van een te hoge waardering.

In '22 -'23 is het verlies, te wijten aan het tekort op 1 Mei 1922 en het daarop volgende renteverlies, benevens aan de slechte boekhouding.

In een coöperatie heeft men de malaise nimmer te voelen als een verliessaldo. Men kan dat elke maand tot uitdrukking brengen in de afrekening aan de leden.

De winst op suiker ad f 20.000 is get. niet duidelijk.

Spr. is het niet met den heer v. d. Ploeg eens, dat men in het systeem van bekl. gelijke posten in uitgaven en inkomsten niet behoeft te boeken. Spr. kan zich geen reden indenken waarom in een administratie men dit niet zou boeken.

De verdediger vroeg, of, als men den leden teveel uitbetaald er tekorten moeten komen.

NvhN 1924-04-03 2/2

uir.is. L

Get. Schilder stemde dit toe, maar meende dat de bedrijfsleider hierom had behoren te denken.

Get. Heerema verklaarde dat er ook wel eens wat minder was uitbetaald dan andere fabrieken.

Verd.: Meneer herinnerd zich natuurlijk wel, da er minder is uitbetaald. Weet hij niet, dat in 1919 1½ cent meer werd uitbetaald?

Get.: Dat staat mij niet voor.

Verd.: Natuurlijk niet.

Get. verklaarde verder dat op de vergadering van commissarissen de directeur zei, hoeveel hij ongeveer kon uitbetalen.

Bekl. zei, dat de producten in 1922 zoo slecht waren, omdat er toen gebouwd werd. Men kan „S. en L.” niet vergelijken met een andere fabriek door den straatverkoop. Een boer hoeft een venter 1½ cent par liter te geven. De verkoop kost „S en L”, 4 rent per liter. Dit is altijd een strop geweest. De fabriek te Brittil heeft dit geweten en het product een 5 cent per liter laten dalen. Zoo heeft „S en L.” een tijdlang 2½ cent per liter op de melk verloren.

Vóórdát gecondenseerde melk verkocht wordt gaan hiermede een paar maanden heen, terwijl de melk direct na de maand moet worden betaald. Bekl. heeft zelf wel eens aangedrongen op later uitbetalen.

Het O. M. vroeg of volgens de meening van get. Schilder de kleine boeken bewijskracht hadden en koopmansboeken waren.

Get. Schilder zei, dat hij gesproken had van kleine kasboeken omdat ze klein waren. Een klein kasboek bestond bij „S en L.” niet. In de kleine kasboekjes wordt van dag tot dag den loop der zaak aangeteekend. Het kolommen-kasboek is een samenvatting, een systematisch weergeven. Men had het groote kunnen missen als de kleine er zijn en omgekeerd. In de kleine kasboeken wordt het eerst genoteerd.

Verd.: Kloppen de saldi van de boekjes met het kalommenboek?

Got.: Nee!

Verd.: Waaruit worden de grootboeken gemaakt?

Get. stemde toe, dat dit geschiedt uit het kolommen-kasboek. Hij wees er op dat dit boek niet van dag tot dag was bijgehouden. Er was soms een zeer ernstige achterstand. Dat hindert dan ook niet. Omdat het Slechts systematisch werk was.

Verd. wilde gaarne dat de heer Van der Ploeg nog eens weer zou spreken.

Het O. M. achtte dit overbodig.

De president gaf den heer v. d. Ploeg nog eens het woord.

Get v. d. Ploeg bleef er bij dat de kleine kasboekjes kladboekjes waren evenals b.v. in koopboekjes der reizigers.

Requisitoir.

Het O. M. kreeg hierna het woord.

De toestand, aldus mr. Steenlack, was in 1923 hij „S en L” dusdanig, dat het verwondering moest baren dat het bestuur en commissarissen niet eerder hierop gelet hadden. Die laatsten hadden meer actief moeten zijn.

Wat betreft de verduistering, moet eerst worden nagegaan wat beklagde's verplichtingen waren. Hij was volgens de statuten verplicht om financieel en commercieel de zaak te leiden.

Spr. achtte de verduisteringen bewezen, daar bekl. niet kan verklaren, waar de posten gebleven zijn. De Rechtbank te Winschoten heeft in een geval als het onderhavige eveneens gemeend, dat bekl.'s verklaring dat hij 't geld (xxx)⁵ ten eigen bate had gebruikt, hem niet ontlastte, zonder een nadere verklaring.

Hier het zelfde geval. De drie bedragen erkent bekl. te hebben ontvangen. Hij kan geen nadere verklaring geven omtrent de wijze, waarop ze werd besteed, die door getuigenverklaringen of boeken werden ondersteund.

Het O. M. acht bekl. schuldig aan de verduistering hem ten laste gelegd en besprak hierna de ten laste gelegde valsheid in geschifte

5 Zou het kunnen zijn dat hier 'niet' moet staan? (ZHN.)

De elementen van art. 225 van het W.v. S. zijn een viertal. Prime zijn de boeken koopmansboeken in de zin der wet. Get. Schilder verklaart, dat het groote en nog meer de kleine kasboeken dit zijn. Get van der Ploeg ontkend dit ten aanzien van de kleine boeken.

Volgens de jurisprudentie is een dagboek een koopmansboek. Spr. beriep zich op een uitspraak van mr. Polak, die zegt dat een dagboek bij groote zaken gesplitst is in verschillende boeken. Wanneer men nu niet let op enkele overbodige aantekeningen en let op het essentiële der boeken, dan blijken ze van dag tot dag te zijn bijgehouden en dat de bedragen eruit werden overgenomen in het, kolommenboek.

Het tweede, element van art. 225 is, dat het oogmerk moet hebben bestaan om de boeken te gebruiken als echt en onvervalscht. Bekl. ontkent dit maar hij had de wetenschap, dat uit die boeken de balans werd opgemaakt.

Wat betreft het derde punt van dit artikel:

het, mogelijk nadeel, uit literatuur en jurisprudentie blijkt dat alleen bedoeld wordt het mogelijke aandeel.

Uit het getuigenverhoor is niet gebleken dat bekl. opzettelijk de vervalschingen heeft uitgelokt. Het bewijs van het doen plegen van deze vervalschingen acht spr. niet rechtstreeks geleverd door de getuigenverklaringen, maar wel met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid vastgesteld.

Get. de Vries heeft gezegd dat zij de f 12.000 op Drewes wel geboekt moet hebben, omdat ze het anders niet kan verklaren. Bekl. zegt iets dergelijks.

In alle gevallen hebben wij te doen met een intellectuele valsheid, die strafbaar is.

Hierna behandelde spr. de verschillende punten der gagvaarding inzake de vervalschingen.

Uit de verklaring van get. Smith blijkt dat f 2731 niet is verantwoord, wat hem door de Groninger Bank was uitbetaald. Bekl. erkent dat hij op 16 Sept. van de Groninger Bank f 4974,65 heeft ontvangen, waarvan f 2731,24 niet geboekt was op Van Andel, omdat hij dit uitbetaald had voor suiker, waarvan geen enkel bewijs is.

De valsheid in geschrifte van f 9000 in Dec. 1921. Bekl. bekent het bedrag ontvangen te hebben. Oorspronkelijk was geboekt: Amsterdamsche Bank f 6000 wat later is veranderd in f 0000. Bekl. zegt, dat hij Doering evenals in de vorige zaak dit geld heeft betaald. Weer is hiervan geen bewijs te vinden en blijkt ook niet, dat het geld voor „S en L.” betaald zou zijn.

Bekl. ontken de zes zij een nul te hebben veranderd. Dan zou mej. de Vries dit moeten gedaan hebben. Zij herinnert het zich niet, maar zegt, dat, indien ze het gedaan heeft, ze het in opdracht van bekl. moet hebben gedaan.

Spr. geeft toe, dat het bewijs hier zwak is, maar meent dat het hier weer een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid is.

De vervalsching inzake f 6200.- melkpro. (Ontvangsten) en koenraad van Andel (uitgaven)

Get. Van Andel heeft wel f 1200, ontvangen en Melkpro moet volgens de boeken f 5000 naar „S en L.” hebben gezonden. Er mist dan f 5000,- Aanvankelijk zegt bekl. dit aan Doering te hebben betaald. Get. Wolff verklaart, dat hem 17 Febr. f 5000. is betaald

Vermoedelijk is dus door bekl. die f 5000,-, ten eigen betaald, wat de getuigenverklaringen mede aantoonen. Een quitantie bestaat niet.

De vervalsing in Sept. 1921.

Hiermee staat in verband het eerst ten laste gelegde van f 13.007,40 geboekt op van Andel, wat later veranderd werd in f 13.000 van Drewes. Bekl. heeft gezegd inzake het laatste, dat het

geld was afgegeven. Dit is een totaal in begrijpelijke term. Get. Drewes heeft verklaard dat hij de f 13.000 niet heeft betaald. Hier is dus een onjuiste boeking die bekl. ontkent, dat opzettelijk geschied is. Bekl. heeft na aandrang van commissarissen om de zaak met Drewes af te wikkelen op een dag gezegd, dat Drewes f 25.000 had betaald.

Uit deze en de andere getuigenverklaringen achtte spr. het opzet van bekl. bewezen.

Nauw hiermee in verband staat de kwestie van de f 12000 z.g. ontvangen van Drewes.

Had bekl. eerst nog eenig vertrouwen in D. gehad, dan had hij het nu toch moeten weten.

Dit is dus ook een valsheid in geschrifte geweest.

Wat betreft de valsheid op 3 Maart 1923 inzake f 5000 aan Dudok de Wit betaald, dit is geheel onjuist gebleken. Bij den Rechter-Commissaris heeft bekl. o.m. gezegd dat hij het aan Wolf had betaald in Juni '22. Waarom het dan zoo laat te boeken? Het moet gefingeerd zijn. Bekl. heeft nagedacht en geweten dat hij Wolff in Juni inderdaad eens f 5000 had betaald en heeft dit aangegepen. In verband met de verklaring van Mr de Jong achtte spr. het waarschijnlijk, dat van de f 5000 f 4000 aan het kantoor Koppe is betaald.

Bekl heeft meegedeeld inzake de laatste post, dat hij persoonlijk de post Dudek de Wit heeft genoteerd, en dat de naam onjuist was.

Dit laatste feit toont ook weer aan, dat bekl op verschillende tijdstippen opzettelijk foutieve boekingen heeft verricht.

Het O. M. achtte het ten laste gelegde dan ook bewezen en behandelde hierna de strafmaat.

Spr. bracht hulde aan den rechter-commissaris voor de uitnemende wijze, waarop hij de instructie heeft geleid.

Uit de instructie is wel gebleken, dat de groote bedragen, die „S. en L.” te kort heeft niet direct in beklaagde's zak zijn gekomen.

Bekl. heeft toegegeven, dat hij kon doen en laten wat hij wou er had een post van groot vertrouwen. In dit licht beschouwd, heeft bekl. zijn verplichtingen in groote mate verwaarloosd. Wanneer „S. en L.” buiten bekl.'s schuld is achteruitgegaan, had bekl. hiervan de leden op de hoogte moeten brengen.

Spr. zou bekl. in een heel ander licht gezien hebben, wanneer bekl. schuld had bekend. Het was onverantwoordelijk van bekl. om b.v in automobielen te handelen, zelfs al hat, de A. V. dit goedgevonden. Bekl.'s positie was niet zoo, dat hij er nog zaken Mbij kon doen. Hij heeft misbruik gemaakt van zijn positie. Bekl. houding ook na de débacle is niet in zijn voordeel. Het O. M- requireerde, dat bekl. zou worden veroordeeld terzake van drie misdrijven van verduistering en 6 misdrijven van valsheid in geschrifte en eischte tegen hem een jaar gevangenisstraf.

Hierna word de zitting geschorst, waarna in de middagzitting mr. Weersma zijn pleidooi hield waarvan het verslag morgen wordt opgenomen.

Verdediger vroeg absolute vrijspraak voor beklaagde.

NvhN 1924-04-04

Rechtzaak dl-3: De verduistering bij „*Stad en Lande*” (Vervolg van gisteren.)

De verdediging.

In de namiddagzitting kwam de verdediger aan het woord.

Mr. Weersma bracht allereerst een woord van dank aan het O.M. voor de beschikbaarstelling van het dossier, waardoor het hem mogelijk was in korten tijd zich in te werken en niet al te onvoorbereid te zijn. Dat was van groot belang, voor bekl., die bij het publiek bekend staat als degene, die „S en L.” in het verderf stortte. Bekl. is dan ook gevangen genomen op requisitoir dat hij 4 ton heeft verduisterd. Nog velen meenen dat.

De enige grief, die men tegen bekl. kan hebben is dat hij meewerkte om de leden niet op de hoogte te brengen van den waren toedracht. Dat de Friesche zuivelfabriek een accountant in deze zaak haalde is te begrijpen. Spr. wil niet tornen aan het rapport van het kantoor Van Dien, Uden en Co., voor wie het een eerezaak was iets te vinden. Psychologisch gezien is het verklaarbaar dat dit rapport van eenzijdigheid niet is vrij te sluiten. Telkens weer is de kwade trouw van den beheerder op den voorgrond gesteld.

Wij bevinden ons in een tijdvak, waarin verschillende zaken op hun grondvesten daveren. Bij „S. en L.” heeft men daar niet opgelet, maar bekl.’s schuld werd steeds voor waar gehouden. Gelukkig dat in de Rechtszaal niet als in een rapport van een accountant met hypothesen wordt gewerkt.

Aan de bespreking van de afzonderlijke delicten laat spr. enkele algemeene opmerkingen voorafgaan.

Wat betreft de verduisteringen had het O.M. moeten bewijzen, dat de „genoemde” gelden verduisterd waren. Ten aanzien van ieder der tenlaste gelegde verduisteringen moet vast komen te staan dat de van de bank ontvangen gelden verduisterd zijn. Anders vervalt dit deel van de ten laste legging.

Voor de vervalschingen moet vastgesteld worden, dat ze aangebracht zijn in koopmansboeken. Het O. M. had moeten vaststellen in de dagvaarding, dat de coöperatie van koopvrouw is en zich handelondernemingen ten doel stelt. Dat is niet gesteld en kan ook niet gesteld worden, waar art. der statuten zegt, dat „S. en L.” gemeenschappelijk de producten verwerkt en verkoopt. Aangenomen, dat zou kunnen worden aangetoond, dat de ledenvergadering machtiging heeft verleend om melk van niet-leden te verwerken, dan zelfs zal de coöperatie nog niet als koopvrouw gequalificeerd kunnen worden. Dus vervallen hierdoor alle vervalschingen.

Hierna ging pl. over tot de puntsgewijze behandeling der dagvaarding beginnende met de vervalsingen.

a. De post Drewes ad f 13000 - zelfs al zou bekl. materieel al het hem ten laste gelegde bedreven, dan was nog geen bewijs geleverd. Het kleine kasboek is niet een koopmansboek, maar een hulpmiddel. De saldi van het kleine kasboek kloppen dan ook niet met het kolmmenkasboek. Spr. legde een correspondentie over van prof. Volmer en get. v. d. Ploeg om zijn bewering te staven. Het groote kashoek is het koonmansboek. Wanneer men altijd bij is geweest met dit boek, dan wijst dit alleen, dat de praktijk niet altijd met de theorie meegaat.

Dat men in een koopmansboek een notitie, met potlood zou zetten en die als wettelijk juist erkennen is onaannemelijk. Wanneer men met potlood een verandering in een behoorlijke schuldbekentenis aanbrengt dan is dit toch geen valsheid.

Bekl. is bovendien ten laste gelegd, dat hij een toezeggingspost zou hebben doorgehaald. Nu mocht bekl. geen toezeggingspost boeken en dan is het doorstrepen een rectificatie of hij mag het wel boeken, maar dan mag hij ook andere memorieposten boeken. Get. Drewes heeft niet pertinent ontkend, dat hij het geld beloofd had en get. Drewas is iemand, die veel meer beloofd heeft. Het later niet terugboeken is laakbaar, maar niet strafbaar.

b. De post Drewes *f* 12000- Zelfs neemt men aan, dat de coöperatie een koopvrouw is, dan is nog het bewijs niet geleverd. Het. O. M. heeft alleen ten laste gelegd „het doen plegen” maar had daarbij moeten omschrijven op welke wijze dit is geschied.

Een qualificatie is niet voldoende. Feiten moeten worden ten laste gelegd, daar bekl. zich alleen daarop verdedigen kan.

Spekende over de instructie zei pl., dat hij daarom lachte. Aangenomen dat bekl. voor 14 jaar bij zijn benoeming de instructie kende, dan zou hij die nu niet meer kennen, daar de instructie na dien tijd is weggeweest. Bovendien is de instructie onmogelijk. Bekl. is belast met de boekhouding, die hij daadwerkelijk absoluut niet kon bijhouden. Hij kan er dus ook niet verantwoordelijk voor zijn.

Zelfs al had bekl. mej. de Vries een opdracht gegeven, dan heeft hij haar nog niet het feit doen plegen. Pl. wil op mej. de Vries geen blaam werpen. Volgens zijn mening heeft men haar bij „S. en L.” absoluut onbillijk behandeld Dat zij is geweest een manus ministra staat echter niet vast.

Evenmin staat vast, dat indien de opdracht is gegeven, deze met opzet valschelijk moet zijn geweest. Daartoe zou men moeten bewijzen dat bekl. niet gelooft heeft, dat Drewes het geld zou verzenden. Theoretisch had men wel moeten wachten met de boeking totdat bevestigd was, dat het geld gestort was. Maar het opzet van valsheid is hierdoor niet aangetoond.

Wat betreft de opdracht die bekl. zou hebben gegeven, het is niet vast komen te staan, dat dit gebeurd was. Bekl. is zeer loyaal geweest en zegt, dat het wel mogelijk is geweest. Mej. de Vries durft niet onder eede te zeggen: Bekl. heeft mij de opdracht gegeven om dit te boeken.

Het schade-element is evenmin vast komen te staan. Van Drewes was niets te halen en is nog steeds niets te halen.

Wat camouflage van den waren toestand betreft, daar heeft men den laatsten tijd heel wat anders meegemaakt van groote instellingen, waarvan commissarissen en directeurs nog steeds in aanzien zijn.

c. de vervalsching Melkpro ad *f* 6200 en de verduistering van *f* 5000 ontvangen van da Amsterdamsche Bank. Melkpro heeft *f* 1200 overgemaakt aan Van Andel. Die *f* 5000 is verantwoord in het kashoek op 27 Februari. Die post is niet dadelijk in het groote kasboek opgenomen. Over de reden kan men alle veronderstellingen uiten.

Toen de afrekening van „Melkpro” kwam zag men dat „Melkpro” *f* 6200 had betaald, *f* 1200 er van bleek geboekt te zijn. Bekl. heeft toen bij die *f* 5000 een aantekening gezet „Koenraad van Andel” daar hij wist dat het voor suiker was betaald.

Waar is hier het opzet uit wettige bewijsmiddelen aan te toonen? Dat de boeking foutief was, kan toch op zich zelf geen bewijs van het opzet zijn, daar - hoe de post ook geboekt werd - deze toch op de suikerrekening kwam.

Wat de verduistering van *f* 5000 betreft moet bewezen worden dat de van de Groninger Bank ontvangen *f* 5000 die bekl. heeft ontvangen van de G. B. zijn in de kas van „S. en L.” terecht gekomen. Bekl. beweert, dat hij *f* 5000 voor „S. en L.” aan Wolff heeft betaald. Get. Wolff durft niet beweren, dat bekl. het hem niet persoonlijk heeft betaald en geeft toe, dat hij het geld van „S. en L.” ontving.

d. de vervalsching waarbij op 16 Sept. ‘21 geboekt is in het kleine kasboek Koenraad v. Andel ontvangen *f* 2107,96, en *f* 135 enz., terwijl ontvangen was *f* 4347,65. Stelt men een oogenblik de juistheid hiervan, dan nog bestond de post *f* 4347,65 uit drie posten en is er geen sprake van valsheid indien hiervan slechts 2 vermeld werden.

Van vervalsching is hier dus geen sprake.

Pl. behandelde hierbij de verduistering ad f 2731, die, bekl. gepeegd zou hebben. Men heeft getracht het contract met Van Andel verdacht te maken, maar verder is men niet gekomen. Bekl. zegt, dat hij het geld aan Doering heeft betaald. Een quitantie is hiervan niet. Get. de Vries heeft gezegd, dat er een groot couvert was in de brandkast met niet te boeken rekeningen. Misschien is hierbij de quitantie geweest. De enveloppe, is verdwenen, sedert bekl. niet meer hij „S. en L.” is.

Het feit, dat niet geboekt is, wordt door bekl. verklaard door te wijzen op zijn systeem van boekhouding. Het ligt dan ook geheel en al in de lijn van deze boekhouding, dat alleen verliezen en winsten geboekt werden. en dat, wanneer men met een winst een verlies dekt, dat dit niet geboekt behoeft te worden.

Gesteld dat men beklagde's kwade trouw aanneemt, dan ligt toch meer voor de hand, dat bekl. een verliespost camoufleert dan dat hij een ontvangstpost zou hebben weggelaten.

Het O. M. heeft zelfs geen moeite gedaan om Doering te dagvaarden, aan wien het geld is uitbetaald. Pl. heeft deze moeite wel gedaan, maar helaas zonder succes. Doering was nergens te vinden.

Merkwaardig is in dit verband de berekening van get. v. d. Ploeg, waaruit blijkt, dat op suiker winst is genaakt.

e. de valsheid in geschrifte, waarbij Amst. Bank f 6000 is veranderd in het kleine kasboek tot Amst. Bank f 0000. De eenige die hierover iets verklaart is mej. de Vries. Maar zij zegt niets positiefs. Zij zegt zelfs niet pertinent, dat zij de verandering heeft aangebracht, Van een opdracht is geen sprake.

Hierbij merkte pi. weer op, dat volgens hem het kleine kasboek geen koopmansboek is en het O. M. niet omscheven heeft op welke wijze, bekl. het feit zou hebben kunnen doen plegen. Aan deze ten laste gelegde vervalsching is gekoppeld een verduistering van f 9000, dat bekl. van de Amsterdamsche Bank zou hebben ontvangen. Het staat niet vast, dat bekl. het geld ontvangen heeft. Hiertoe is niet een enkel bewijs. Er is in dien tijd f 9000 aan Doering betaald die daarvoor onlangs een schriftelijke verklaring gaf. Nu gelooft men de verklaring niet, terwijl men wel een quitantie zou hebben geloofd.

f. de vervalsching Dudok de Wit f 5000. Bekl. heeft 3 Maart in het kleine kasboek geboekt Dudok de Wit (oude post brief komt) f 5000. Het accountantsrapport heeft dit in verband gebracht met het gevel met het kantoor Koppe en De Jong. Mr. De Jong, die hedenmorgen de zitting bijwoonde, heeft pl. gezegd, dat dit verband heel, absoluut onmogelijk en onbegrijpelijk voorkwam.

De dagvaarding zegt dat de f .5000 niet op of omstreeks dien tijd is betaald, maar er staat oude post en dus is, het vroeger geweest. De dagvaarding deugt dus niet.

Het opzet is ook hier niet bewezen.

Pleiter kwam dan ook tot de conclusie, dat van veroordeeling in geen der in de dagvaarding genoemde gevallen sprake kan zijn. Spr. stemt toe, dat bekl. wel laakbaar is geweest. De commissarissen zijn even goed te kort geschoten. Zij hebben dan ook maar God's wateren over God's akker laten lopen. Bekl. is misschien mede door die slechte boekhouding de oorzaak geweest, dat de toestand zoolang gecamoufleerd is. Dat is laakbaar zeer laakbaar, maar velen hebben hetzelfde gedaan.

De bestuursleden zijn nu vergeten wat bekl. voor „S. en L.” heeft gedaan. In 1911 heeft, hij „S. en L.” van den ondergang gered en groot gemaakt. Nu is men vergeten, dat men bekl. destijds noemde de koning van Stad en Lande en men hem smeekte om niet een andere benoeming aan te nemen.

Wanneer de rechtbank zelfs schuld zou aannemen, dan moet gerekend worden met de lange preventieve hechtenisstraf. Maar pl. is overtuigd, dat *vrijspraak* moet volgen. Pl. heeft bekl. onmiddellijk invrijheidstelling willen vragen, maar heeft dit niet gedaan om de rechtbank gelegenheid te geven rustig alles te overwegen.

Replik.

Het O. M. repliceerde. Dat de coöperatie een koopvrouw is, behoeft niet uitdrukkelijk in de dagvaarding gemeld te worden volgens spr. meening.

Het voorbeeld van pl. met de met potlood veranderde schuldbekentenis, is onjuist, omdat dit niet een intellectueel misdrijf zou zijn.

Het doen boeken is niet alleen een qualificatie en behoeft niet nader te worden aangeduid.

Wat betreft de f 4974. De valsheid is hier, dat men niet overeenkomstig de werkelijkheid heeft geboekt het ontvangen bedrag.

In veel gevallen is geen bekentenis van bekl. of positieve getuigenverklaring. Maar daarom kan nog wel een wettelijk bewijs worden geconstrueerd uit verschillende omstandigheden en verklaringen.

Het O. M. persisteerde bij zijn requisitoir.

Dupliek.

De verdediger begon met de laatste opmerking. Men behoeft niet de boeking te bewijzen, maar het opzet, en dat kan alleen door bekl. of een der get. Worden bewezen.

Wat de boeking betreft. Wanneer men een bedrag ontvangt, dat uit drie posten bestaat en men boekt er twee van dan is dit geen vervalschig.

Pl. bleef er eveneens bij, dat in de dagvaarding had moeten worden meegedeeld, dat de coöperatie een koopvrouw is, wat niet geschiedt is. Bovendien ontkent pleiter dit ten stelligste op de reeds genoemde gronden.

De *president* wendt zich vervolgens tot bekl. en vraagt hem of hij nog iets in het midden heeft te brengen.

Bekl. Het mag waar zijn, dat ik enkele posten misschien heb teruggehouden en den toestand gecamoufleerd, waar ik ontken alles, wat mij is ten laste gelegd.

De *president* sluit hierop de zitting, waarna bekl. wordt weggeleid.

't Is ondertusschen bijna half vijf geworden zoodat de behandeling dezer zaak in totaal 11½ uur van de aandacht der rechtbank heeft in beslag genomen.

Uitspraak Donderdag 17 April

Uitspraak directeur in't V. „Stad en Lande”

GRONINGEN: Hedenmorgen deed de Rechtbank uitspraak in de zaken tegen den 37-jarigen Hendrik in 't V. oud-directeur van de Coöperatieve Vereeniging van Melkproducten „Stad en Lande” te Groningen, laatst wonende te Heemstede, thans gedetineerd. De rechtbank achtte bekl. niet schuldig aan de hem tenlaste gelegde misdrijven van verduistering en aan de vier der hem ten laste gelegde misdrijven van valscheid in geschrifte. Wel achtte de rechtbank bekl. schuldig aan de twee hem ten laste gelede misdrijven van valscheid in geschrifte ten aanzien van de posten, waarbij genoteerd is, dat ontvangen is van den in de procedure meermalen genoemden Drewes f 12.000 en f 13.000, daar hierdoor een schade van f 25.000 door S. en L. had kunnen worden geleden en veroordeelde bekl. tot 9 maanden gevangenisstraf met aftrek der preventieve hechtenisstraf. Zooals men weet had het O. M. 1 jaar gevangenisstraf (zonder aftrek van de prev. hechtenis) geëischt en mr. Weersma volkomen vrijspraak bepleit.

LC 1924-04-18

RECHTZAKEN.
Stad en Lande.
De rechtbank te Groningen heeft gisteren H. in 't V., vroeger directeur van de melkverrichting Stad en Lande, tegen wien wegens 4 misdrijven van verduistering en 3 van valscheid in geschrifte een jaar gevangenisstraf geëischt was, veroordeeld tot 9 maanden, met aftrek van voorloopige hechtenis, wegens één misdrijf van valscheid in geschrifte. Het overige ten laste gelegde achtte de rechtbank niet bewezen.

NvhN 1924-06-10

In een Zaterdag j.l. gehouden ledenvergadering van de Coöperatieve Melkproductenfabriek „De Ommelanden” is de heer F. de Boer, voorheen ambtenaar van den Bond van Coöp. Zuivelfabrieken in Friesland en waarnemend directeur der fabriek definitief tot directeur benoemd.

Verslag vergadering *Stad en Lande*

GRONINGEN: Hedenmorgen werd onder presidium van den heer E. Veldman, te Zuidwolde, in de groote bovenzaal van het Concerthuis een ledenvergadering gehouden van „*Stad en Lande.*” De agenda bevatte evenals in de vergadering van 16 Februari j.l. voorstellen tot statutenwijzigingen.

Voorgesteld werd om art. 4 te doen vervallen en daarvoor te lezen: De vereeniging zal zijn aangegaan tot 1 Juli 1924 en mitsdien pp dien datum in een toestand van ontbinding treden.

Art. 11 en 60 vervallen. In plaats van het laatstgenoemde werd voorgesteld te lezen: De vereffening der zaken van de Vereeniging, nadat zij in den toestand van ontbinding is getreden, zal geschieden door een Commissie van 7 personen, daartoe aangewezen door de ledenvergadering.

Bij eldien aan de liquidatie-commissie mocht blijken, dat naar haar oordeel de baten niet toereikend zijn om de schulden te voldoen, zal het tekort moeten worden aangezuiverd door de leden, en zij wier lidmaatschap nog geen jaar geëindigd is, met dien verstande dat ieders deel in een tekort wordt berekend en omgeslagen naar verhouding van de hoeveelheid melk, door ieder der aansprakelijke personen gemiddeld per jaar geleverd gedurende de laatste vijf jaar voorafgaande aan het Vereenigingsjaar 1922/1923.

Voor degenen, wier lidmaatschap vóór het Vereenigingsjaar 1922/23 nog geen vijf jaar heeft geduurd, wordt het aandeel in het tekort berekend en omgeslagen overeenkomstig de gemiddeld per jaar geleverde hoeveelheid melk gedurende het aantal volle vereenigingsjaren, waarover zijn of haar lidmaatschap heeft geloopt, vóór den aanvang van het vereenigingsjaar 1922/'23.

Ten aanzien van degenen, die vóór den aanvang van het Vereenigingsjaar 1922/1923 nog niet over een vol vereenigingsjaar melk mochten hebben geleverd, zal het aandeel in het tekort worden berekend en omgeslagen naar verhouding van de hoeveelheid melk door hen in het dienstjaar 1921/'22 geleverd

Ten aanzien van degenen, die na den aanvang van dit dienstjaar 1922/1923 mochten zijn getreden, zal het aandeel in het tekort worden berekend en omgeslagen naar verhouding van de hoeveelheid melk door hen gemiddeld per dienstjaar geleverd.

Een eventueel batig saldo zal in dezelfde verhouding worden verdeeld.

Het bedrag, dat door ieder der aansprakelijke personen is betaald uit hoofde van den omslag, waartoe op 8 Maart 1923 door de ledenvergadering is besloten, zal in mindering strekken op hun aandeel in het tekort.

Het tekort wordt door de liquidatiecommissie vastgesteld. Bij de vaststelling van het tekort zal het door de aansprakelijke personen in laatstbedoelden omslag betaald worden aangemerkt als aan hen verschuldigd.

De hoeveelheden melk worden behoudens schriftelijk tegenbewijs, uitsluitend bewezen door de boeken en bescheiden der vereeniging.

Ingeval in de liquidatie-commissie een vacature ontstaat, zal daarin door de ledenvergadering ten spoedigste worden voorzien.

Zoals men weet is in de bovengenoemde vergadering van 16 Februari het voorstel tot statuten-wijziging met 272 tegen 237 stemmen en 4 blanco verworpen. Ook toen was de strekking der voorgestelde wijzigingen het benoemen van een liquidatie-commissie.

Na deze vergadering heeft de schuldvraagcommissie een conferentie gehouden met den heer U. Kooistra en den 19 April j.l. werd in een nieuwe ledenvergadering een commissie benoemd uit alle partijen, die een onderzoek zou instellen omtrent de betreffende commissarissen en bestuur en tevens plannen zou voorbereiden om te komen tot ontbinding der vereeniging en van een en ander rapport zou uitbrengen.

Eenige dagen voor de vergadering van heden heeft de schuldvraag-commissie zich in een schrijven tot de leden gewend, waarin zij er op wijst, dat de in de vergadering van heden voorgestelde statuten wijzigingen gelijksoortig zijn aan die van 16 Februari j.l. en uitspreekt, dat het in het belang der leden is, deze wederom te verwerpen. De commissie wijst in dit schrijven er verder op, dat door aanneming der voorstellen de liquidatie volgens haar onbeperkte macht zou krijgen en meent, dat door de aanspraken prijs te geven misschien belangrijke baten voor de vereeniging verloren zouden gaan ten nadeelen van de leden die dit nadeel zouden voelen in den vorm van een omslag, hooger dan anders noodig zou zijn.

De heer Veldman opende de vergadering en gaf het woord aan den heer Kooistra.

De heer Van Loenen vroeg het woord.

De Voorzitter: „Ik heb ‘t het eerst aan den heer Kooistra gegeven.”

De heer Van Loenen: „Ik vroeg ‘t eerst het woord.”

Na eenig heen en weer praten kreeg hij het woord en wees erop, dat er geen uitspraak is van de in de vorige vergadering benoemde commissie en dat men weer met de oude voorstellen komt. Hij adviseert tegen te stemmen (applaus).

De heer Kooistra: Wat U zegt is voorbarig. Er moeten voor de statutenwijzigingen 213 van het aantal leden aanwezig zijn en er zijn 163, terwijl er ruim 200 moeten zijn, Het bestuur stelt voor om de vergadering uit te stellen tot Zaterdag over een week.

Een groot rumoer ontstond. Geroeem werd: „Dat zal wel afgesproken werk zijn”. - Waar zijn de andere bestuursleden? - Waar zijn de commissarissen?

(Er zijn 2 bestuursleden en 1 commissaris aanwezig).

Een er aanwezigen verweet het bestuur, dat de leden niets van de zaak afweten, dat het bestuur zijn verplichtingen niet is nagekomen, zoodat het naar huis moet worden gestuurd. (Applaus en geschreeuw).

Wie betaald de Friesche afgevaardigen.

Mijnheer Kooistra heeft zelf gezegd, dat „*Stad en Lande*” het betaalt.

De heer Kooistra: „Maar wat willen jullie dan eigenlijk?” Onder groot rumoer wordt voorgesteld de commissie op te doeken.

De heer Kooistra leest een ingezonden stuk voor van een aantal leden, waarin gevraagd wordt de agenda uit te breiden met vier punten n.l. 1. uitbrengen van het vergadering van de in de vorige vergadering benoemde commissie; 2. het bestuur met 5 leden uit te breiden; 3. die onmiddellijk te benoemen en 4 rondvraag.

Volgens art. 57 kan dit in behandeling worden genomen wanneer $\frac{3}{4}$ der aanwezig leden er voor zijn.

De heer Bakker, van Onderdendam, vraagt, hoe het met de nieuwe zaak en de oude staat en of het met „De Ommelanden” heelemaal in orde is. Op het hypotheekkantoor staat alles nog

open en is nog geen acte gepasseerd. „Ik ben geen advocaat, maar heb er wel mijn gedachten over.”

De heer Kooistra: „Ik heb hier nog nooit een onwaarheid gesproken.”

De heer Bakker: „Pssst!”

De heer Kooistra: „Nee, dat is niet waar mijn rechterbuurman (de heer De Boer directeur van „De Ommelanden”) deelt mij mede, dat die zaak in orde is, maar ze is niet aan de orde. Aan de orde is uitbreiding der agenda.

De heer Bakker: „Jullie houdt altijd een slag om den arm. Dan kom ik er straks wel mee.”

Het rumoer duurt voort.

Na geruimen tijd deelde de heer Kooistra mee, dat weer een faillissementsaanvraag is binnengekomen n.l. van den heer Oostra, den vroegeren klerk van „S. en L.”, voor een bedrag ad plm, f 3000, waarover de Rechtbank Vrijdag, over een week uitspraak zal doen. Het komt spr. voor, dat ‘t het beste is, dat bij uitbreiding van het bestuur dit gemachtigd wordt te handelen.

De heer W. P. Dijkhuis, van Noorddijk, vroeg hoe het kwam, dat nog een hypotheek ad f 110.000 open staat op „S. en L.”, terwijl „De Ommelanden” de gebouwen hebben overgenomen. Ook vroeg hij de reden van het lang uitblijven van het overnemen van de overige hypotheeken.

De heer D e Boer zei, dat het nieuwe bestuur, die zaak met notaris Sanders heeft afgehandeld. De heer Dijkhuis. „Waarom heeft de heer Kooistra vroeger dan gezegd, dat het in orde was?”

De heer Kooistra: „Dat was mij medegedeeld. Wanneer ik geweten had, dat er nog formaliteiten nodig waren, zou ik er dat ook bij hebben gezegd.”

De heer Dijkhuis: „Dan kom Ik tot de conclusie, dat u eerst en dan wij bedrogen worden.”

Naar aanleiding van een vraag van den heer Dijkhuis volgde nog een woordenwisseling over het niet of wel voorlezen der notulen in de vorige en deze vergadering.

De heer Kooistra moest thans vertrekken, zooals hij de vergadering mededeelde, omdat hij nog heden in Arnhem moest zijn.

Hierna werd tot stemming over gegaan. Het voorstel tot uitbreiding der agenda werd aangenomen met 312 tegen 4 stemmen en 21 blanco.

Thans was aan de orde het verslag van de commissie, die in de vergadering van 19 April is benoemd. Hierin hadden zitting de heeren A. Pooretsga, (voorzitter), Den Horn, A. Lok, (secretaris), Haren; S. Mellema (penningmeester) en Froentjes, te Adorp en Lutgers van Euvelgunne. Waar de heer Poortenga niet aanwezig was bracht de heer A. Lok rapport uit.

De heer Lok zei, dat de commissie niet veel medewerking had gehad. Na veel moeite heeft men het notulenboek in handen gekregen en de heer Lok deed eenige mededeelingen daaruit, waarbij hij vermeldde, dat dit geen rapport is, maar slechts een bloemlezing van wetenswaardigheden. De conclusie is als volgt samen te vatten:

Het tekort dat door besluiten van ledenvergaderingen voorloopig geacht moet worden gedekt te zijn is f 80.000 (men weet, dat het geheele tekort circa f 600.000 is). Echter zal nog kunnen worden nagegaan:

1. De schade tengevolge van suiker- en melkproductenhandel en van eigen handel van den directeur.
2. Of de verbouwing van „Welgelegen” meer gekost heeft dan f 60.000. Wat het meer gekost heeft, mag niet ten laste van de leden worden gebracht, daar deze in een vergadering, bepaalden, dat de kosten niet hooger mochten zijn.
3. Moet het bedrag met f 25000 en f 12000 verminderd worden. Op 11 Juli 1923 werd besloten een eerste hypotheek op eigendommen te nemen van f 110.000. Dit besluit zou niet geno-

men zijn, indien men had geweten, dat er reeds twee eerste hypotheeken ad f25000 en f12000 op de eigendommen waren genomen.

In het rapport wordt tevens het denkbeeld geopperd om een aanklacht tegen het bestuur bij den strafrechter in te dienen wegens het opzettelijk indienen van vervalschte balanssen en het schriftkundig zien uitmaken of de notulen al dan niet later vervalscht zijn.

De heer Lok eindigde met de verklaring te geven, dat na het uitwerken van al deze punten, geen der leden meer iets zou hebben te betalen en zei dat men zijn gezond verstand moest gebruiken.

De heer Bakker deelde mede, dat op de desbetreffende vergadering uitdrukkelijk is gezegd, dat de verbouwing niet meer dan f60.000 mocht kosten, terwijl later verteld is dat dit f83.000 heeft bedragen.

De heer Lok zei, dat het ook f95.000 kan zijn.

Hierna werd z. s. brsloten tot uitbreiding van het bestuur met 5 leden.

De uitslag van de stemming was, dat bij eerste stemming tot bestuursleden werden verkoren de h.h. A. Lok te Haren, J. Froentjes te Adorp en W. P. Dijkhuis te Noorddijk. Daar de heer W. P. Dijkhuis niet persoonlijk lid was, was zijn benoeming ongeldig. Tengevolge hiervan wan de heer H. v. Loenen te Haren nog verkozen, die de benoeming aannam.

Bij nieuwe vrije stemming werd gekozen de heer L. v.d. Broek te Haren en bij herstemming de heer W. Bakker te Onderdendam.

Bij rondvraag vroeg de heer Lok het woord. Hij had van een rechtsgeleerde gehoord, dat verleden Vrijdag de oud-voorzitter van „S. en L.”, de heer Vink, door de Rechtbank alhier is veroordeeld tot betaling van de f30.000 aan de boerenleenbank te Zuidwolde en dat hij dit weer kan verhalen op „S. en L.”, daar deze geen verzet tekende. Spr. vroeg den leden om het bestuur te machtigen in dezen op te treden.

Hierna sluiting.

NvhN 1924-06-21

•• Bij vonnis der Arrondissements-Rechtbank te Groningen d.d. 20 Juni 1924 is de Coöperatieve Vereeniging: **Coöperatieve Fabrieken van Melkproducten „STAD EN LANDE”**, handelaars, gevestigd en kantoorhoudende te **Groningen**, verklaard in staat van faillissement met benoeming van den Edelachtbaren Heer Dr. R. P. CLEVERINGA, Rechter in gemelde Rechtbank, tot Rechter-Commissaris en met aanstelling van ondergeteekenden tot **Curatoren**

Groningen den 21 Juni 1924.
De **Curatoren** voornoemd:
Mr. W. J. M. WEERSMA
Mr. T. DE JONG Tzn.

Nvln 1924-07-08

Bij beschikking van den Ed. Achtb. Heer Rechter-Commissaris in het faillissement van de Coöp. Fabrieken van Melkproducten „STAD en LANDE“ te Groningen d.d. 30 Juni 1924, is bepaald:

1. dat de schuldverordeningen ten last van dezen boedel bij een der ondergeteekenden moeten worden ingediend vóór den 29 September eerstkomende, en
2. dat de verificatievergadering zal worden gehouden op Maandag den 10den November 1924, des voormiddags te 10 ure, in een der lokalen van het Paleis van Justitie in de O. Boteringestraat te Groningen.

De Curatoren in voornoemd faillissement:

Mr. W. J. M. WEERSMA.
Mr. T. DE JONG Tz.

Nvln 1924-07-14

Voorloopig bericht.

Binnenkort zullen publiek worden verkocht:

de kapitale Gebouwen

en BIJGEBOUWEN waarin vroeger was gevstigd de melkinrichting **STAD EN LANDE**, gelegen aan de N. Haven, en Werfstraat. Inl. aan het kantoor Coöp. Melkproductenfabriek „DE OMMELANDER“ aan de Fr. Straatweg.

Nvln 1924-09-27

Voorloopig Bericht.

Binnenkort zullen ten verzoekte van de Zuivelfabriek „DE OMMELANDEN“ te Groningen, publiek worden verkocht:

De Fabrieken

met pakhuisruimten en bovenwoningen, benevens een bouwterrein, toebe-

hoord hebbende aan de voormalige Coöp. Vereen. „Stad en Lande“ te Groningen, alles gelegen te Groningen aan de Noorderhaven en de Werfstraat bij 't Noorderplantsoen, in perceelen, zooals nader zal worden gespecificeerd

De Notarissen:

H. SANDERS.
Mr. H. W. HELLEMA.

Vergadering ‘ontevreden leden’ „*Stad en Lande*” (Schuldvraag-commissie)

(Vergadering van de oppositie.)

GRONINGEN: Hedenmorgen werd in het café „van Duinen” aan de Grote Markt een vergadering gehouden, belegd door de uit de met den gang der zaken ontevreden leden van Stad en Lande gevormde commissie.

De voorzitter, de heer J. Lutgers te Euvelgunne, opende te kwart voor elf de vergadering met, den wensch, dat de vergadering een succesvol verloop mocht hebben.

De heer A. Lok, te Haren, bracht hierna als secretaris het verslag der Commissie uit, zoowel vóór als na haar definitieve benoeming. Het verslag ging terug tot ongeveer 1920, toen in een vergadering in het café „Vogelzang” zich verschillende onaangenaamheden voor deden, die het vertrouwen van sommigen leden schokten. Er is toen reeds een commissie benoemd, die zich niet met de gestes van directeur, bestuur en commissarissen kon vereenigen. De strubbelingen hadden toen tengevolge, dat in Mei 1922, vele leden veehouder af werden en dus volgens het reglement meenden niet meer als leden te tellen. Het verslag memoreert verder de laatste geschiedenis, die we nog voldoende bekend kunnen achten. In December van het vorig jaar werd de commissie voor de Schuldvraag benoemd. Deze commissie bereikte, 1e, dat de fabrieken voor een goede prijs werden verkocht, en 2e, dat er geen statutenwijzigingen werden aangenomen.

De toestand van de kas is dat ontvangen werd *f* 107,13½, uitgegeven *f* 91,02½.

Het overschot moet nog aan verschillende kleine uitgaven worden betaald.

Als tweede punt stond op de agenda, bespreking proces Groninger Bank. (De geheele vordering is *f* 182.000) De heer Lok gaf een uiteenzetting. Eenige leden hebben op de verificatie-vergadering protest aangetkend, daar de in Maart 1916 opgenomen *f* 165.000, volgens een besluit in een latere vergadering zou worden terugbetaald, indien de leden hun gelden bij de fabriek deponeerden. Het Laatste geschiedde en de deposito's zijn erkend. Dus behoeft. Slechts eenmaal *f* 165.000 worden betaald en is protest aangeteekend, daar het bestuur aan de Gron. Bank de vrijgekomen gelden had behooren terug te betalen, al deden zij het ook niet. Spr, verwacht dat - indien met een proces gedreigd word, – de Gron Bank op zijn borgen zal terug tasten.

Het precederen kost echter geld en er moet rekening worden gehouden met het vesliezen van het proces tot in hoogste instantie. In het laatste, geval zullen de kosten circa *f* 2000 à *f* 2500 bedragen. Daarom acht de commissie het juist dat deze gelden gestort worden en een aparte. financieele commissie er voor wordt benoemd, die het geld beheert.

Eerst werden in bespreking gebracht de wel of niet noodzakelijkheid van het voeren van een proces met de Groninger Bank.

Uit de vergadering gingen stemmen op, die het wenschelijk achten, dat mr. Van Iddekinge de zaak in de vergadering toelichte.

De heer A. Lok zei dat de rechtskundigen het niet van belang achtten, dat zij aanwezig waren, daar zij toch geen uitsluitsel zouden kunnen geven.. De heer Lok meende echter, dat men er altijd won, daar de schuld geen rente trekt, zoolang de verificatie niet heeft plaats gehad. Dit proces gaat rechtstreeks, tegen de Groninger Bank, maar indirect tegen het oude bestuur. Indien men het proces dooret, kan alleen de schuldvraag aan de orde komen. En het fit – aldus

spr. dat de heer Vink voor de rechtbank komt is ons alleen f2040 waard (teekenen van instemming).

Onder applaus word besloten tot het voeren van het proces tegen de Gron. Bank.

Naar aanleiding van vragen in dit verband met het oog op het *proces-ledenkapitaal* en de daaraan verbonden kosten werd nogmaals de wensch geuit dat een der advocaten, mr. Van Iddekinge en mr. Van Berkum, hier aanwezig waren. Van bestuurszijde was men het hiermede niet eens, daar mr. Van Iddekinge het zelf niet noodig en overbodig achtte, dat hij in parsoon aanwezig was, hoewel hij natuurlijk hiertoe wel bereid was.

De debatten beginnen, hier wat verdeeld te worden en o.m. werd ter sprake gebracht de verdeling der kosten. De financiën werden nu zoolang buiten bespreking gehouden en overgegaan tot bespreken van het in principe overgaan tot het *procesledenkapitaal*.

De heer Lok begint met de voorlezing van een uiteenzetting van mr. Van Berkum, De advocaten meenen, dat voor aandeelen boven f100 het proces wel raison heeft en er kans op winnen is, hoewel ieder natuurlijk moet beoordeelen of bij de risico wil dragen.

De curatoren - aldus de heer Lok - hebben al deze vordeningen „niet verschuldigd” getekend. Daartegen is protest aangeteekend. Wie nu voor den 9 Januari niet f10 stort en een procedure stelt, diens zaak worde niet behandeld. Er zal dan één zaak worden behand, waarin beslist zal worden over allen, die verzet aantekenden.

Een der leden vroeg, wat het voordeel is van de erkenning van het ledenkapitaal.

De heer Lok zegt, dat bij erkenning de schuld f100.000 van „S. en L. hoger wordt.

‘t Is hier een kwestie van recht, voordeel van beteekenis is er niet te behalen.

Over deze kwestie werd heel wat heen en weer gepraat. Sommigen meenden dat de zaak niet de moeite waard was, anderen meenden dat het een onbillijkheid was, dat het ledenkapitaal niet als schuld word erkend,

Op voorstel van den heer Lok werd - waar over dit punt verschil van meening was - eerst besproken de gelden noodig voor het proces-Gron. Bank. Er zijn stemmen opgegaan die willen, dat allen gelijk deelen. Dit is er echter niet een goed standpunt: wie het meest bij de zaak geïnteresseerd is, moet het meest betalen. De commissie meent, dat de omslag der kosten gebaseerd moet zijn op de omslag van Maart 1923. De kosten zullen worden vastgesteld op f2500.

De omslag is berekend over de jaren vóór 1922/’23

Enkele leden maakten de opmerking, dat zij - die de laatste jaren geleverd hebben, - het meest gedupeerd waren en meenden daarom een dergelijke verdeling als de voorgestelde niet billijk. Deze leden waren voor vrijwillige bijdragen.

Tenslotte kwam het voorstel om wel de omslag als basis te houden maar een minimum van f15 en een maximum van f75 vast te stellen aan de orde.

De voorzitter is er tegen en meent, dat het bestuursvoorstel het billijkste is, n.l. Evenredige omslag. Na stemming verklaarden zich 47 leden er voor om mee te deelen in de kosten volgens deze regeling (er waren plm. 70 à 80 personen ter vergadering).

Het proces-ledenkapitaal wás nu weer aan de orde. Voor het voeren van dit proces verklaarden zich 31 personen (de kosten hiervan zullen volgens mededeling hoogstens f1000 bedragen, daar het aantal deelnemers lager is dan geraamd en het proces alleen in Groningen wordt gevoerd.

BELANGRIJKE VEILING

van Onroerende Goederen te GRONINGEN.

Notaris SANDERS te Groningen, Stationsstr. 9, zal met medewerking van Notaris HELLEMA aldaar, A-kerkhof Z.Z. 28, op **Woensdag 25 Februari 1925** zij inzet en op **Woensdag 11 Maart d.a.v. bij toelag**, beide dagen 's avonds 8 uur, in het café-restaurant „HUIS DE BEURS“ aan de Vischmarkt, **publiek verkoopen:**

De kapitale gebouwen met terrein,

waarin tot voor kort de fabrieken van melkproducten van „STAD EN LANDE“ waren gevestigd, bijzonder mooi en gunstig gelegen aan de **Noorderhaven (nos. 59, 61 en 61a)** op den hoek van de **Werfstraat (nos. 1 en 1a)** te Groningen, benevens een gebouw, dienende tot bergplaats, met apart heerenbovenhuis aan de **Werfstraat nos. 9 en 9a**, en wel in de volgende percelen:

I. Het perceel op den hoek van Noorderhaven en Werfstraat,

ingedeeld als volgt: beneden (no. 61 Noorderhaven): 2 winkels, zeer groote kelders, bergplaats en dito uitkomende aan de Werfstraat (on. 1); heeren-bovenhuis (Werfstraat 1a) bevattende: groote hal, 2 groote kamers en suite, 2 flinke kamers (3 kamers met balkon), groote keuken, bergplaatsen; 2e verdieping, waarop 2 slaapkamers en groote zolder met beschoten kap.

Het benedengedeelte is heel gemakkelijk tot ruime magazijnen met woning in te richten; het perceel heeft riant uitzicht naar 3 zijden der **stad**.

II. Een Magazijn met Bovenwoning

(no. 61a) aan de **Noorderhaven**, ten Oosten van- en grenzende aan perc. I; het bovenhuis bevat: hal, 2 kamers en suite, groote achterkamer met balkon, flinke keuken; en 2e verdieping, waarop 2 ruime slaapkamers en 2 zolders.

III. Magazijnruimte inclus. de machinekamer

met grooten zolder, waarop magazijn, aan de **Werfstraat**, ten Noorden van- en grenzende aan de percelen I en II.

IV. Het Ketelhuis

met de daarin aanwezige 2 ketels, benevens zolder en terrein, waarop de fabrieksschoorsteen, aan de **Werfstraat**, ten Noorden van- en grenzende aan percelen III en V; aan de Noordzijde van dit perceel ligt een gang, scheidende de percelen IV en VI.

V. Een groot Gebouw a. d. Noorderhaven 59

waarin de melkpoederfabriek werd gedreven, met grooten zolder, benevens erf waarop bergplaatsen, en gang naar de Noorderhaven

De percelen I tot en met V vormen één complex ter grootte van 7.83 aren, dat voor vele bedrijven uiterst geschikt is; het ligt aan groot scheepsvaarwater; een melkproductenfabriek mag niet weer in de percelen worden gevestigd.

VI. Een perceel Grond,

groot 1.62 Are, zeer geschikt voor **bouwterrein**, met daarop staande **loods**, aan de **Werfstraat** ten Noorden van percelen IV en V en daarvan door een gang gescheiden.

VII. Het perceel aan de Werfstraat 9 en 9a,

met **open plaats**, bestaande uit: beneden: groot magazijn (uitermuntend geschikt voor **Auto-garage**) en werkplaats, en het **Heerenbovenhuis** no. 9a: 2 gr. kamers en suite, kl. voorkamer, gr. Keuken met balkon, plat dak en ruime bergplaats en verder 4 fl. slaapkamers en badkamer.

De percelen kunnen worden bezichtigd op **Maandagen en Dinsdagen 23 en 24 Februari** en **9 en 10 Maart a.s.**, telkens van 2—4 uur tegen betaling van fl.— voor de Armen; daarbij zal aanwezig worden gedaan.

De machinerieën enz. in de gebouwen aanwezig, zijn niet onder den koop begrepen (behalve de stoomketels) en worden afzonderlijk verkocht.

Te aanvaarden dadelijk na den toelag.

Betaling der Kooppenningen 1 Mei 1925.

Ten kantore van den Notaris zijn vanaf 14 Februari kaarten ter inzage, waarop de percelen I—VI in kleuren zijn aangeduid, en inlichtingen te bekomen.

NvhN 1925-02-28

BELANGRIJKE VEILING van Onroerende Goederen te GRONINGEN.

Notarissen SANDERS te Groningen, Stationsstraat 9 en HELLEMA aldaar, A-Kerkhof Z.N. 28, zullen op **Woensdag 11 Maart 1925** bij toelag, 's avonds 8 uur, in het café-restaurant „Huis de Beurs”, aan de Vischmarkt, publiek verkoopen ten verzoeken van de Coöp. Ver. Coöp. Melkproductenfabriek „De Omelanden”:

De kapitale gebouwen met terrein,

waarin tot voor kort de fabrieken van melkproducten van „STAD EN LANDE” waren gevestigd, bijzonder mooi en gunstig gelegen aan de Noorderhaven (nos. 59, 61 en 61a) op den hoek van de Werfstraat (nos. 1 en 1a) te Groningen, benevens een gebouw, dienende tot bergplaats, met apart heerenbovenhuis aan de Werfstraat nos. 9 en 9a en wel in 7 perceelen, zooals vroeger uitvoerig werd geadverteerd, welke perceelen op 25 Februari 1925 zijn ingezet als volgt:

- Perceel I op f 16450.
- Perceel II op f 12600.
- Perceel III op f 5100.
- Perceel IV op f 5000.
- Perceel V op f 10400.
- Perceel VI op f 3550.
- Perceel VII op f 14600.

De perceelen kunnen nog worden bezichtigd op Maandag en Dinsdag 9 en 10 Maart a.s. van 2—4 uur, tegen betaling van f 1 voor de armen; daarbij zal aanwijzing worden gedaan.

Op Woensdag 4 Maart 1925, worden machinerieën enz. verkocht (zie aparte annonce), welke door koopers van onroerend goed genaast kunnen worden.

Te aanvaarden perc. I tot en met V, 25 Maart a.s., perc. VI en VII dadelijk na den toelag.

Betaling der kooppenningen 1 Mei 1925.

Ten kantore van de Notarissen zijn kaarten ter inzage en inlichtingen te bekomen.

NvhN 1925-03-28

Publieke Verkoopning Stoomketels en opstal gemetselde Fabrieksschoorsteen te GRONINGEN.

Op **Dinsdag 31 Maart 1925**, des voormiddags te 10½ u. zal aan de **Werfstraat** bij de voormalige melkfabriek „STAD en LANDE”, ten verzoeken van den heer F J. KALT, publiek à contant worden verkocht, op afbraak:

De Fabrieksschoorsteen,

hoog plm. 23 meter, in doorsnee gemiddeld 1.50 M., 2 **Stoomketels** (losgewerkt) middenlijn plm. 1.50 M., lang plm. 5.80 M., w.o. één met stoomaanjager, beiden met buizen en verdere toebehoren, plm. 72 M². behakte **Kelbestrating** (vloer), partij **Schuttinghout**, pannen etc. etc.

FR. DE BOER, Deurw.,
Kantoor: Haddingestraat no. 3.

NvhN 1925-03-30

Publieke Verkoopning Draagbaar Spoor en Kipkarren te GRONINGEN:

Op **Dinsdag 31 Maart 1925**, des voorm. te 10 uur, zal bij de voormalige Melkfabriek „Stad en Lande” aan de Noorderhaven te Groningen, publiek à contant worden verkocht:

Ongev. 300 M. draagbaar Spoor (60 c.M.) en 3 Kipkarren.

FR. DE BOER, deurw.,
Kantoor: Haddingestraat no. 3

1926

NvhN 1926-08-27

Nog steeds bemiddeling Commissie de Boer, Kooistra.

Men zal zich herinneren, dat de heeren R. F. de Boer te Siddeburen, IJ. W. Tijsma en U. Kooistra te Leeuwarden zich in 't voorjaar van 1923 hebben vereenigd in eene commissie om zoo mogelijk mede te werken tot de meest gunstige oplossing van de ingewikkelde kwestie, waartoe het met de coöperatieve zuivelfabriek „Stad en Lande” gekomen was.

Ook zal men zich herinneren, dat de bemiddeling van deze commissie niet het resultaat heeft opgeleverd, dat zij zoo van harte wenschte, en dat het tenslotte tot een faillissement van „Stad en Lande” is gekomen, dat, nog steeds hangende is.

Er zijn natuurlijk leden, die ten zeerste wenschen, dat de afwikkeling worde bespoedigd en die zich daarom weder tot genoemde heeren hebben gewend met de vraag of zij er kans toe zien en willen medewerken om te komen tot een afwikkeling van zaken die minder pijnlijk voor de leden zal zijn dan zooals het er nu voorstaat.

Daarop heeft de commissie geantwoord, dat zolang er nog eenige kans bestaat om iets te bereiken in de richting van een schikking, zij haar medewerking niet wil onthouden, echter alleen onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat het overgrootste deel der leden daartoe zal willen medewerken. Zoodra dit voldoende gebleken is, zullen de leden nogmaals tot een vergadering worden opgeroepen. Tot dusver vernamen we niet, of het daartoe reeds gekomen is

NvhN 1926-10-07

Stad en Lande.

Naar we vernemen, hebben de bemoelingen van de commissie, bestaande uit de heeren De Boer van Siddeburen, benevens de heeren Kooistra en Tijsma van Leeuwarden, inzake het faillissement van „Stad en Lande”, geen resultaten opgeleverd. Dit zou in hoofdzaak te wijten zijn aan het feit, dat de commissie als eisch stelde het door de leden als juist erkennen van de rekening, zooals deze in April j.l. van de curatoren is ontvangen.

Volgens inlichtingen zou een kans op slagen aanwezig zijn, wanneer schuldeischers en leden rechtstreeks gingen onderhandelen.

1927

NvhN 1927-09-17

Bijeenkomst crediteuren – niet leden – „Stad en Lande”

GRONINGEN: In hotel Willems werd gistermiddag een vergadering gehouden van crediteuren in het faillissement der Coöp. Vereen. „Stad en Lande.” De leiding der vergadering berustte bij den heer H. J. Peletier te Leeuwarden, die er in zijn openingswoord wees, dat de bedoeling der vergadering is, te komen tot een besluit, waardoor curatoren wat vlugger zullen afwerken. Het faillissement duurt reeds drie jaar en al zou de uitdeeling na nog enkele jaren het volle pond bedragen, dan zou de schade tot 30 á 40 pct. Bedragen. De pogingen bij curatoren door enkele crediteuren persoonlijk gedaan, hadden geen succes. Het faillissement is ingewikkeld, vooral ook, omdat er leden-crediteuren zijn en leveranciers crediteuren, die ieder voor zich, geheel andere belangen hebben. Als de laatsten curatoren tot meer spoed aanzetten, dan is het gevolg dat deze de leden zullen aanschrijven om zoo spoedig een bepaald bedrag te storten.

Er zijn leden die zeggen: Wij hebben ook vorderingen, dus verreken het een met het ander, terwijl sommige leden de vorderingen der Groninger Bank bestreden.

Spr. meende, dat de leden-crediteuren in deze bijeenkomst hun belangen niet kunnen verdedigen.

De heer Nieuwenhuis te Zuidhorn, als lid-crediteur dacht er evenzoo over, waarop hij en zij, die in gelijke positie zijn, na eenige bespreking de bijeenkomst met volle instemming verlieten.

De voorzitter wees op de billijkheid, dat crediteuren, die toch volle betaling krijgen, het nu ook eindelijk eens krijgen.

Hierna werd de vergadering voortgezet.

De voorzitter gaf lecture van de door hem, namens verschillende crediteuren met curatoren gevoerde correspondentie.

In Dec. 1925 is een voorloopige uitkeering gevraagd waarop geantwoord is, dat er zooveel moeilijkheden waren, dat er nog wel eenige jaren met de afwikkeling zouden heengaan.

Begin 1926 is curatoren nog eens gevraagd, om een voorloopige uitkeering, waarop geen antwoord kwam. Er zijn toen bezoeken afgelegd bij mr. Weersma en mr. De Jong, Waar men zeer vriendelijk werd ontvangen. Hierbij drong spr. aan op dagvaarding der leden.

Den 11 Maart 1927 had een onderhoud van enkele crediteuren plaats, met mr. Weersma en mr. Sauer van de Groninger Bank, wiens aanwezigheid crediteuren niet duidelijk was daar zij hem niet hadden uitgenoodigd, maar mr. Weersma. (De Gron. Bank heeft een vordering van plm. f 180.000). Misschien speelde het bezwaar der Gron. Bank hierin ook een rol, Mr. Weersma, heeft toen uiteengezet, waarom curatoren niet vlugger konden werken.

Op de vraag waarom de leden nog niet gedagvaard, werd toegezegd, dat dit spoedig zou geschieden. Tevens is toen beloofd nadere inlichtingen na twee maanden. Toen deze achterwege bleven, heeft spr. er 18 Juli om gevraagd, waarop tot op dezen dag geen antwoord kwam. Dit was aanleiding tot deze vergadering, om te zien, wat er te doen valt. Juridisch valt er weinig te

NvhN 1927-09-08

doen. Alleen door op den grooten trom te slaan, zal men iets kunnen bereiken. De advertentie voor deze vergadering deed dit reeds.

Spr. stelde voor om een kleine commissie aan te wijzen, die deze zaak aanhoudt en eventueel rechtskundige bijstand assumeert om stappen te doen bij den rechter-commissaris en eventueel bij den minister van justitie, daar het toch nooit de bedoeling van den wetgever kan zijn, dat crediteuren zoo lang moeten wachten. Eventuele kosten zou men pondspondsgewijze volgens de vorderingen, de kosten kunnen dragen.

Volgens sprekers inlichtingen is bij curatoren voor fabriek en installatie ontvangen *f*280.000, waarvan *f*100.000 voor le hypotheek werd afgelost. Van de resterende *f*180.000 zal nog wel iets betaald zijn, maar er zal ook wel genoeg over zijn voor een uitkeering. Curatoren wijzen steeds op de betwiste vorderingen, die de zaak moeilijk maken.

Bij rondvraag bleek, dat de crediteuren voor zoover zij zich niet tot curatoren hadden gewend, absoluut niets hadden gehoord.

Een der leden zei, dat voor drie weken eerst de eerste dagvaarding voor een der leden is uitgegaan, wat - na de toezegging van Maart j.l., - bij de aanwezigen verwondering wekte. Door de juridische bemiddelingspogingen ontstaat het oponthoud ook ten deele naar de meening van dezen spreker.

Besloten werd een commissie in het leven te roepen, die beginnen zal een brief te schrijven aan den rechter-commissaris en nog eens een bespreking te houden met commissarissen. Mocht de commissie na eenige maanden nog niets hooren en den indruk krijgen, van slapheid of onwil, dan zou zij zich genoodzaakt zien, in Den Haag stappen te doen.

Tot leden der commissie werden definitief, met algemeene stemmen benoemd de heeren:

H. T. Peletier, directeur der Vereenigde Kolenmaatschappijen te Leeuwarden:

S. S. Meihuizen H. Wzn., suikeragent te Groningen;

G. H. Hofmeester, directeur der N. V. Electroblikfabriek te Leeuwarden:

P. van de Sande, lid der firma G. G. v. d. Wal te Leeuwarden; en

T. F. Nienhuis, landbouwer te Zuidwolde (Dr.).

De beide eerstgenoemde heeren zullen de dagelijksche zaken behandelen.

Meegedeeld werd, dat op deze vergadering voor *f*30.000 aan vorderingen vertegenwoordigd was. Men zal trachten het aantal crediteuren, depositanten en crediteuren-melkleveranciers. (voor zoover niet-leden), dat zich reeds hij de actie aansloot, uit te breiden.

NvhN 1828-07-27

Landbouwveren. Westerbroek.
WESTERBROEK, 26 Juli. In de l.l. gehouden vergadering der landbouwvereniging

Inzake het fallissement „Stad en Lande” bracht de secretaris verslag uit van de j.l. gehouden ledenvergadering en acht men het 't verstandigst het voorstel van de curatoren aan te nemen. Hierna volgde sluiting.

1930

NvhN 1930-01-28

Bijeenkomst crediteuren – niet leden - „Stad en Lande”

GRONINGEN: In het hotel „Willems” alhier vergaderde gistermiddag de Vereeniging van Crediteuren niet-leden der coöperatie in het faillissement „Stad en Lande”.

Nadat de voorzitter, de heer H. J. Peletier te Leeuwarden, met een enkel woord uiteengezet had, dat men met de actie, waartoe destijds was besloten, thans aan een keerpunt was gekomen, gaf de secretaris, de heer S. .S. Nienhuizen H.Wzn. te Groningen, een getrouw verslag van hetgeen het bestuur tot op dit oogenblik had verricht en welke ervaringen het daarbij had opgedaan.

Uit deze mededeelingen bleek o.a., dat het faillissement reeds 20 Juni 1924 was uitgesproken en dat in feite op dit oogenblik, zegge en schrijve 27 Januari 1930, dus na ruim 5½ jaar de afwikkeling nog niets was gevorderd.

Ofschoon de vereeniging 13 Sept. 1927 was opgericht, is er reeds vóór dien tijd door den voorzitter en den secretaris individueel actie gevoerd door in December 1925 zich in verbinding te stellen met Curatoren, hetwelk in het begin van 1928 is herhaald. Omdat men wist, dat een belangrijk bedrag bij Curatoren in kas moest zijn, werd op het doen van een eerste uitkering aangedrongen, hetgeen evenwel zonder resultaat bleef.

Op 11 Maart 1927 had een onderhoud plaats met Curatoren in tegenwoordigheid van een aantal crediteuren, waarbij bleek, dat de afwikkeling nog geenszins was gevorderd en waarbij van de zijde der crediteuren werd aangedrongen op het spoedig dagvaarden der aansprakelijke leden der coöperatie. Curatoren zegden spoedige dagvaarding toe, doch deelden mede, dat zij doende waren aan de totstandkoming van een compromis, waarbij het mogelijk zoude zijn het faillissement af te wikkelen zonder dagvaardingen en zonder procedures, zoodat eerst het resultaat daarvan diende te worden afgewacht. Tevens zegden Curatoren toe na 2 maanden nader van zich te laten hooren.

Hieraan is echter niet voldaan, waarna het bestuur der inmiddels opgerichte vereeniging zich bij schrijven d.d. 8 December 1927 richtte tot den Rechter-Commissaris, welk schrijven onbeantwoord is gelaten. Daarop heeft het bestuur zich, gewend tot den President der Rechtbank en ofschoon dit schrijven eveneens onbeantwoord is gelaten, ontving, als waarschijnlijk gevolg hiervan het bestuur de uitnoodiging om in een der kamers van de Rechtbank eene vergadering bij te wonen onder presidium van den Rechter-Commissaris, in welke vergadering Curatoren een uiteenzetting hebben gegeven van de moeilijkheden, die zich bij de afwikkeling van het faillissement hadden voorgedaan. Daarbij bleek, dat het compromis, waarvan hierboven sprake, niet tot stand was gekomen, doch dat op dat oogenblik wederom nieuwe pogingen in het werk werden gesteld om de afwikkeling bij minnelijke schikking te bevorderen.

Aangezien dit de zooveelste poging was, heeft het bestuur zich op het standpunt gesteld, dat nu maar geen meerdere pogingen in deze richting meesten worden genomen en dat naar de meening van het bestuur thans onverwijld moest worden overgegaan tot het uitbrengen der dagvaardingen. Rechter-Commissaris en Curatoren waren echter van andere gedachte en heeft Mr. v. Iddekinge, die deze bemiddelingspoging heeft geleid in die bijeenkomst de goede kansen hiervan uiteengezet, zoodat het bestuur besloot vooralsnog een afwachtende houding aan te nemen.

Inderdaad getuigt de van Curatoren ontvangen circulaire d.d. Juli 1928, dat eene afwikkeling van het faillissement als bedoeld in uitzicht kon worden gesteld. Echter moesten de crediteuren niet-leden der coöperatie 25 pct. van hunne vorderingen laten vallen. Dit beteekende, daarbij gevoegd het reeds geleden renteverlies, eene vermindering op de vorderingen van ongeveer 50 pct. Nochtans hebben de leden der vereeniging er allen, op voorstel van het bestuur, in toegestemd op voorwaarde, dat de afwikkeling vóór het einde van 1928 zou mogen worden tegemoet gezien.

Sedert dien heeft het bestuur zich gedurig met Mr. v. Iddekinge in verbinding gesteld, ten einde te vernemen of de genoemde regeling definitief kon worden doorgezet. Dit heeft getrainneerd tot September 1929, toen door den heer v. Iddekinge werd meegedeeld, dat thans het einde naderde, hetgeen officieus eveneens door den Rechter-Commissaris aan een der bestuursleden was medegedeeld. Eenigen tijd later evenwel bleek, dat er wederom moeilijkheden tusschen zijn gekomen, zoodat het bemiddelingsvoorstel geen voortgang kon hebben.

Het bestuur vond hierin aanleiding zich opnieuw bij schrijven 15 November 1929 tot den Rechter-Commissaris te wenden, welk schrijven echter wederom onbeantwoord bleef. Intuschen werd aan een der bestuursleden bekend, dat Curatoren een onderzoek hebben ingesteld naar de financiële kracht der debiteuren en zou uit dit onderzoek zijn gebleken, dat meer dan een ton gouds, waarop men rekende, niet meer te achterhalen was.

Onder deze omstandigheden achtte het bestuur zich niet langer verantwoord om een afwachende houding aan te nemen en stelde voor de toezegging om genoeg te nemen met eene uitkeering ad 75 pct. der vorderingen in te trekken en voorts de middelen te beramen, welke op meer afdoende wijze de afwikkeling van dit faillissement zullen kunnen doen bevorderen. De vergadering nam met veel belangstelling, doch met niet minder verontwaardiging kennis van het verslag van het bestuur.

Een der aanwezigen stelde de vraag of er nu niets te doen was aan het optreden van Rechter-Commissaris en Curatoren en of men niet het gevoel moet krijgen, dat een crediteur rechteloos is overgeleverd aan het willekeurig optreden van Rechter-Commissaris en Curatoren. Ook werd de opmerking gemaakt, dat het toch ten hemel schreiend is, dat nog geen eerste uitkering is gedaan, nu Curatoren reeds jaren lang belangrijke bedragen onder zich hebben, bedragen verre boven een ton uitgaand, terwijl de Crediteuren hunne vorderingen renteloos in handen van Curatoren moeten laten.

Dit, terwijl toch voor ieder vast stond bij het uitspreken van het faillissement, dat door de coöperatieve aansprakelijkheid de vorderingen volkomen safe waren. Ondersteld, dat nu binnen jaar en dag inderdaad 100 pct. kan worden uitgekeerd, dan zullen de crediteuren toch nog 30 pct. of meer van hunne vorderingen aan renteverlies hebben verloren. Doch door het niet tijdig dagvaarden der aansprakelijke leden, is thans het gevaar groot, dat zij die voorheen kapitaalcrachtig waren, nu niet meer in staat zullen blijken te betalen, waardoor wellicht de totale coöperatieve aansprakelijkheid thans niet meer voldoende zal kunnen blijken om al de vorderingen ten vole te voldoen.

De voorzitter beantwoordde de sprekers en merkte op, dat inderdaad aan een gestie van Rechter-Commissaris en Curatoren, zooals hier ondervonden, wettelijk niet veel te doen is. Men kan natuurlijk de pers trachten te winnen om zich hiervoor te spannen en men kan verder betrokken minister verzoeken te doen ingrijpen, mitsgaders een interpellatie in de Kamer te doen houden over het onhoudbare in dezen toestand, doch daarmee houdt het dan ook op.

De vergadering besloot ten slotte de toezegging om met 75 pct. genoeg te nemen in te trekken en het bestuur op te dragen alles in het werk te stellen ten einde bespoediging der afwikkeling te verkrijgen.

BIJLAGEN

bijlage-1

Deel uit proefschrift Dr. G. Minderhoud - 1925 Ontwikkeling en betekenis der landbouwindustrie in Groningen.⁶

[229]

Debacle „Stad en Lande.”

Dit hoofdstuk mag niet eindigen, zonder dat een en ander is medegedeeld over de lotgevallen van de zuivelfabriek „Stad en Lande” te Groningen.

Deze fabriek werd in 1907 op zeer bescheiden schaal in een gehuurd pand in de stad Groningen ingericht. De leden bestonden uitsluitend uit weinig kapitaalkrachtige veehouders. De zaak ontwikkelde zich in weinige jaren zeer sterk. Een eigen fabriek werd weldra gebouwd. Vooral in de oorlogsjaren nam het ledental sterk toe, doordat vele koemelkers, die hun melk vóórdien voor consumptie verkochten, toen meer voor hun melk konden krijgen, indien zij lid van „Stad en Lande” werden. Moeilijk was dit ook hier niet. Men teekende het ledenregister en de zaak was klaar.

Zoo steeg het ledental tot over de 300 en kon een, eveneens te Groningen gevestigde melk-richting worden overgenomen en in de nabijheid der stad een nieuwe fabriek voor de vervaardiging van melkpoeder en gecondenseerde melk worden ingericht. In weinige jaren was het kleine zaakje tot een groote onderneming gegroeid.

De beenen van bestuur en beheerder hebben deze weelde niet kunnen dragen. De productie van gecondenseerde melk was - naar later is gebleken - niet in orde. Men verkreeg een ondeugdelijk product, waardoor zeer ernstige verliezen zijn geleden.

Reeds in 1920 rees bij een deel der leden bovendien wantrouwen tegen het bestuur en den directeur en werd een enquêtecommissie benoemd, om naar de vermoede onregelmatigheden een onderzoek in te stellen.

Het rapport, dat deze commissie uitbracht, was voor directeur en bestuur niet zeer aangenaam. Zoo werd o.m. geconcludeerd, dat de directeur als handelman voor eigen rekening was opgetreden, wat voor de zaak niet anders dan schadelijk kon zijn.

[230] Ook de enorme schuldenlast, waaronder de vereeniging gebukt ging, werd in het licht gesteld, terwijl een ander financieel beheer werd bepleit.

Een motie van het bestuur, waarin verklaard werd, dat het bestuur en den directeur geen blaam trof, werd evenwel met een kleine meerderheid aangenomen. De zaak is toen doorsukkeld, tot zij in het voorjaar van 1923 geheel vast liep.

Een commissie van drie, buiten de vereeniging staande personen, n.l. de voorzitter van den Groninger zuivelbond, de secretaris van den Frieschen zuivelbond en de Rijkszuivelconsulent, werd toen benoemd, om een oordeel uit te spreken:

- a. over den stand van zaken der vereeniging,
- b. over de mogelijkheid van voortzetting van het bedrijf en
- c. over de houding en handelingen van bestuur en commissarissen en van den vorigen beheerder (de directeur was n.l. inmiddels ontslagen). De Friesche zuivelbond nam tijdelijk op verzoek der leden-vergadering het beheer van het bedrijf over.

6 Pdf-versie ‘zuivelhoofdstukken uit proefschrift op site –
http://www.zuivelhistorienederland.nl/_wp_pdf/1925_Minderhoud_2007-03-15.pdf

Het door de commissie in Sept. 1923 uitgebrachte rapport was vernietigend voor het gevoerde beheer. De administratie bleek geheel in de war te zijn. Valsche boekingen waren geschied. De balans aan het eind van het boekjaar 1921/'22 gaf reeds een geheel onjuist beeld van den stand van zaken. Zij wees een *voordeelig* saldo aan van *f* 27.562, terwijl het *nadeelig* saldo tenminste *f* 350.000 was geweest. Het wanbeheer dateerde niet van de laatste jaren, doch had tenminste reeds 5 of 6 jaar bestaan. Het tekort werd, indien de vereeniging kon worden gereorganiseerd, geraamd op $\pm f$. 500.000. Moest tot liquidatie en tot verkoop der bezittingen worden overgegaan, dan zou dit uiteraard nog aanmerkelijk grooter worden.

De commissie kwam tot de conclusie, dat liquidatie tot elken prijs moest worden vermeden, aangezien:

- 1) een gereorganiseerd bedrijf, mits goed beheerd, zonder twijfel levensvatbaarheid zou bezitten,
- 2) bij liquidatie het door de leden aan te zuiveren tekort veel grooter zou zijn, dan bij reorganisatie,
- 3) bij liquidatie een speculatieve onderneming ongetwijfeld het bedrijf zou opvatten, waardoor niet alleen de leden van „Stad en Lande” in de toekomst de nadeelen zouden ondervinden, doch waardoor tevens de geheele zuivelcoöperatie een gevoeligen klap zou krijgen.

Men was n.l. overtuigd, dat de „Lijempf” de zaak voor een appel en een ei in handen zou zien te krijgen, waardoor [231] deze vennootschap een bedreiging zou worden voor andere coöperaties in de omgeving en er onvoldoende concurrentie zou overblijven.

De moeite, welke de commissie zich heeft gegeven om de gewenschte reorganisatie tot stand te brengen, is ongelooflijk groot geweest. Ondanks allen laster en tegenwerking van een groot deel der leden, heeft zij geen middel onbeproefd gelaten om de zaak in stand te houden.

De tegenwerking sproot vooral voort uit haat van een deel der leden tegen den vroegeren directeur en het oude bestuur.

Steeds weer werd *de schuldvraag* naar voren gebracht. De directeur en de bestuursleden (als deze schuld hadden) moesten de gevangenis in. Daarvoor diende *eerst* te worden gezorgd.

Wat de reorganisatiecommissie ook deed om de leden duidelijk te maken, dat allereerst gepoogd, moest worden de fabriek gaande te houden, het was onbegonnen werk.

Hierbij dient bedacht, dat een groot deel der leden bestond uit weinig ontwikkelde koemelkers, die niet in staat waren de zaak te begrijpen, die absoluut niet in een coöperatie thuis behoorden en zeker nooit lid zouden zijn geworden, als in den crisistijd het lidmaatschap voor hen niet abnormaal voordeelig was geworden. Bovendien lieten eenige dwarsdrijvers geen poging ongebruikt om de leden op te zweepen. In stede van in ledenvergaderingen werd de zaak op de veemarkt in de eerste plaats behandeld.

Ook nadat de directeur in hechtenis was gesteld en zelfs nadat de rechtbank hem wegens wederrechtelijke toeëigening van aan de fabriek toebehoorende gelden en wegens valsheid in geschrifte tot 9 maanden gevangenisstraf had veroordeeld, zette de oppositie haar actie tegen de bestuursleden voort.

Het resultaat is geweest, dat ten slotte de eenige uitweg was, een nieuwe vereeniging te stichten, die de fabriek met installaties van de oude zou overnemen.

Aan een vereeniging met onbepaalde aansprakelijkheid der leden viel onder de gegeven omstandigheden niet te denken. Daarvoor zat de schrik er bij de leden te diep in.

Daarom werd een coöperatie met aandelen ontworpen. Ieder lid is verplicht één aandeel à f 100 te nemen en bovendien voor ieder vol quantum van 15000 kg melk, dat door hem in een jaar wordt geleverd (dus globaal voor iedere 5 koeien), één aandeel meer, met een maximum van 5 aandelen. Op ieder aandeel behoeft slechts [232] 10% te worden gestort, terwijl de aansprakelijkheid is beperkt tot 5 maal het nominale bedrag der aandelen.

Om de nieuwe zaak te kunnen beginnen, moest zij van 5½ à 6 milj. kg. melk per jaar verzekerd zijn.

Na eidelooze pogingen en door tot het uiterste vol te houden, door allen laster en alle tegenwerking te trotseeren, is de commissie er ten slotte in geslaagd de nieuwe vereeniging „*De Ommelanden*” te constitueeren en aan haar de fabrieken van „*Stad en Lande*” tegen taxatie-waarde te verkoopen.

Maar de oppositie in „*Stad en Lande*” gaf zich daardoor niet gewonnen. De reorganisatiecommissie had voorgesteld een liquidatiecommissie te benoemen voor de overdracht der vaste goederen aan „*De Ommelanden*” en tevens voor de verdere liquidatie der vereeniging; doch van dit laatste was de oppositie niet gediend, daar zij vreesde, dat dan de schuldvraag op den achtergrond zou komen.

Een besluit tot ontbinding der vereeniging moest krachtens de statuten met $\frac{2}{3}$ van de stemmen van alle leden worden genomen; wijziging dezer clause kon slechts met $\frac{3}{4}$ deel van de uitgebrachte stemmen geschieden. De oppositie is daardoor in staat gebleken een minnelijke liquidatie te voorkomen. Door haar toedoen is „*Stad en Lande*” ten slotte failliet verklaard. Welke gevolgen dit voor de leden zal hebben, moet nog worden afgewacht. Te vreezen staat, dat velen hun aandeel in de schuld niet in eens zullen kunnen betalen, en de vraag rijst, hoe „*De Ommelanden*” zich dan zal weten staande te houden.

Deze vereeniging telde op 30 April 1924 172 leden met 350 aandelen. Op het eind van het boekjaar zal hoogstwaarschijnlijk blijken, dat verschillende leden op grond van de geleverde melk meer aandelen moeten nemen; mogelijk stijgt dit dan tot 400 à 450. Daar de aansprakelijkheid der leden beperkt is tot f 500 per aandeel, is de maximale credietwaardigheid (voor zooverre deze berust op de aansprakelijkheid der leden) f 200.000 à f 225.000. - Doch haar leden zijn hoofdzakelijk oud-leden van „*Stad en Lande*”. Mocht het bankroet dezer vereeniging eveneens het faillieeren van verschillende oud-leden tot gevolg hebben, dan zal de geringe credietwaardigheid van „*De Ommelanden*” daardoor nog achteruit gaan. Hier staat tegenover, dat de organisaties van coöperatieve zuivelfabrieken ongetwijfeld de verleenning van crediet aan deze [233] fabriek, welke a.h.w. haar kind is, zoo krachtig mogelijk zullen blijven bevorderen.

Het drama van „*Stad en Lande*” is echter nog niet ten einde. Wanbeheer van den directeur, crisisverliezen en geheel onvoldoende leiding en toezicht van het bestuur, hebben eerst de ramp doen ontstaan, terwijl onverantwoordelijke drijfverij van een groep opposanten daarna den omvang er van - ondanks alle waarschuwingen - sterk heeft vergroot.

Voor den buitenstaander is er in deze zaak maar één lichtpunt, n.l. de buitengewone wijze, waarop de zuivelorganisaties - en speciaal de Friesche - de noodlijdende vereeniging hebben gesteund.

Was er onder de leden maar iets meer vertrouwen geweest, dan hadden allen gelegenheid kunnen krijgen hun deel van het verlies in termijnen te betalen.

Tegen een berg van achterdocht, haat, kortzichtigheid en tegenwerking als hier onder de leden aanwezig bleek, was evenwel geen kruid gewassen.

Zie verder bij

DE OMMELANDEN

Bestaat uit:

**MAP De Ommelanden
en
MAP Staking bij De Ommelanden**